

KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU

Kanun No : 3065

Kabul Tarihi : 25.10.1984

(2 Kasım 1984 gün ve 18563 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.)

**GENEL GEREKÇESİ
KANUN TASARISI
VE
KOMİSYON RAPORLARI**

Millet Meclisi S. Sayısı : 130

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU TASARISI VE PLAN VE BÜTÇE
KOMİSYONU RAPORU

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar Teknik Dairesi
Başkanlığı
Sayı: K.K.T.D. 18/101-1711/03260

14.6.1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maliye ve Gümrük Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 28.4.1984 tarihinde kararlaştırılan “Katma Değer Vergisi Kanunu Tasarısı” ile gerekçesi, ekli olarak gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Turgut Özal
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Mal ve hizmetler üzerinden alınan ve harcama vergileri sistemini oluşturan Yürürlükteki İstihsal Vergisi, Nakliyat Vergisi, PTT Hizmetleri Vergisi, Şeker İstihlak Vergisi, İlân ve Reklâm Hizmetleri Vergisi ve İşletme Vergisi bir bütün olarak ele alındığında ahenkli ve müşterek bir yapıya sahip olmadıkları görülmektedir. Bu özellikleri nedeniyle ekonomik hedeflere ulaşmayı güçleştirmekte ve istenmiyen farklı vergi yükleri meydana getirmektedirler. Sistemin temel bir değişikliğe tabi tutularak günümüz ekonomik, malî ve sosyal gereklerine uygun duruma getirilmesi, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile yıllık programlarda ilke olarak benimsenmiş olup bu konuda Katma Vergisi Sistemine geçilmesi çözüm olarak öngörülmüştür.

Katma Değer Vergisi Sistemine geçilmekle:

1. Bu vergi sisteminin ekonomik olaylara karşı tarafsız ve vergi yükü açısından nötr olan özelliği nedeniyle halen yürürlükte bulunan muamele vergilerinin ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri giderilecektir.
2. 1950’lerde Gelir ve Kurumlar Vergisi alanında yapılan köklü değişikliklere paralel olarak harcama vergileri sisteminde de düzenlemeler yapılmış olunacak ve böylece iki sistemin işleyişinde sağlanması zorunlu olan fonksiyonel bağlar kurulmuş olacaktır.
3. Uluslararası ekonomik ilişkilerimizin ve özellikle ihracatımızın geliştirilmesi açısından da yarar sağlayacaktır.

Bununla beraber, tasarı hazırlanırken ülkemizin bugünkü ekonomik ve sosyal yapısına ve idarenin bünyesine uygun, ihtiyatlı ve gerçekçi, bir tutum içinde hareket edilmiştir. Zira, bir verginin teknik olarak modern olması kadar, uygulanabilir ve ekonomik ve sosyal gerçeklerimizle bağdaşır olması gerekir bulunmaktadır.

Muamele vergileri arasında yer alan katma Değer Vergisi, harcamaların vergilendirilmesi alanında günümüzde ulaşılmış olan en ileri aşama olup modern bir vergilendirme tekniğine sahiptir. Bu sistemin önemini ve benzer sistemlere olan üstünlüğünü ortaya koyabilmek için muamele vergilerinin tarihi gelişimine ve özelliklerine kısaca değinmek yararlı olacaktır:

I. Tarihi Gelişim ve Katma Değer Vergisinin Özellikleri

A) Tarihi Gelişim:

Genel olarak, harcamaların vergilendirilmesi, alım-satım konusu olan mal ve hizmetlerin vergilendirilmesi şeklinde olmakta ve bu amaca yönelik vergiler, "Muamele Vergileri" diye de adlandırılmaktadır. Muamele vergilerinin tarihi çok eskilere dayanmakla beraber, bunların asıl önem kazanmaları Birinci Dünya Savaşı ile birlikte olmuştur. Harcama vergilerinin son 50 yılı aşkın dönemde uygulanan ve gelişen türlerini şöylece özetlemek mümkündür:

1. **Özel Harcama Vergileri:** Harcama vergilerinin öteden beri uygulanan en eski türü bu vergilerdir. Genellikle tekel maddeleri, çay, kibrit, akaryakıt gibi maddelerden alınan vergiler bu kategoriye dahildir.

2. **Genel Harcama Vergileri:** Harcama vergilerinin diğer bir türünü teşkil eden bu vergiler ise, tüm mal çeşitlerini kapsamakta ve vergiye konu olabilecek mallar belli neviler ve listeler halinde belirlenmemektedir.

Genel nitelikteki harcama vergisi ekonomik akımın üretimden tüketime kadar her safhasında uygulanabilmekte ve bu haliyle "şelale tipi vergi" veya "yayılı muamele vergisi" adını almaktadır. Bu tip muamele vergilerinden bütün üretim ve dağıtım faaliyetleri kümülatif olarak vergilemeye tabi tutulmaktadır. Bu vergilerde, el değiştirme safhalarının sayısının azalıp çoğalması da vergi yüküne tesir etmektedir. Bu nedenle, yayılı muamele vergilerinin uygulandığı ülkelerde, firmaların ödeyecekleri vergileri azaltarak rekabet gücü kazanmak amacıyla, dikey entegrasyona gitmeleri ekonomik bazı sapmalar ve sakıncalar yaratmıştır.

3. **Tek Safhalı Harcama Vergileri (Satış Vergileri):** Harcama vergilerinin üçüncü şeklini bu grup oluşturur. Satış vergilerinin amacı esas itibarıyla çok safhalı, yani yayılı muamele vergilerinin kümülatif etkilerini ortadan kaldırmak olmuştur. Satış vergileri, uygulandıkları safhalara göre çeşitli ülkelerde değişik tipler halinde karşımıza çıkmaktadır. Bugün gider vergileri sistemimizde yer alan İstihsal Vergisi, ilk üretim safhasında alınan bir satış vergisidir. İngiltere'de 1940'lardan sonra uygulanan ve Katma Değer Vergisi ile kaldırılan "Purchas Tax - Satış Vergisi" ise, toptancı safhasında uygulanan bir vergi olmuştur. Satış vergilerinin bir kısmı da perakende safhada uygulanmaktadır. Ülkemizde uygulanan İşletme Vergisi bunun tipik bir örneğini teşkil etmektedir.

Tek safhalı harcama vergileri, genel harcama vergilerinin bazı sakıncalarını gidermekle beraber, kendi yapılarında da önemli sakıncalar taşımaktadır. Bu vergilerden verim sağlamak için vergi oranının genellikle yüksek tutulması, vergi kaçakçılığını körükleyerek vergi ziyanına yol açmaktadır.

4. **Katma Değer Vergisi (KDV):** Muamele Vergilerinin en gelişmiş ve modern şekli ise Katma Değer Vergisidir. Bu sistem, yukarıda açıklanan şelale tipi vergilerle tek safhalı satış vergilerinin başarılı yönlerinin bir araya getirilmiş şekli olarak da düşünülebilir. KDV'nde üretim dağıtım ve hizmet sektörleri her safhada vergiye tabi tutulmakta, ancak sistemin bünyesi içindeki indirim mekanizması vasıtasıyla işletme girdileri için ödenen vergi indirilmek suretiyle, yalnızca o safhada eklenen değer vergilendirilmiş olmaktadır. Sistemin özelliği dolayısıyla, vergi yükü ile değiştirme safhalarının sayısına göre kümülatif bir şekilde artmamakta, üstelik her safhada vergi alındığından, vergi nispetlerini yüksek tutma zorunluluğu da bulunmamaktadır.

B) Katma Değer Vergisinin Özellikleri:

Katma Değer Vergisi, yayılı ve fakat kümülatif etkisi bulunmayan bir muamele vergisi türüdür. Ancak, vergi bütün üretim ve dağıtım safhalarında alındığı ve birbirini takip eden safhalardaki firmalar arasında menfaat çelişkisi bulunduğu için daha kolay ve etkin bir biçimde uygulanabilmektedir.

KDV'nin en önemli müessesesi vergi indirimi rejimidir. Bu KDV'nin diğer muamele vergilerine olan üstün ve farklı yönünü teşkil etmektedir.

İndirimin mahiyeti, en yaygın uygulamasıyla, satışlar üzerinden hesaplanan KDV'nden, bu satışların girdilerine ilişkin KDV'nin indirilmesidir. Örneğin % 10 vergi nispetinin uygulandığını varsayarsak, imalatçı, toptancıya sattığı 100 liralık bir mal için 10 lira vergi tahsil edecek ve bu miktarı Hazineye borçlanacaktır. Toptancı, 110 liraya satın aldığı bu malı vergi hariç 130 liraya yarı toptancıya satacak olursa bu satış dolayısıyla 13 lira vergi hesaplayıp malı 143 lira üzerinden fatura edecektir. Toptancının hazineye olan vergi borcu ise, yarı toptancıya yaptığı satış sırasında tahsil ettiği 13 lira ile alım sırasında ödediği 10 lira arasındaki fark, yani $(13-10) = 3$ lira olacaktır. Yarı toptancının ve daha sonraki alıcıların vergi hesapları da yine aynı sistem çerçevesinde yürüyecektir. Görüldüğü üzere KDV sisteminde alıcı, satıcı ve Hazine arasında üçlü bir ilişki, daha açık bir deyişle, bir üçgen teşekkül etmektedir. Her satışta, alıcı satıcıya vergi ödemekte, satıcı da bu vergiyi Hazineye borçlanmaktadır. Bu üçgende alıcı ve satıcı arasında Hazine lehine bir menfaat çatışması doğmaktadır ki, bu KDV'nin üstün yanlarından birisidir. Gerçekten, alıcıların alımlarını fatura ile yapmaları kendi açılarından vergi indirim hakkı yaratmakta ve böylece sistem içinde vergi kaçakçılığına ve faturasız satışlara karşı etkin bir otokontrol müessesesi de kendiliğinden doğmuş olmaktadır.

KDV bu özelliğiyle, diğer muamele vergileri ve tek safhalı satış vergilerine kıyasla daha verimli, etkin ve adil bir nitelik kazanmaktadır. Şelale tipi genel muamele vergilerinde mükerrer vergileme önemli bir sakınca teşkil etmekte ve bu sistemde vergi, malın bir evvelki değerine verginin eklenmesi suretiyle bulunan değer üzerinden alınmaktadır. KDV için yukarıda verdiğimiz örnek, şelale tipi vergide şöyle işlemektedir: İmalatçıdan toptancıya satış sırasında $100 \times \% 10 = 10$ lira, toptancıdan yarı toptancıya satış sırasında ise kâr ve ödenen KDV dahil $(100 + 30 + 10) \times \% 10 = 14$ lira vergi hesaplanmaktadır. Bu iki kademede, hazineye net olarak ödenen vergi KDV'nden 13 lira, Şelale tipi vergide ise 24 lira olmaktadır.

Hesaplanan bu vergiler arasındaki fark mükerrer vergilemeden doğmaktadır. Bu özellikleriyle, şelale tipi vergiler, fiyatlara olduğu gibi ve mükerrer bir biçimde yansıyan ve dolayısıyla fiyat artışlarını körükleyen bir vergilendirme şekli olmaktadır.

Tek safhalı satış vergilerinde ise vergi mükerrerliği ortadan kalkmakta, ancak nihai olarak eşit vergi hâsılatı sağlayabilmek için uygulanan yüksek vergi oranları, bugünkü İstihsal Vergisinde olduğu gibi, adetsizlik, vergi kaçakçılığı ve bunlara benzer bir dizi sorunun karşımıza çıkmasına neden teşkil etmektedir.

KDV'nin bir diğer özelliği de nötr, yani tarafsız bir vergileme türü olmasıdır. Diğer bir deyişle, vergi esas itibarıyla fiyat mekanizması yoluyla yansıtılabilmekte ve bu suretle ekonomik kaynakların dağılımı optimal denge noktasından ciddi ölçüde bir sapmaya maruz kalmamaktadır.

Diğer taraftan, yatırım malları temininin sistem içinde himaye görmesi ve teşvik edilmesi de KDV'nin bir başka özelliğini ve üstün yönünü teşkil etmektedir.

Teoride üç ayrı katma değer anlayışı ve bunun sonucu olarak da üç ayrı KDV tipi mevcuttur:

1. Gayri Safi Hâsılat Tipi KDV: Vergi matrahının hesaplanmasında satış bedelinden sadece mal alışları indirilmektedir. Yatırım malı alışları ile yatırım mallarına ait amortismanlar için herhangi bir indirim yapılmamaktadır.

2. Gelir Tipi KDV: Bu tipte tüketim ve yatırım harcamaları vergiye tabi olmakta; ancak, amortisman payları da mal alışlarıyla birlikte satış bedelinden düşülmektedir.

3. Tüketim Tipi KDV: Bu tip KDV uygulamasında satış bedelleri toplamından mal alışları ile yatırım malları alımları da indirilmektedir. Bu durumda vergi matrahının tespitinde yalnızca

tüketim harcamaları esas alınmış olmaktadır. Bugün çeşitli ülkelerde yaygın bir biçimde uygulanan KDV tipi, yatırımlar için kısmî veya indirim hakkı tanıyan KDV sistemleridir.

KDV uygulamasında vergi borcunun hesabı için "dolaysız" ve "dolaylı" metotlar, vergi matrahının tespiti yönünden ise "vergi dahil" ve "vergi hariç" matrah metotları mevcut bulunmaktadır. Dolaylı metotta (ön vergilerin indirilmesi), katma değer hiçbir zaman hesaplanmamakta, yalnızca vergi hesaplanmaktadır. Bu metot, satışın her safhasında vergi miktarının derhal hesaplanabilmesi avantajına sahip bulunmaktadır. Ayrıca, KDV'nde verginin matraha dahil olup olmamasına göre, vergi dahil ve vergi hariç matrah metotları da uygulanmaktadır.

Öte yandan KDV teorisinde ithalat ve ihracatın vergilendirilmesi konusunda da iki ayrı prensip mevcuttur. Bunlar çıkış ilkesi yani "orijin" prensibi ile, varış ilkesi yani "destinasyon" prensibidir.

Orijin prensibine göre mallar çıkış ülkesinde vergilendirilmektedir. KDV sistemine göre vergi hâsılatının katma değerın teşekkül ettiği ülkeye ait olması gerektiğinden orijin prensibi teoriye uygundur. Destinasyon prensibinde ise mallar imal ülkesi dikkate alınmaksızın, son satış ülkesinde vergilendirilir. Yani, mallar ithal eden ülke tarafından ithalat sırasında vergilenir. Bugün KDV'ni uygulayan ülkeler pratik zorunluluklar nedeniyle çoğu zaman destinasyon prensibi uygulamakta ve ihracata vergi istisnası tanırken ithalatı vergiye tabi tutmaktadırlar. Ortak Pazar Ülkeleri, kendi aralarında orijin prensibini, diğer ülkelere de destinasyon prensibini uygulamayı nihai bir hedef olarak görmektedirler.

II. Türkiye'de Katma Değer Vergisi Sistemine Geçiş Zorunlu Kılan Nedenler:

A) Kısa Tarihçe:

Ülkemizde muamele vergileri uygulaması Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzanmaktadır. 1926 yılında 735 sayılı Umumî İstihlak Vergisi Kanunuyla uygulamaya konulan ve yine aynı yılda 737 sayılı Eğlence ve Hususi İstihlak Vergisi Kanunu ile tamamlanan yayılı muamele tipi vergi sistemi, bir bakıma dünyadaki en eski KDV uygulamalarından birini teşkil etmektedir. Ancak, bu vergiler fazla başarılı olamadığından, 1927 yılında, 1039 sayılı Muamele Vergisi Kanunu ile ülkemizde toplu muamele vergisi sistemine geçilmiştir. Daha sonra çıkarılan yasalarla yapılan bazı ilâve ve değişikliklerle, bu sistem, 30 yıllık bir süre boyunca, halen yürürlükte bulunan 6802 sayılı Gider Vergisi Kanununun uygulamaya konduğu 1957 yılına kadar uygulanmıştır.

B) Katma Değer Vergisine Geçilmesini Gerekli Kılan Nedenler:

1957 yılında 6802 sayılı Yasa ile uygulamaya konulan Gider Vergileri bugün vasıtalı vergilerimiz arasında en önemlilerinden birini teşkil etmektedir. İstihsal Vergisi ise, gider vergileri sistemimizde ayrı ve önemli bir yere sahip bulunmaktadır.

Mevcut gider vergileri sistemimiz içinde yer alan istihsal vergisinin ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri ve çağımızın gereklerine aykırı düşen yönleri, aynı zamanda KDV sistemine geçilmesini gerekli kılan çeşitli nedenleri de oluşturmaktadır.

Bunları kısaca şöyle sıralayabiliriz:

1. Ekonomik Nedenler:

a) Yatırımların Teşvik Edilmesi: Türkiye, Planlı Dönemde ekonomik kalkınma yönünden sanayileşmeye büyük öncelik vermiştir. Sanayileşmenin ön şartlarından birisi de yatırımların vergi yoluyla teşvik edilmesidir.

KDV'nden yatırım mallarının maliyetine giren ve alış sırasında ödenmiş olan vergi, üretilen malların satış bedelleri üzerinden tahsil edilen vergiden indirim mekanizması vasıtasıyla indirile-

bilecektir. Bu durum kapital yoğun endüstrilerin gelişmesinde yararlı olacaktır. Yatırımlar ve genel giderler dolayısıyla ödenen vergilerin geri alınabilmesi, sanayicilerin elinde fonların birikimine yol açacak ve sanayiciler yatırım ve işletme sermayesi olarak önemli kaynaklara kavuşacaklardır. Bunun sonucu olarak yatırımların ve sanayileşmenin hızlandırılmasına imkân verilmiş olacaktır.

İstihsal vergisi uygulamasında, bir işletme, örneğin makine satın alımlarında bu yatırımları için vergi ödemekte, ancak bu vergiyi alıcılara fatura ettiği vergiden mahsup edememektedir. Burada unutulmaması gereken bir husus da, istihsal vergisindeki ilk madde indirimi mekanizmasının yatırım harcamaları bakımından geçersiz oluşudur. Mevcut istihsal vergisi uygulanmasında, bir müteşebbis, yatırım kararlarını planlarken yatırım malları için ödeyeceği vergi engelini de göz önünde bulundurmak zorunda kalmaktadır.

b) İhracatın Geliştirilmesi: Türk ekonomisinin en önemli sorunlarından birisi de ihracatın ve bunun içinde sınai ürün payının artırılmasıdır. KDV uygulamasında ihracattan vergi alınmayacaktır. Bununla da yetinilemeyerek, ihracatçının alışları sırasında ödediği KDV kendisine iade edileceğinden, ihraç malları üzerindeki vergi yükü tamamen kaldırılmış olacaktır.

Bugün ihracatta karmaşık bir vergi iadesi mekanizmasıyla yürütebilen işlemler, KDV uygulamasında kendi kendine işler duruma gelecek, ihraç malları; vergi yükünün tümünden kaldırılmasının sağlayacağı imkânlar oranında ve KDV uygulaması ile kendiliğinden işleyen bir vergi mekanizması içerisinde, uluslararası ticarete daha çok rağbet gücüne kavuşmuş olacaktır. Bugünkü vergi iadesi uygulaması ile götürü oranlara göre yapıldığından gerçek durumu yansıtmaktan uzak bulunmaktadır.

KDV uygulamasında, ihracatçının ihraç ettiği mallar için ödediği KDV gerçek tutarı üzerinden indirim konusu yapılacak ve bu suretle, yatırımları, genel giderler, alış ve satış giderleri dolayısıyla katlanan vergilerin de geri verilmesi sağlanarak vergi yükünün tamamen ortadan kaldırılması imkânı yaratılacaktır.

c) Sanayi Üzerindeki Vergi Yükünün Azaltılması:

Sanayi kalkınmanın ana unsurunu teşkil ettiğinden bu sektör üzerindeki vergi yükü büyük önem taşımaktadır. Buna karşın, İstihsal Vergisinde vergi yükü, vergiye tabi ilk üretim maddelerini üreten sanayi üzerinde ağırlığını göstermektedir. Bu vergili maddeleri alarak mal üreten sanayiciler de verginin tüm yüküne katlanmaktadır. Oysa KDV'nde vergi yükü çeşitli sektörler ve kademeler arasında dağılmaktadır. KDV'nde oranlar, İstihsal Vergisine göre daha düşük olacaktır. Vergi, her iş koluna yarattığı katma değere göre dağıtılacağından, üretim sektörü bugünkünden daha düşük bir vergi yükü ile karşılaşacak ve bu durum üretim sektörünün gelişmesinde büyük katkı sağlayacaktır. Sanayiciler vergi yükünün azalması, sonucunda, serbest kalan sermayelerini yatırımlara ayırabilecektir. Diğer taraftan, vergiye tabi maddeler kullanarak üretim yapan sanayiciler de bu durumdan yararlanarak, İstihsal Vergisi uygulamasında olduğu gibi sermayelerini yüksek nispette vergili maddelere bağlamış olmayacaklardır.

d) Enflasyonist Baskının Önlenmesi: Bütün dünyayı etkisi altına alan ve özellikle tüketim temayülünün artmasından kaynaklanan enflasyonist baskı, Türkiye'de son yıllarda ekonomik yapı üzerinde büyük tahribata yol açmıştır. KDV'in tüketim harcamaları üzerindeki frenleyici etkisi bu enflasyonist baskıyı hafifletmekte önemli bir araç olacak ve fiyat artışlarını bir ölçüde dizginleyebilecektir.

e) Kaynakların Optimal Dağılımında Uygunluk Sağlanması: Türkiye'de bugün gider vergileri, işletme vergisi ve diğer vasıtalı vergilerden oluşan sistem, yapısal kusurları ve noksanlıkları nedeniyle, endüstrinin yapısının ve ekonomik kaynakların dağılımının optimal olmaktan uzaklaşmasına yol açmışlardır. Bu sakıncanın önlenmesi için, tarafsız (nötr) bir vergi olan KDV'ne geçilmesi son derece yararlı olacaktır. Zira, KDV aynı oranla yansıtıldığı için, tarafsız ve işletmeler arasında rekabet eşitliğini sağlayıcı bir vergi olma niteliğini bünyesinde taşımaktadır.

f) İhtisaslaşmanın Teşviki: Üretim safhaları yönünden KDV tam bir tarafsızlık sağlar. Çünkü bir işletmenin tali üretim işlerini doğrudan doğruya kendisinin yapması ile o konuda ihtisaslaşmış bir başka işletmenin hizmetinden faydalanması arasında vergileme yönünden farklılaşma meydana gelmeyecektir. Bu suretle işletmelerin dikey entegrasyona gitmesi önlenecek ve bu alanda, vergileme yönünden hiçbir teşvik nedeni kalmayacaktır. Bu durumda, işletmenin anaşiyile uğraşması ve yardımcı işler için başkalarından yararlanması daha yararlı sonuçlar verecektir.

g) Fiyatlar Genel Seviyesinin Kontrolü: Mevcut İstihsal Vergisi yalnızca ilk üretim safhasında ve yüksek oranlarda alınmakta ve işletmeler maliyetlerini bu vergili tutarlar üzerinden tespit etmektedirler. Bu durumun doğal sonucu olarak, üretim dağıtım zincirinin her safhasında fiyatlar, artan maliyetlere uygulanan kâr oranları nedeniyle yükselmekte, böylece pahalılık zincirleme olarak artmaktadır. Halbuki KDV'nin oranı İstihsal Vergisine kıyasla daha düşük olduğundan ve vergi indirimi de mümkün bulunduğundan, katma değeri düşük olan birçok malda fiyat düşüşleri beklenebilecektir.

2. Mali Nedenler:

a) Vergi Adaletinin Sağlanması: İstihsal Vergisi, İlk üretim maddelerini kavramakta ve bu maddelerle katma değerleri çok değişik mallar üretilmektedir. Söz konusu malların çeşitli gelir gruplarına dahil kimselerin ihtiyaçlarına hitabetmesi nedeniyle, İstihsal Vergisi uygulaması sosyal adalet ilkelerine ters düşmektedir. Oysa, KDV prensip itibarıyla malların katma değerlerini kapsamakta, katma değeri yüksek olan mallardan fazla vergi, katma değeri düşük olan mallardan ise az vergi alınmaktadır. Böylece herkes satın alma gücüne göre vergilendirilmekte ve bu nedenle KDV vergilendirmede daha adil bir vergi sistemi olarak ortaya çıkmaktadır.

b) Vergi Hâsılatına Etkisi: Satın alma güçlerinin KDV ilk kavranmasında, vergi hâsılatı yalnızca vergiye tabi işlemlerin sayısı ve fiyat artışıyla değil, aynı zamanda yaratılan katma değerlerdeki artışlar oranında da artacaktır. Böylece KDV hâsılatı esneklik kazanacak, millî gelirdeki artışlara paralel olarak, millî gelirin istenilen ölçüde kamu maliyesine intikali sağlanacaktır.

c) Vergi Kaçakçılığına Etkisi: KDV vergi kaçakçılığının önlenmesinde başlıca iki yönden etkili olmaktadır.

aa) Matrahın Bölünmesi: KDV'nde matrah üretim ve dağıtım süreçlerinde çeşitli işletmeler arasında bölünmekte ve her işletme, yalnızca kendi kattığı değer vergisini satış bedeli içinde müşteriden tahsil ederek vergi dairesine ödemektedir. Bu yüzden her aracı müessese verginin yükünü daha az hissetmekte ve kaçakçılık eğilimi azalmaktadır.

bb) Otokontrol İmkânı: Alıcılar, girdileri için ödedikleri KDV'ni ancak alış belgelerinde yer almak kaydıyla, satışları üzerinden hesaplanan vergiden düşebilmektedir. Bu nedenle alıcılar vergi indirim hakkından yararlanabilmek amacıyla satıcıları kontrol etmekte ve ödemiş oldukları vergilerin aldıkları malların faturaların da yer almasını istemektedirler.

Eski muamele vergilerimiz ve bugünkü İstihsal Vergisindeki ilk madde indirim sistemi bu oto kontrolü sağlamamaktadır. Zira uygulamada, ilk madde indirimine esas alınan meblağın vergisinin ödenmiş olduğu farzedilerek işlemler yürütülmekte ve bunun ödendiğini kanıtlayan herhangi bir belge aranmamaktadır.

Vergicilikte otokontrolden bahsedilebilmesi için işlemlerin kayıt dışı kalmaması şarttır. Muamelelerin hem alanın hem de satanın kayıtlarına geçmeden faturasız cereyan etmesi halinde otokontrol işlemeyecektir. KDV gibi bir vergideki geliştirilmiş otokontrol mekanizmasının Türkiye için pek çok yararları olacaktır. KDV uygulanmasında idarenin çalışmaları daha çok kayıt dışı, faturasız ve belgesiz satışları önlemeye, diğer bir deyimle fizikî kontrole yönelecektir. Kayıt dışı faturasız işlem yapılmaması sağlanabildiği ölçüde de mekanizması işleyecek ve vergi kaybı büyük ölçüde önlenmiş olacaktır. Fizikî kontrol meslekî bilgiye fazla gerek göstermediğinden çok sayıda mahallî vergi memurları tarafından başarı ile yürütülebilecektir.

d) Vergilemede Adaletin Sağlanması: KDV, vergi oranlarının çeşitlendirilmesi ve istisnaların artırılması ölçüsünde daha adil olabilmekte; buna karşılık, istisnalar ile vergi oranlarının sayısının artması verginin idaresini geniş çapta güçleştirmektedir. Bu hususların birlikte göz önünde tutularak, sade bir uygulamanın tercih edilmesinde sayısız yarar bulunmaktadır.

e) Vasıtasız Vergiler Sistemini Tamamlayıcı Niteliği: KDV, Gelir ve Kurumlar Vergileri sisteminin vergilendiremediği gelirleri harcamalar sırasında en geniş bir şekilde kavrayabilmektedir. Gelir Vergisinin tam uygulanmadığı ve birçok kazançları kapsamı dışında bıraktığı ülkemizde bu unsur önem kazanmaktadır. Bu itibarla KDV'nin vasıtasız vergiler sistemini tamamlayıp telafi edecek bir vergi olma vasfı da oldukça önemli bir husus teşkil etmektedir.

f) Diğer Ülkelerin Vergi Sistemleri ile Ahenkleştirme Sağlanması: Gelir ve servetler üzerinden alınan vergilerin ahenkleştirilmesi amacıyla, ülkeler daha ziyade vergi anlaşmalarına ağırlık vererek, bu alanlardaki sorunlarını, giderme yolunu tercih etmektedir. Dolaylı vergiler ve harcamaları vergileri sahasındaki uluslararası uygulama birliği ise, benzer yasaların yürürlüğe konulmasıyla sağlanmaktadır. Dünya üzerinde yaygın bir uygulaması bulunan ve birçok ülkenin geçiş için hazırlık çalışmalarını yürüttüğü KDV sistemi, ülkemiz açısından uluslararası ekonomik ve ticari ilişkilerimize en olumlu bir biçimde katkıda bulunacak bir tercih olacaktır.

III. — Katma Değer Vergisi Tasarısının Özellikleri:

A) Genel olarak:

1. Ticarî, zirai ve serbest meslek faaliyeti kapsamında yer alan tüm mal ve hizmetler Katma Değer Vergi kapsamına alınmıştır. Bu suretle mal ve hizmetlerin vergilendirilmesinde birlik sağlanacaktır.

2. Tasarıda tek oran öngörülmüştür. Bununla birden fazla oran uygulanmasından doğacak vergi tekniğine ilişkin sorunlar en aza indirilmiş olmaktadır. Birden fazla oran uygulamasına gidildiği takdirde kanunda yer alması gerekecek çok sayıda vergi hesaplama teknikleri mükelleflere muhasebe kayıt düzeni açısından ağır yükler getirebilecektir. Kolaylık ve basitliği sağlamak üzere tek oran tercihi yapılmıştır.

3. Üretim-perakende zincirinde perakende safha öncesinde istisna hükümlerine yer verilmiş ve böylece ekonominin serbest rekabet sistemi içerisinde işleyişine engel teşkil edecek tercihlerden kaçınılmıştır.

Üretim-perakende zincirinde perakende öncesi safhalarda konulacak istisna hükümleri o mal veya hizmet üzerinde vergi yükünün katlanmasına sebep olmaktadır. Zira istisna edilen aşamadaki işlem öncesi Katma Değer Vergisi indirilemezken, bu aşamadan sonra gelen aşamalarda aynı mal veya hizmetin yeniden kazandığı katma değerler ile birlikte toplam bedelin vergilendirilmesine devam edilmektedir. Bu olumsuz duruma hiç bir safhada yer verilmemiştir.

4. Mal ve hizmet ihracından tam istisna hükümlerine yer verilmiştir. Bununla ihraç konusu mal ve hizmetler vergiden istisna edildiği gibi, mal ve hizmetin sağlanmasından önce ödenmiş Katma Değer Vergisi de indirim ve iade konusu edilerek vergi yükünden tamamen arındırılmaktadır. Böylece ülkemiz ihracatına rekabet gücü kazandırılmakta ve uluslararası uygulamada mal ve hizmetin varış ülkesinde vergilendirilmesi ilkesi gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Öte yandan, ihracata konu mal ve hizmetin tedarik ve üretim aşamasında mal teslimi ve hizmet ifası istisna edildiğinden, ihracatın finansmanında bu vergi ayrıca bir pay teşkil etmeyecektir.

Özellikle uluslararası ihaleye açılan yatırımlar dolayısıyla yabancı firmalar karşısında yerli firmaları da koruyucu nitelikte olan ihracat istisnası hükümlerine yer verilmiştir.

5. Yatırım konusu amortismanına tabi iktisadî kıymetler için yatırımcılar tarafından ödenmiş Katma Değer Vergisinin öngörülen sürelerden daha kısa süre içinde indirimine imkân vermek suretiyle gerekli görülen iş ve sektörler teşvik edilebilecektir.

6. Bu verginin ilk uygulama yıllarında perakende aşamada yaratacağı bir kısım sorunları aza indirmek üzere geçici süreli telafi edici vergilendirme usulü adı altında bir usul ihdas edilmiştir. Bu usul ancak gerekli görülen iş kollarında uygulanacak ve sistemin oturmasını kolaylaştıracaktır. Örneğin yoğun gıda maddeleri satan bir bakkaliye işletmesinde bu aşamada yaratılan katma değeri de kavrayacak şekilde vergi nihaî olarak toptancı aşamasında alınabilecektir.

7. Vergilendirme dönemi bir ay esas yerine genel olarak takvim yılının üçer aylık dönemleri şeklinde tespit edilmiştir. Böylece Vergi Dairelerinin yılda 12 defa beyanname almaları yerine 4 defa beyanname almaları sağlanarak iş yükü açısından mükellef ve idareye kolaylık getirilmiştir.

B) Katma Değer Vergisinin Hesabına Esas Olan Değer:

Katma Değer Vergisi Kanunu tasarısına göre nihaî aşamada millî gelirin tüketime ayrılan kısmının vergilendirilmesi hedeflenmiştir.

Millî gelir bir yıl içinde üretilen mal ve hizmetlerin tümünü ifade etmektedir. Pazar ekonomisi içinde yer almayanlar dışında kalan ve ticarî, zirai ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde üretilen tüm mal ve hizmetler ile ithalat Katma Değer Vergisi kapsamına alınmış olmakla birlikte amortismanına tabi iktisadî kıymetleri teşkil eden yatırım malları için ödenmiş katma değer vergisi, beş yılı aşmamak üzere amortisman itfa süresi içinde ve eşit payları indirim konusu edilmiştir. Öte yandan tasarıya göre Bakanlar Kurulu uygun göreceği iş kolları ve sektörlerde indirim süresini daha da kısaltabilecek ve bu suretle bir kısım yatırımlar teşvik edilebilecektir.

$$Y = C + I + M - X$$

formülü Millî Gelirin kapsamını ifade etmektedir. Yatırımların indirim konusu ve ihracatın tam istisna edilmiş olması nedeniyle Katma Değer Vergisinin Millî Gelir içindeki bazını tüketim harcamaları teşkil edecektir. Formülde bu ilişki aşağıdaki şekilde ifade edilebilmektedir.

$$C = Y - I + M - X$$

C tüketim harcamalarını, Y millî geliri, I yatırım harcamalarını, M ithalatı, X ihracatı tanımlamaktadır.

IV — Katma Değer Vergisi Kanun Tasarısında Maddelerin Yazılış Düzeni:

Tasarı maddeleri yazılırken madde birden fazla fıkraları ihtiva ettiği takdirde her fıkra sıra ile numaralandırılmıştır. Fıkralar gerektiğinde alfabetik harf sıraları ile bent ve alt bentlere ayrılmıştır. Maddenin bir fıkradan oluştuğu durumunda ise fıkraya numara verilmemiş ve fıkra içinde yer alan bent ve alt bentler alfabetik harf sırası ile ifade edilmiştir.

MADDE GEREKÇELERİ

BİRİNCİ KISIM

Mükellefiyet

Katma Değer Vergisi Kanun Tasarısının Birinci Kısım, "Mükellefiyet" başlığını taşımakta olup, üç bölüm halinde düzenlenmiştir.

Birinci bölüm verginin konusuna, ikinci bölüm mükellef ve vergi sorumlusuna, üçüncü bölüm vergiyi doğuran olaya ait hükümleri ihtiva etmektedir.

Bölümler ile bölüm maddelerinin gerekçeleri aşağıda açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Verginin Konusu

Katma Değer Vergisi Kanunu kapsamına giren işlemler bu bölüm içinde yer alan maddelerle geniş bir şekilde tayin ve tespit edilmiş bulunmaktadır.

Katma Değer Vergisinin konusuna giren işlemler ile bu işlemlerin özellikleri tayin ve tespit olunurken, bu verginin teorisi ile Ortak Pazar Konseyinin Direktifleri ve başlıca Ortak Pazar üyesi ülkelerdeki uygulama göz önünde tutulmuş olmakla beraber, bazı hususlarda ülkemiz şartlarına uygun hükümlerin getirilmesi yoluna gidilmiştir. Özellikle işlemlerin yapıldığı faaliyet çerçevesi tayin olunurken Gelir Vergisi Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu ve Gümrük Kanunu esasları nazara alınmış ve bu arada, teslim ve hizmet kavramları etrafı ve açık bir şekilde tarif ve tayin olunmuştur. Ayrıca, vergiyi doğuran olayın ne zaman meydana geldiği hususu uygulamada tereddütlere yol açmayacak şekilde açıklığa kavuşturulmuştur.

Verginin konusunu teşkil eden işlemler:

MADDE 1. — 1. Katma Değer Vergisinin konusu Tasarının 1 inci maddesinde üç ayrı bent halinde belirlenmiştir.

Maddenin (a) bendi ile ticarî, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslimler ve hizmetler vergiye tabi tutulmuştur. Bentte bahis konusu edilen ticarî, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti kavramları Tasarının 2 nci maddesinde; teslim ve hizmet kavramları ise 5, 6, 7 ve 8 inci maddelerde açıklanmıştır.

Maddenin (b) bendinde hertürlü ithalat (c) bendinde ise Tasarının 3 üncü maddesinde sayılmış olan diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetlerin vergi konusuna dahil olduğu belirtilmiştir.

(a) bendinde verginin konusu sadece ticarî, sınai, zirai faaliyetler ve serbest meslek faaliyetleri çerçevesinde yapılan teslimlere ve hizmet ifalarına hasredilmiştir. Böylece, örneğin, kişilerin kendi aralarında yapacakları alelade mal satışlarının (mesela eskimiş ev eşyalarının bunların sahipleri tarafından satışının) vergi ile bir ilgisi olmayacaktır.

Maddenin (b) bendinde, yurt içinde üretilen mal ve hizmetler ile ülkeye dışarıdan ithal yoluyla gelen mal ve hizmetler arasında vergi yükü farklılaşmasını önlemek maksadıyla her türlü ithalat vergi konusuna dahil edilmiştir.

Katma Değer Vergisinin teorik yönden en belirgin özelliği ithal edilen mal ve hizmetler ile dahilde üretilen mal ve hizmetler arasında tarafsızlığı gerçekleştirebilmesidir. Bu özellik ise ancak ithalatın da yerli üretime uygulanan usul ve esaslarda vergilendirilmesi ile korunmuş olur. Genel uygulamada vergilemede destinasyon (varış ilkesi) prensibinin tatbikatına uygun olarak ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (Ortak Pazar) Konseyi Direktiflerinin ışığı altında ithalat vergiye tabi tutulmakta ve bu konuda hiçbir ayrımcı vergi politikası güdülmesine cevaz verilmemektedir.

(c) bendinde ise özellik arz eden ve ekonomik, mali ve sosyal nedenlerle bu vergi kapsamına alınması gereken diğer bazı işlerden doğan teslim ve hizmet ifaları vergi konusuna dahil edilmiştir.

Katma Değer Vergisi teorisine uygun olarak kaynakların optimal kullanım ve dağılımına imkân vermek, yerli üretimin ithalat karşısında haksız rekabete maruz kalmasını önlemek ve özlenen kalkınma düzeyinin gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla vergilemede ithalata hiçbir özel ayrıcalık tanınmamış ve madde tamamen tarafsızlık ilkelerini gerçekleştirecek şekilde düzenlenmiştir.

Madde metninden anlaşılacağı üzere, verginin konu ve kapsamı, üretim sürecinin tamamını kapsayacak biçimde geniş tutulmuştur. Malın ilk üretim ameliyesinden son tüketiciye intikaline

kadarki bütün istihsal ve satış safhaları vergi kanusuna dahildir. Verginin kapsamı maddede perakende safhayı da içine alacak şekilde düzenlenmiştir. Sistem, kendisinden beklenen fonksiyonları perakende safhanın da sisteme alınması suretiyle gerçekleştirebilecektir. Zira perakende safha kapsam dışında kaldığında üretici ve toptancı işletmeler kendi perakendeci safhalarını teşkil ederek ilk iki safhaya ait katma değeri perakende safhaya kaydırabilecektir. Bu durum hem vergi ziyanına yol açacak hem de işletmeleri rasyonel olmayan bir organizasyona iterek verginin tarafsızlık ilkesi ihlal edilmiş olacaktır. Bu nedenle, mekanizmanın tam ve düzgün bir şekilde işleyebilmesi için perakende safhanın kapsama dahil edilmesi uygun bulunmuştur.

2. Maddesinin son fıkrasında vergi kapsamının uygulamada suni olarak daraltulmasını önleyecek hükümler konmuştur. Buna göre işlemlerin kanunların veya resmî makamların gösterdiği gerek üzere yapılması, bunları yapanların hukukî statüleri, gerçek veya tüzelkişilik taşıyıp taşımamaları, Türk uyruklughunda bulunup bulunmamaları, ikametgâh veya işyerlerinin yahut kanunî merkez veya iş merkezlerinin Türkiye’de olup olmaması işlemlerin mahiyetini değiştirmeyecektir. Diğer bir ifade ile, bu işlemleri yapan kişilerin şahsı veya işlemlerin yapılmasındaki nedenler önemli değildir. Maddede tarif edilen herhangi bir işlemin yapılmış olması vergileme için yeterlidir.

Faaliyetlerin devamlılığı:

MADDE 2. — Tasarının 1 inci maddesinde bahsi geçen “Ticarî, sınâî, zirâî faaliyet ve serbest meslek faaliyeti” kavramları bu maddede açıklanmıştır.

Sözû edilen faaliyetlerin devamlılık, kapsam ve nitelikleri esas olarak Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre tesbit edilecektir. Ancak uygulamada bir boşluk bırakılmaması amacıyla Gelir Vergisi Kanununda açıklık bulunmadığı hallerde Türk Ticaret Kanunu ve diğer ilgili mevzuata başvurulabilme imkânı getirilmiştir. Böylece, örneğin, Gelir Vergisi Kanunu kapsamına girmekle birlikte; Türk Ticaret Kanununda sayılan ticarî işletme veya ticarî şekilde işletilen diğer müesseselerde yürütülen faaliyetler ile esnafın faaliyetlerinden doğan teslim ve hizmetlerin de katma değer vergisine tabi olması sağlanmıştır.

Diğer faaliyetler:

MADDE 3. — Ticarî, sınâî, zirâî ve meslekî faaliyet çevresinde yapılmayan veya açıkça bu faaliyetlere dahil edilemeyen, bununla beraber vergi kapsamına alınması gerekli görülen bazı mal teslimleri ve hizmet ifaları “diğer faaliyetler” adı altında vergi kanusuna alınmış bulunmaktadır.

Bu şekilde vergi konusuna alınan teslimler ve hizmetler maddede on bent halinde gösterilmiştir.

Madde, esas itibariyle katma değer vergisi mükellefi olmak veya olmamak gibi nedenlerle ortaya çıkan farklı vergi yüklerinin doğurduğu haksız rekabeti gidermeyi amaçlamaktadır.

İthalat:

MADDE 4. — 1 inci madde ile vergi konusuna alınan ithalatın kapsam ve niteliği bu madde ile düzenlenmektedir. Maddenin 1 inci fıkrasında ithalatın mal ve hizmet ithalini kapsayacağı belirtilmekte, 2 nci fıkrasında ise, ithalatı gerçekleştiren sektör veya kişilerin farklı olmasının veya özellik taşımasının vergilendirme açısından etki yaratmayacağı ve önem taşımadığı hükme bağlanmaktadır.

Teslim:

MADDE 5. — Tasarının 1 inci maddesinde verginin konusu açıklanırken, ticarî, sınâî, zirâî faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslimlerden söz edilmiştir. Bu hali ile “teslim” vergiyi doğuran olaylardan ilki olmaktadır.

1. Teslim deyiminden anlaşılması gerekenin ne olduğu maddenin 1 inci fıkrasında açıklanmıştır. Buna göre teslim, bir mal üzerindeki tasarruf etme hakkının malik veya onun adına hareket edenlerce, alıcıya veya onun adına hareket edenlere devredilmesidir. Bir malın alıcı veya onun adına yetkili olanların gösterdiği yere veya kişilere tevdi de teslim hükmündedir.

Bu hükme göre, teslimde ana unsur mal üzerindeki tasarruf etme hakkının yani mülkiyet hakkının devredilmesi olmaktadır. Bu nedenler bir malın ödünç olarak verilmesi teslim sayılmaktadır. Buna karşılık, aynı şeyin, doğrudan doğruya alıcıya verilmemekle birlikte, mülkiyetini de intikal ettirecek şekilde alıcı adına hareket edenlere verilmesi, alıcının veya alıcı adına yetkili olanların gösterdiği bir yere veya kişilere tevdi veya gönderilmesi teslim sayılmaktadır.

Teslim fiilinin tamamlanması için malın gönderildiği yere mutlaka varması veya bu gönderme veya tevdi etmenin alıcının itilana ulaşması şart değildir. Alıcının itilana ulaşmamış dahi olsa, malın alıcı adına hareket eden bir kişiye, örneğin alıcının memuru veya vekiline veya gönderilmek üzere nakliyeciyi veya sürücüye tevdi teslim için yeterlidir.

2. Maddenin 2 nci fıkrası zincirleme işlemlerde teslimin nasıl tayin olunacağı ile ilgilidir. Buna göre, birden fazla kimsenin bir mal üzerindeki tasarruf hakkını mal el değiştirmeden zincirleme akit yapmak suretiyle devretmesi halinde, ilk satıcının o malı doğrudan doğruya sonuncu alıcıya teslim etmesi, aradakilerin her birinin de teslimi sayılmıştır. Bu suretle vergileme bakımından bütün muamelelerin kavranması imkân dahilinde girmiş olmaktadır.

3. Maddede su dağıtımı ile, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve sair şekillerdeki enerji dağıtımları da mal teslimi olarak kabul edilmiştir.

4. Mal ile birlikte döküntü ve tali maddeler bazı hallerde geri verildiğinden, bunların geri verilmesi mutad olan hallerde teslim konu olan şeyin de bunlar dışında kalanlar itibarıyla belirlenmesi gereklidir. Mutad olma hali genel ticarî örf ve adetler esas alınmak suretiyle tayin olunacaktır. Bu hükmün uygulanmasında, bahis konusu döküntü ve tali maddelerin aynen geri verilmesi veya bunların mutlaka aynı parti mala ait olması şart değildir. Başka parti mallara ait olsa bile bunların yerine aynı cins ve mahiyetteki döküntü ve tali maddelerin geri verilmesi halinde de aynı hüküm uygulanacaktır.

5. Trampa hallerinde bir malın bedeli diğer bir mal olmaktadır. Tasarıya göre, teslimin tayininde bedelin cinsi, hatta bir bedelin bulunup bulunmaması önemli değildir. Böylece, genel teslim tarifine göre teslim, bir mal üzerindeki tasarruf etmek hakkının devri olduğundan, trampanın iki ayrı teslim sayılması gerekmektedir.

Teslim sayılan haller:

MADDE 6. — Tasarının 5 inci maddesinde teslimin tarifi yapılmış ve bu tarifte bir olayın teslim sayılabilmesi için gerekli olan unsurlar belirtilmiştir. Genel ve teorik anlamda vergilendirilmesi gerektiği halde, tam olarak teslim tarifine girmemesi veya bu tarife girip girmediği konusunda tereddütler doğması nedeniyle, bazı işlemlerin vergi dışı kalması ihtimali doğabilir. Böyle bir durumu önlemek için teslim tarifine tam olarak girmemekle birlikte bir kısım haller bu Kanun uygulaması bakımından teslim olarak kabul edilmiştir.

Maddede teslim sayılan haller dört bent halinde belirlenmiş bulunmaktadır.

Hizmet:

MADDE 7. — Hizmet konusu tasarının bu maddesinde 3 fıkra halinde açıklanmaktadır.

1. Bu fıkra da hizmet, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemler olarak tarif edilmektedir. Böylece vergi uygulamasında teslim ve teslim sayılan haller ile ithalat kapsamına sokulamayan işlemlerin tümünün hizmet sayılması ve vergilendirmede yasal bir boşluğun doğmaması sağlanmıştır.

2. Yukarıda genel tarifi verilen işlemlerin ne şekillerde görülebileceği 2 nci fıkrada sayılmış, ayrıca “gibi” edatı ile hizmet kapsamına girmekle birlikte fıkra sayılmayan işlemlerin de vergiye tabi olduğu belirtilmiştir.

3. Bir hizmetin karşılığının nakit olmayıp; bir mal teslimi veya bir diğer hizmet olması halinde, ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermek amacıyla, kanunun temel ilkeleri gereğince bunların her birinin ayrı işlemler olması nedeniyle ayrı ayrı vergilendirilmesi hüküm altına alınmıştır.

Hizmet sayılan haller:

MADDE 8. — Bu madde ile, “Karşılıksız yararlanma” veya “yararlananların niteliği” gibi nedenlerle tereddüt uyandırabilecek bazı işlemlerin hizmet niteliğinde olduğu belirtilerek, uygulamaya açıklık getirilmesi amaçlanmıştır.

İşlemlerin Türkiye’de yapılması:

MADDE 9. — Tasarının 1 inci maddesinde Türkiye’de yapılan işlemlerin vergiye tabi olması esası getirilmiş bulunmaktadır. 9 uncu madde ise, işlemlerin Türkiye’de yapılması halinin açıklanması amacıyla tedvin edilmiştir.

Bu madde hükmüne göre, malların teslim anında Türkiye’de bulunması, hizmetin Türkiye’de yapılması veya hizmetten Türkiye’de faydalanılması hallerinde işlemler Türkiye’de yapılmış sayılacaktır.

Uluslararası taşıma işleri:

MADDE 10. — Bu madde Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşıma işleri ile transit taşımalarda hizmetin Türkiye içinde kalan parkura isabet eden kısmına ait taşıma ücretlerinin vergilendirilmesi amacıyla getirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Mükellef ve Vergi Sorumlusu

Tasarının 2 madde ihtiva eden bu bölümünde, vergiye tabi işlemlerin mahiyetine göre verginin mükellefi belirtilmiş; ayrıca vergi alacağının emniyet altına alınması bakımından, Maliye ve Gümrük Bakanlığının vergiye tabi işlemlere taraf olanları veya ilgili diğer bir şahsı verginin ödenmesinden sorumlu tutabileceği hükme bağlanmıştır.

Mükellef:

MADDE 11. — Maddenin 1 inci fıkrasında çeşitli işlem türlerine göre mükellef olarak kabul edilecek olanlar 9 bent halinde sayılmaktadır.

- a) Genel olarak mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde bu işleri yapanlar,
- b) İthalatta mal ve hizmet ithal edenler,
- c) Transit taşımalarda gümrük veya geçiş işlemine muhatap olanlar,
- d) 3 üncü madde ile vergi kapsamına alınan hizmetleri ile ilgili olarak PTT İşletme Genel Müdürlüğü ve TRT Kurumu,
- e) Spor - Toto, Millî Piyango ve benzeri oyunlarda işlemlerin yaygınlığı nedeniyle ortaya çıkabilecek çok sayıda mükellefle muhatap olmamak bakımından, oyunların teşkilat müdürlükleri,
- f) At yarışları ve diğer müşterek bahis ve talih oyunlarında bunları düzenleyenler,

g) Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların, katıldığı sportif faaliyetleri, maçları ve yarışları ve yarışmaları tertipleyenler veya gösterenler,

h) Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesi kapsamına giren işlemlerde, maddede sayılan mal ve hakları kiraya verenler,

ı) İhtiyari mükellefiyette talepte bulunanlar, mükellef olarak kabul edilmektedir:

Maddenin 2 nci fıkrasında, işlemlerin vergiye tabi bulunmaması, fatura veya benzeri vesika düzenleyenlerin katma değer vergisi mükellefi olmaması gibi hallerde bu vesikalarda katma değer vergisini göstererek vergi tahsil edenlerin, bu vergiyi idareye ödemekle mükellef oldukları hükme bağlanarak bu kişilerin "vergi" adı altında para tahsil edip haksız kazanç sağlamaları önlenmek istenmiştir.

Böylece indirim mekanizmasının da tam olarak işletilebilmesi mümkün olacaktır.

Vergi sorumlusu:

MADDE 12. — Bu madde vergi alacağının emniyetle tahsil edilebilmesi amacıyla getirilmiş bulunmaktadır. Madde hükmüne göre, mükellefin memleket içinde ikâmetgâhının, işyerinin, kanunî merkez veya iş merkezinin bulunmaması ve gerekli görülen diğer hallerde Maliye ve Gümrük Bakanlığı, vergi alacağının emniyet altına alınması bakımından, işlemlere taraf olan diğer bir şahsı veya şahısları verginin ödenmesinden sorumlu tutabilecektir. Maddede sayılan haller, mükelleflerin idarece takibinin güç olduğu, dolayısıyla vergi tarh, tahakkuk ve tahsilatında kaybın mümkün bulunduğu hallerdir. Burada sayılan haller sınırlı olmayıp, vergi alacağının emniyet altına alınmasının gerekli görüldüğü diğer durumlarda da, Maliye ve Gümrük Bakanlığının mükelleften gayri bir şahsı verginin ödenmesinden sorumlu tutma yetkisi bulunmaktadır.

Maddede belirtilen "işlemlere taraf olanlar" mükellefin temsilcisi, vekili, mükellef adına hareket etmeye yetkili herhangi bir kimse veya kendisine mal teslim edilen yahut hizmet ifa edilen kişi olabilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Vergiye Doğuran Olay

Vergiye doğuran olayın meydana gelmesi:

MADDE 13. — Bu maddede vergiyi doğuran olayın meydana gelmesi açıklanmaktadır. Vergi alacağı vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukukî durumun tekemmülü ile doğar. Her vergi kanununda o verginin doğuşu ya maddî bir olayın meydana gelmesine veya bir hukukî muamele veya durumun tekemmülüne bağlanmıştır. Katma değer vergisinde de vergiyi doğuran olayın meydana gelmesi yukarıda açıklanan prensip göz önünde tutularak, vergiye tabi işlemlere göre belli esaslara bağlanmış bulunmaktadır.

Genel olarak mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde vergiyi doğuran olay malın teslimi veya hizmetin yapılmasıdır. Ancak, teslim veya ifadan önce fatura veya benzeri vesika verilmiş ise vergiyi doğuran olay vesikanın düzenlendiği anda meydana gelmiş sayılır. Bu gibi hallerde verginin hesabında vesikada gösterilen miktar esas alınacaktır. Teslim ve ifadan önce vesika düzenlendiği anda vergiyi doğuran olayın meydana geldiği kabul edilmekte, vergi alacağının zamanında kavranması ve emniyet altına alınması amacı güdülmüştür. Kısım kısım ifası mutat olan veya mutabık kılınan işlemlerde vergiyi doğuran olayın, her bir kısmın teslimi veya her bir kısım hizmetin ifası anında meydana geleceği hükme bağlanarak muhtemel tereddütler önlenmiştir.

Komisyoncular vasıtasıyla veya konsinyasyon suretiyle yapılan satışlar konusunda Tasarıda benimsenen prensip, mal sahiplerince bu araçlara yapılan tevdiin, ortada bir mülkiyet devri bu-

lunmadığından, teslim niteliğinde olmadığı, teslim fiilinin malların bu araçlar tarafından araçlara teslimi anında meydana geldiğidir.

Dolayısıyla vergiyi doğuran olay da bu anda meydana gelecek ve asıl satıcının vergi mükellefiyeti de bu anda doğacaktır.

Gönderme halinde vergiyi doğuran olayın vukuu için malın nakliyesine başlanması veya nakliyeciyeye veya sürücüye tevdiî yeterli sayılmıştır.

Amortismanı tabi iktisadî kıymetlerin işletmede kullanılmak üzere imal inşa edilmesi halinde vergiyi doğuran olay, bunların Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre aktife alınması veya kullanılmaya başlanması halinde meydana gelmiş sayılacaktır.

Vergiyi doğuran olay; su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri enerji dağıtım ve kullanımlarında bunların bedellerinin tahakkuk ettirilmesi, kiraya verme işlemlerinde malın kullanıma terk edilmesi ile vuku bulacaktır.

İthalatta vergiyi doğuran olay işlem gümrük vergisine de tabi ise Gümrük Kanununa göre vergi ödeme mükellefiyetinin başladığı, tabi değilse fiili ithalin yapıldığı anda meydana gelecektir.

Yabancı işletmeler tarafından Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan yük ve yolcu taşımaları ile transit taşımalarda vergiyi doğuran olayın vukuu, gümrük hattından geçilmesine bağlanmaktadır.

İKİNCİ KISIM

İstisnalar

Tasarının bu kısmında, vergi kapsamına giren işlemlerin bir bölümü ekonomik, sosyal, kültürel, ilmi ve sihhî amaçlarla vergiden istisna edilmiş ve bu istisnalarla ilgili bazı hususlar hükme bağlanmıştır.

Vergi kapsamına giren işlemler için istisna tanınmasının ve bu istisnaların sayısının artırılmasının, katma değer vergisi teorisine uygun bulunmadığı açıktır. Ancak her ülkenin kendine özgü şartları, tatbikatta böyle bir uygulamayı gerekli kılmaktadır. Bu nedenle Türk Katma Değer Vergisi Kanun Tasarısında vergiden istisna edilmiş işlemler, halen bu verginin uygulanmakta olduğu ülkelerden bazılarında kıyasla daha geniş tutulmuş bulunmaktadır.

Tasarıda, sınırlarını kesin bir şekilde tayin etme güçlüğü nedeniyle, "istisna" ve "muafiyet" şeklinde bir ayırım yapılmamış; işlemlerin tümü için istisna tanınması yoluna gidilmiştir.

Aşağıda 7 bölüm halinde düzenlenen istisnalara ait hükümlerin gerekçeleri açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İhracat İstisnası

Mal ve hizmet ihracı:

MADDE 14. — Bu madde ile ihracat istisnası düzenlenmektedir. İhracatın ülke ekonomisi için taşıdığı önem göz önüne alınarak istisnanın kapsamı oldukça geniş tutulmuştur.

İstisnanın kapsamı 1 inci fıkrafta 3 bent halinde düzenlenmektedir:

(a) bendi ile; doğrudan ihracat yanında, üçüncü şahıslar aracılığıyla yapılan ihracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler,

(b) Bendi ile; ikametgâhı veya işyeri Türkiye’de olmayanlara veya onlar adına hareket edenlere malların Türkiye dışına gönderilmeleri şartıyla yapılan teslimler ve bu teslimlere ilişkin hizmetler,

(c) bendi ile; Türkiye’de ikamet etmeyen yolcuların satın alarak Türkiye dışına götürdükleri malların teslimi,

ihracat istisnası kapsamına alınmıştır.

Ancak, uygulama güçlükleri göz önüne alınarak maddenin 2 nci fıkrası ile, (c) bendinden yararlanılabilmesi için bir sınır getirilmiştir. Tasarıda 50 000,- TL. olarak öngörülen bu sınır Bakanlar Kurulu Kararıyla 20 katına kadar yükseltilebileceği de hükme bağlanmıştır.

Maddenin 3 üncü fıkrasında bu istisnanın uygulama esaslarının belirlenmesi konusunda Maliye ve Gümrük Bakanlığına yetki verilmektedir.

İhracat öncesi istisna:

MADDE 15. — Bu madde ile ihracat istisnasının kapsamı ihracat öncesini de içine alacak biçimde genişletilmektedir. Bu kapsamda yer alacak teslim ve hizmetler maddenin 1 inci fıkrasında 3 bent halinde belirtilmiştir.

Fıkranın (a) bendinde; yabancı müşterilerin Türkiye’de işlenip iade edilmek üzere mal göndermeleri şeklinde ortaya çıkan geçici mal ve hizmet ithali ile bu amaçla ülke içinden mal ve hizmet alışları,

(b) bendinde; ihracat amaçlı mal ve hizmet üretimi için her türlü mal ve hizmetin yurt içinden satın alınması ya da ithali,

(c) bendinde; uluslararası ihaleye açılan yatırımlar için mal ve hizmet alışları ya da ithali, istisna kapsamına alınmıştır.

Maddenin 2 nci fıkrasında ise mükelleflerin 1 inci fıkranın (a) ve (b) bentleri hükmüne göre istisnadan yararlanacak mal ve hizmet alımları için bir sınır getirilmiştir. Bir önceki hesap dönemindeki iş hacmi ve bunun içinde ihracat payı olarak belirlenen bu sınırın daratılabilmesi konusunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir. Sınırlama, (c) bendi kapsamına giren alımları için söz konusu olmayacaktır.

Maddenin 3 üncü fıkrasında bu istisnanın uygulanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi konusunda Maliye ve Gümrük Bakanlığına yetki verilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Deniz, Hava ve Demiryolu Taşıtları İstisnası

Araçlara ilişkin istisna:

MADDE 16. — Bu madde ile deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların inşası, tadili, onarımı ve bakımına ilişkin teslim ve hizmetler ile deniz ve hava taşıma araçları için liman ve hava meydanları işletmeleri tarafından, liman ve hava meydanlarından yapılan hizmetler vergiden istisna edilmektedir.

Bu istisna ile, ülkenin deniz ve hava ticaret filosu ile demiryolu ulaşım sisteminin geliştirilmesinin teşvikine ve dış rekabet tahammül edebilecek bir durum getirebilmesine çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Taşımacılık İstisnası

Transit taşımacılık:

MADDE 17. — 17 nci madde ile, ülkemizin konumu nedeniyle büyük gelişme potansiyeli taşıyan uluslararası taşımacılık, transit taşımacılığı da kapsayacak biçimde ve Bakanlar Kuruluna tanınan yetki çerçevesinde istisna kapsamına alınmıştır.

Maddenin 2 nci fıkrasında ise yabancı taşımacılara istisnadan yararlanabilmek bakımından karşılıklılık şartı getirilmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diplomatik istisnalar

Diplomatik istisnalar:

MADDE 18. — Bu madde ile, uluslararası teammüllere uygun olarak diplomatik organ ve bunların diplomatik haklara sahip mensuplarına tanınan istisnalar düzenlenmektedir. Maddenin 1 inci fıkrasının (a) bendinde belirtilen bu istisna için 2 nci fıkra da karşılıklılık ve aynı satıcıdan bir defadaki alımların tutarının 50 000,- lirayı aşması şartı getirilmiş, 50 000,- liralık tutarın 20 katına kadar yükseltilmesi konusunda Bakanlar Kuruluna yetki tanınmıştır.

1 inci fıkranın (b) bendi ile, uluslararası anlaşmalar gereğince vergi muafiyeti tanınan uluslararası kuruluşlar ve bunların mensuplarına yapılan teslim ve hizmetler de istisna kapsamına alınmıştır.

Maddenin 3 üncü fıkrası ile istisnanın uygulanması konusunda Maliye ve Gümrük Bakanlığına yetki verilmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İthalat İstisnası

İthalat istisna olan işlemler:

MADDE 19 - 19 uncu madde ile ithalat istisnaları düzenlenmektedir. Vergilemede destinasyon prensibine uygun olarak bir yandan ihracat vergiden istisna edilirken öte yandan da dışarıdan ithal olunan mal ve hizmetler vergiye tabi tutulmuştur. Ancak vergilemede ülkeye ithal yolu ile gelen mal ve hizmetlerle ülke içinde üretilen mal ve hizmetler arasında vergi yükü bakımından eşitlik ve tarafsızlığı sağlamak amacıyla maddenin (a) bendi ile, presip olarak teslimleri vergiden istisna edilmiş bulunan malların ithali de vergiden istisna edilmiştir.

Ancak, alışlagelen uygulama ve teamül gereğince ve uygulamada kolaylık ve basitlik sağlamak amacı ile Gümrük Kanununun gümrük vergisinden istisna ettiği bir kısım malların ithali katma değer vergisinden de istisna edilmiş bulunmaktadır.

Gümrük Kanununun 7 nci maddesi genel olarak gümrük vergisinden istisna edilen eşyayı, 8 inci maddesi bazı gerçek ve tüzelkişiler için ithal edilecek bir kısım eşyayı, 9 uncu maddesi karşılıklı olmak kaydıyla diplomatların ithal ettiği eşyayı, 10 uncu madde ise bir kısım zat ve ev eşyasını kavramakta ve bunları ya istisna etmekte veya muaf kılmaktadır. 12 ve 13 üncü maddeler ise bazı özel durumlarla ilgilidir. Bunlardan 12 nci maddede turizmle alakalı olarak gelen taşıt ve eşyanın, 13 üncü maddede ise sınır ahalisine kolaylık tanımak amacıyla bunlara ait bir kısım geçici mahiyetteki eşyanın ithalinde tanınan muafıklar düzenlenmektedir 118 ve 119 uncu maddeler geçici kabul ve geçici muafık rejimlerini, 132 nci madde ise geri gelen eşya rejimini kavrayarak, bu hükümlere uygun olarak gelen eşyanın vergiden istisna olacağını hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Gümrük Kanununun bu maddelerinde gösterilen eşyanın, maddelerde belli edilen şekil ve şartlara ithali (b) bendi uyarınca katma değer vergisine tabi olmayacaktır. Ancak Gümrük Kanununun 132 nci maddesine göre geri gelen eşya dışarıda bir ameliyeye tabi tutulduğu veya aslı kısmına bir ilave yapıldığı takdirde eşyanın kazandığı değer vergiye tabidir.

Tasarının (c) bendinde ise transit, aktarma, gümrük antrepo, geçici depo, gümrük sahası, serbest bölge rejimlerinin uygulandıkları mal ve hizmetler de ithalat istisnası kapsamına alınmıştır.

ALTINCI BÖLÜM

Sosyal ve Askerî Amaç İstisnalarla Diğer İstisnalar

MADDE 20. — 4 fıkra halinde düzenlenen maddenin ilk 3 fıkrasında kültürel, eğitsel, sosyal ve askerî amaçlı istisnalar yer almakta, 4 üncü fıkrada ise 7 bent halinde aşağıda açıklanan “diğer istisnalar” düzenlenmektedir.

4 üncü fıkranın (a) ve (b) bendlerinde; vergilemede idarî kolaylık sağlamak, çok sayıda küçük ve önemsiz iş yapan, aynı zamanda da kavranması büyük güçlük arz eden kişileri de vergi hududu içine almamak suretiyle vergi toplama maaliyetini asgarî ve optimal seviyede tutmak için gelir vergisinden muaf esnaf ve küçük çiftçilerin faaliyetleri vergiden istisna edilmiştir.

(c) bendinde; Gelir Vergisi Kanununa göre “vergilendirilmeyecek değer artış kazançları”, Kurumlar Vergisi Kanununa göre “devir sayılan birleşmeler” ve “devir halinde vergilendirme” ile ilgili işlemler istisna kapsamına alınmıştır.

(d) bendinde; iktisadî işletmelere dahil olmayan gayrimenkullerin kiralanması vergiden istisna edilerek, iktisadî amaçlı olmayan basit konut vb. kiralamalarından vergi alınmaması sağlanmıştır.

(e) bendinde; Tasarının 62 nci maddesi ile yürürlükte bırakılan banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren hizmetler istisna kapsamına alınarak, bu hizmetlerin mükerrer vergilenmesi önlenmiştir.

(f) bendinde; kuruluşlarındaki özellikler nedeniyle Darphane ve Damga Matbaası tarafından yapılan teslim ve hizmetler istisna kapsamına alınmıştır.

(g) bendinde; özel bir nitelik taşıyan külçe altın, para ve damga pulunun ithal ve teslimi vergiden istisna edilmiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

İstisnadan Vazgeçme ve İstisnaların Sınırı

İstisnadan vazgeçme:

MADDE 21. — Vergiden istisna edilen işlemleri yapanlar çeşitli nedenlerle bu istisnanın kendileri bakımından yararlı olmadığı kanısına ulaşabilirler. Gerçekten istisna müessesesi bu verginin en önemli özelliği olan vergide indirim imkânını ortadan kaldırdığı için, bu durum bazı iş kolları veya işletmelerde yarardan çok zarar veren bir durum yaratabilir. Özellikle büyük, pahalı yatırım gerektiren ve girdileri dolayısıyla büyük ölçüde vergi ödemiş bulunan bir işletmenin işlemlerinin istisna edilmiş olması, bu yatırımlar ve girdiler dolayısıyla ödenmiş olan vergileri indirme olanağını ortadan kaldıracaktır. Bu vergilerin fiyat mekanizması yolu ile aynen bir sonrakine safhaya aksettirildiği düşünülse dahi yine de zaman bakımından hâsıl olacak gecikme nedeni ile indirimden faydalanma daha cazip bir hale gelebilecektir. Özellikle ziraatta yeni teknolojiden faydalanan, gübre ve makine gibi paralı girdileri olan işletmeler bakımından vergiden istisna kı-

lunmak bir ölçüde cezalandırılma mahiyetinde olacak; dolayısıyla modern teknoloji kösteklenecektir.

İstisnaların ortaya çıkarabileceği bu sakıncayı bertaraf edebilmek için, vergiden istisna edilen işlemleri yapanlara diledikleri takdirde vergi dairesine başvurarak bu işlemleri dolayısıyla vergiye tabi tutulma talebinde bulunma hakkı tanınmıştır. Ancak, 20 nci maddenin birinci ve ikinci fıkraları ile üçüncü fıkrasının (a) ve dördüncü fıkrasının (a), (b) ve (e) bentlerinde belirtilen işlemleri yapanlar, bu seçimlik haktan yararlanamayacaklardır.

İstisnada vazgeçme talebi belli şartlara tabi tutulmuş bulunmaktadır. Buna göre, talep 20 nci maddede gösterilen fıkra ve bentler belirtilmek suretiyle yapılacaktır. Örneğin, bir firma 20 nci maddenin birden fazla fıkra ve bendine giren işlemleri yapıyorsa ve sadece bir bentte yazılı işlemler dolayısıyla istisnadan vazgeçmek istiyorsa, dilekçesinde bu bentteki işlemler dolayısıyla istisnadan vazgeçtiğini belirtecektir. Ancak bu talep, bir bent kapsamına giren işlemlerin tamamı için geçerli olacaktır.

Mükellefiyette istikrarı sağlamak amacıyla maddeye, bu şekilde tesis olunan mükellefiyetin talep tarihinden itibaren üç yıl süre ile devam edeceğine dair hüküm konulmuştur. Mükellefler üç yıllık sürenin bitiminden önce mükellefiyetten çıkma talebinde bulunmadıkları takdirde mükellefiyet yeniden üç yıl süre ile devam edecektir.

İstisnaların sınırı:

MADDE 22. — Maddede bu vergi bakımından geçerli olacak istisna ve muafıkların, ancak bu Kanuna hüküm eklemek veya bu Kanunda değişiklik yapmak suretiyle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

Katma değer vergisi bir bütün olduğundan, işleyiş mekanizmasının herhangi bir yerine rasgele yapılacak bir müdahale, sistemi düzenli bir şekilde işlemez hale getirebilecektir. Katma değer vergisini şahsî vergilerle diğer satış ve muamele vergilerinden ayıran en belirgin özelliklerden biri de budur. Konu, nispet, indirim, istisna ve muafıkların birbirleri ile olan irtibatı bu vergide diğer vergilere nazaran çok daha önemlidir. Bilindiği gibi bizzat istisnaların varlığı sistemi yarayan bir unsur olmaktadır. bu nedenle bu vergi bakımından istisna ve muafıkların konuluşunda büyük dikkat sarfetmek, bunları koyarken sistemi bir bütün olarak düşünmek ve ona göre düzenlemek gerekmektedir. Bu vergi kanunu dışındaki diğer kanunlarla konulmuş ve konulacak gelişî güzel istisna ve muafıkların bu verginin mekanizmasının işleyişini bozmaması, aksatmaması için diğer vergi kanunlarındaki muafık ve istisna hükümleri bu vergi bakımından geçersiz addedilmiştir. Herhangi bir sektör veya işletmeye mutlak surette istisna veya muafık tanınmak isteniyorsa bunun ancak Katma Değer Vergisi Kanununa hüküm konulmak suretiyle yapılması uygun görülmüştür.

Ancak, hukukî özellikleri nedeniyle uluslararası anlaşma hükümlerinin saklı olduğu maddenin son fıkrasında belirtilmiştir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Matrah, Nispet ve İndirim

BİRİNCİ BÖLÜM

Matrah

Teslim ve hizmet işlemlerinde matrah:

MADDE 23. — Maddenin ilk fıkrasında, teslim ve hizmet konusuna giren işlemlerde vergi matrahının bu işlemlerin karşılığını teşkil eden bedel alacağı ana ilke olarak hükme bağlanmıştır.

Bedel deyimi ise maddenin ikinci fıkrasında tanımlanmıştır.

Maddenin üçüncü fıkrasında ise mükellefin vergiye tabi faaliyetlerinde kullanacağı amortisman tabi menkul veya gayrimenkul malların imali veya inşaaı gibi teslim sayılan hallerde matrahın, bunların Vergi Usul Kanununa göre tespit edilen değerleri olduğu hükmedilmiştir.

İthalatta matrah:

MADDE 24. — Tasarıda daha önce ithalde alınan İstihsal Vergisinde olduğu gibi, Katma Değer Vergisi ile Gümrük Vergisi arasında bir bağlantı kurulmuş bulunmaktadır. Dolayısıyla vergi matrahına ilişkin olarak, esas itibariyle, eski İstihsal Vergisindeki hükümlere paralel hükümler getirilmiştir. Ancak, Katma Değer Vergisi advaloren bir vergi olduğundan, İstihsal Vergisindeki, miktar üzerinden vergi alınmasına dair esaslar muhafaza edilmemiştir. Öte yandan, Gümrük Vergisinin spesifik esaslara göre tarhedilmesi veya hiç tarh edilmemesi halleri de gözönüne alınarak, böyle durumlarda malın CIF değerinin, bunun belli olmadığı hallerde ise malın gümrükçe tespit edilecek değer matraha dahil olacağı hükme bağlanmıştır.

Yük ve yolcu taşımalarında matrah:

MADDE 25. — İkametgahı, işyeri, kanunî merkezi veya iş merkezi Türkiye’de bulunmayanlar tarafından Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşıma işlerinde (transit taşımalar dahil), kanunların mülkiliği ilkesinden hareketle, hizmetin Türkiye içinde kalan parkura isabet kısmının vergiye tabi olacağı tabiidir. Uluslararası taşıma işlerinde bedelin Türkiye içindeki parkura isabet eden kısmının belirlenmesinde güçlükler bulunmakta ve ayrıca beyan edilen bedellerin yurt içindeki emsaline nazaran düşük olması da mümkün bulunmaktadır. Bu durumlarda hesaplamada kolaylık sağlamak, Türk ve yabancı firmalar arasında rekabet eşitliğini bozmamak vergi kaybına da yol açmamak amacıyla Maliye ve Gümrük Bakanlığı şahıs ve ton başına kilometre itibariyle yurt içi emsalleri gözönüne alınmak suretiyle matrah tespitine yetkili kılınmıştır.

Özel matrah şekilleri:

MADDE 26. — Tasarının 1 inci maddesi ile vergi kapsamına alınmış bulunan ve 3 üncü maddede belirlenen “diğer faaliyetler” den bazılarında vergi matrahının ne olacağı 26 ncı maddenin a, b ve c fıkralarında hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Bu fıkralar kanuna açıklık sağlamak amacıyla düzenlenmiş olup, vergi matrahını Spor - Toto, piyango, at yarışı ve diğer müşterek bahis ve talih oyunları ile gösteri, konser ve maçlara katılma bedeli ve bu faaliyetlerin icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel ile bu yerlerde yapılan teslim ve hizmetlerin bedeli oluşturmaktadır.

Maddenin (d) fıkrasında ise gümrük depolarında ve müzayede salonlarında yapılan satışlarda matrahın kesin satış bedeli olduğu hükme bağlanmıştır. Açık artırma yolu ile yapılan satışlarda satış yapılacak eşyanın öncelikle kıymeti tespit edilerek tahmini bedeli bulunmaktadır. Açık artırma sonucu oluşan bedel ise kesin satış bedelidir. Bu fıkroda matrahın kesin satış bedeli olduğu açıklığa kavuşturulmuştur.

Matraha dahil olan unsurlar:

MADDE 27. — Katma Değer Vergisinin matrahı, vergiye tabi işlemin karşılığını teşkil eden bedeldir. Bu bedelin içine, taşıma, yükleme, boşaltma, ambalaj, sigorta, komisyon, faiz, erken ifa dolayısıyla yapılan ödemeler müşterinin temerrüdü dolayısıyla yapılan ve müşteriye fatura edilen giderler, her türlü vergi, resim, harç, pay, fon karşılığı, fiyat farkı, prim, servis ücreti ve benzeri adlar altında sağlanan her türlü menfaat, hizmet ve değerler esas itibariyle dahil bulunmakta olup, ticarî hayattan işlemler genellikle bu doğrultuda yürütülmektedir.

Madde, konuya açıklık getirmek ve uygulamada muvazaalı yollarla matrahın daraltılmasını önlemek amacıyla tedvin edilmiştir.

Matraha dahil olmayan unsurlar:

MADDE 28. — Ticarî hayattaki yaygın tatbikat ve diğer ülkelerdeki katma değer vergisi uygulamaları dikkate alınarak bu madde ile vergi matrahına dahil olmayan unsurlar konusunda açıklık getirilmiştir.

Teslim ve hizmet işlemlerinde faturalarda gösterilen iskontoların da matraha dahil bulunmadığı madde de açıkça ifade edilmiştir. Ancak burada bir ayırım yapılmış ve işlem anında yapılmayan, dolayısıyla faturalarda da gösterilmeyen iskontoların matrahtan düşülmesine imkân tanınmamıştır.

Döviz ile yapılan işlemler:

MADDE 29. — Bu madde, bedelin yabancı para cinsinden olması hali düşünülerek düzenlenmiştir. Bedelin yabancı paralarla belirlendiği böyle durumlarda söz konusu yabancı para vergiyi doğuran olayın vuku bulduğu andaki cari kur üzerinden Türk parasına çevrilecektir. Ayrıca madde metninde cari kuru belli olmayan dövizlerin Türk Parasına çevrilmesine ilişkin esasların Maliye ve Gümrük Bakanlığına belirleneceği de hükme bağlanmıştır.

Emsal bedeli ve emsal ücreti:

MADDE 30. — Matraha teşkil eden bedelin bulunmaması veya bilinmemesi halleri ile paradan başka şeyler olması durumlarında matrahın tayini gerekmektedir. Öte yandan, mükelleflerin belli birtakım kişilere yaptıkları teslim ve hizmetler dolayısıyla düşük bedel göstererek muvazaalı yollarla, matraha, dolayısıyla vergi miktarın azaltmaya yönelik davranışlarını da önlemek zorunlu bulunmaktadır.

İşte bu düşüncelerle düzenlenen bu madde de, matrahın bulunmadığı, bilinmediği, doğru olarak tespit edilemediği veya bedelin paradan başka şeyler olduğu durumlar ile bedelin emsal bedeline göre açıkça düşük bulunduğu hallerde, emsal bedel veya ücretinin matraha esas alınacağı hükme bağlanmıştır. Buradaki emsal bedeli veya ücreti ise Vergi Usul Kanununda belli edilen emsal bedeli veya ücreti olmaktadır. Ancak maddenin 4 üncü fıkrası ile bu verginin uygulaması bakımından emsal bedelin tayininde genel idare giderleri ile genel giderlerden muameleye düşen hissenin bedele katılması mecburî tutulmuştur.

Maddenin son fıkrası ile serbest meslek erbabının işlemlerinde hasılatın kontrolü için bu hüküm getirilmiştir. Buna göre serbest meslek faaliyetleri için ilgili meslek teşekküllerince tespit edilmiş bir tarife olması halinde hizmetin bedeli bu tarifede gösterilen ücretten düşük olamayacağıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

Nispet

Nispet:

MADDE 31 - Katma Değer Vergisinde, işlemlerin niteliğine ve hitap ettiği tüketici gruplarına birden fazla nispet uygulaması teorik olarak mümkün olmakla birlikte, farklı nispet uygulamasının gerek vergi idaresi ve gerekse mükellefler nezdinde yarattığı güçlükler dikkate alınarak tek bir vergi oranının öngörülmesi uygun bulunmuştur. Ancak, işlemlerin niteliği ve hitap ettiği tüketici grupları yönünden gerekli olan sosyal kültürel istisnalar ile tek vergi nispetinin sakıncaları giderilmiştir.

Tasarıda tek bir nispet olarak tespit olunan % 10 oranı, ekonomiye yeni bir yük getirilmesi yalnızca Katma Değer Vergisi ile yürürlükten kaldırılacak vergilerin hâsılat kaybının karşılanması mülahazaları sonucu doğmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İndirim

Vergi indirimi:

MADDE 32. — Katma Değer Vergisinin şelale tipi toplu muamele vergilerinden ayıran en büyük özellik, bu vergide bulunan indirim mekanizmasıdır. Nihai tüketiciye kadar olan bütün safhalara bu vergi alınmakta, ancak her bir safhada hesaplanan Katma Değer Vergisinden bir evvelki safhanın vergisi düşürülerek bakiye vergi Hazineye intikal ettirilmektedir. Bu şekilde fiilen sadece o safhada eklenen değer vergiye tabi tutulmuş olmaktadır. Bu vergiye Katma Değer Vergisi adı verilmesinin bir sebebi de budur. İndirim mekanizması sayesinde ki, bir mal veya hizmet üzerindeki vergi yükü o mal veya hizmetin nihai tüketiciye intikal ettirildiği bedel ile vergi nispetinin çarpımı kadar olmaktadır. Bu suretle, vergiden vergi alınması ve her safhada alınan vergilerin mal ve hizmetin bünyesinde kalması gibi durumlarla o mal veya hizmet üzerine ağır bir vergi yükü yüklenmesi önlenmiş, öteyandan nihai tüketiciye gelineye kadar geçen safha sayısından müstakil olarak, aynı tip mal ve hizmetlerin aynı vergi yükünü taşıması sağlanmış olmaktadır.

Bütün bu hususlar göz önüne alınarak 32 nci madde tedvin edilmiştir. Bu madde hükmüne göre, mükellefler yaptıkları teslimler veya ifa ettikleri hizmetler üzerinden hesaplayacakları Katma Değer Vergisinden, kendilerine yapılan teslimler veya ifa olunan hizmetler ile ithal ettikleri mallara ait Katma Değer Vergisini indirebileceklerdir. Yani mükellef işi ile ilgili olarak satın aldığı veya ithal ettiği mallar veya yaptırdığı hizmetler dolayısıyla borçlandığı veya ödediği vergiyi, teslim ettiği mallar veya ifa ettiği hizmetler dolayısıyla müşterilerinden aldığı veya alacaklı olduğu katma değer vergisinden mahsup edecek ve aradaki farkı vergi dairesine yatıracaktır. Mükellefin indirim konusu yaptığı vergi ise zaten daha önceki safhada vergi dairesine intikal ettirilmiş olacaktır.

Ancak bu mekanizmanın gerektiği şekilde işleyebilmesi için indirim konusu yapılacak verginin gerekliliğinin tespiti gerekmektedir. Yani indirim konusu yapılacak vergi götürü olarak değil, gerçek olarak tespit edilip indirilmelidir. Bunun teminen maddeye, ancak alış faturaları ve benzeri vesikalarda gösterilen verginin indirilebileceği hükmü konulmuştur. Bu hükümle verginin otokontrolü sağlanmış olmaktadır. Zira indirim hakkından faydalanmak isteyen mükellef alışları için fatura talep edecek, bu durum ona teslim yapan veya hizmet ifa eden mükellefi fatura kesmeye, dolayısıyla Katma Değer Vergisini hesaplamaya icbar edecektir. Bu mekanizmanın gelir vergisinde sağlayacağı fayda da açıktır. İndirim mekanizmasının işleyişi dönemler itibariyle olacaktır. Mükellef bir vergilendirme döneminde teslim ettiği mallara ait vergiden sadece o malların alışında ödediği vergiyi değil, vergilendirme döneminde satın aldığı diğer malların vergisini de indirecektir. Satılan malların alış vergisi belki de daha önceki vergilendirme dönemlerinde indirim konusu yapılmış bulunacaktır. Yani indirim mekanizmasının işleyişinde, tatbikattan gelen, zaman itibariyle bir kayma bahis konusudur. Bunun neticesi olarak bir vergilendirme döneminde indirilebilecek vergi tutarı, o dönemde satış faturaları üzerinden hesaplanacak vergiden fazla olabilir. Bu takdirde aradaki fazlalığın bir sonraki vergilendirme dönemine devredilerek o döneme ait indirilecek vergi tutarına eklenmesi ve iade edilmemesi hususu maddenin ikinci fıkrasında ayrıca hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Maddenin son fıkrası ile vergi indirimi uygulamasında doğabilecek aksaklıkları giderme konusunda Maliye ve Gümrük Bakanlığına yetki verilmiş ve bu şekilde, vergi indirimi gibi Katma Değer Vergisinin en belirgin özelliklerinden birisini teşkil eden bu mekanizmanın işleyişinde, sistemin ana ilkelerine ters düşecek bir uygulama önlenmek istenmiştir.

İndirilemeyecek Katma Değer Vergisi:

MADDE 33. — Katma Değer Vergisi, esas itibariyle vergi indirimi mekanizmasına dayanan bir vergilendirme şeklidir. Bununla beraber uygulamada vergi indirimine imkân tanımayan bazı haller de mevcut bulunmaktadır. Bu haller tasarının 33 üncü maddesinde sayılmıştır.

Vergi indiriminden yararlanabilmek için bu indirimle ilgili vergiye tabi bir işlemin yapılması şarttır. Diğer ülkelerdeki tatbikat da bu yöndedir. Bu nedenle, 33 üncü maddenin (a) bendinde vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan mal teslimi ve hizmet ifaları ile ilgili alış vesikalarında gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan Katma Değer Vergisinin indirim konusu yapılamayacağı hususa açıklık sağlanması amacıyla hükme bağlanmıştır.

Maddenin (b) bendinde, işletmeye ait binek otomobilleri ile ilgili Katma Değer Vergisinin de indirilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu şekilde, özel otomobillerin muvazalı olarak işletmeye sokulması suretiyle özel tüketime teşvik edilmemesi ve vergi kaybına sebebiyet verilmemesi amaç edinilmiştir.

Maddenin (c) bendindeki esas itibarıyla vergilendirme emniyetini sağlamak ve malların zayı olduğu gerekçesiyle yaratılabilecek vergi kaybına önlemek amacıyla yönelik bulunmakta, bunun yanı sıra tasarı genel esprisi itibarıyla her kademede yaratılan katma değeri mutlaka vergilendirmeyi hedef tutmaktadır. Bu açıdan bakıldığında malların mükellef tarafından kendi özel ihtiyaçlarında kullanılması veya her ne suretle olursa olsun işletmeden çekilmesi ile zayı edilmesi arasında hiçbir fark bulunmamakta dolayısıyla zayı olan mallar için alış vesikalarında gösterilen Katma Değer Vergisinin indirilmesi mümkün görülmemektedir.

Bir vergi sisteminde alışlarla ilgili verginin indirilmesi bu malların satışı sırasında nasıl olsa vergiye tabi tutulacağı, diğer bir ifade ile mala eklenen değer vergilendirilmiş olacağı düşüncesine dayanır. Zayı olan mallar için satış ve dolayısıyla yaratılan bir değer olamayacağından, bunlara ait vergilerin indirilmesi sistemin mantığına ters düşecektir.

Maddenin (d) bendinde ise, esas itibarıyla indirim mekanizmasının işleyişini önleyen, gelir ve kurum kazancının saptanmasında indirimi kabul edilmeyen giderler dolayısıyla ödenen Katma Değer Vergisinin indirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bunlar ise genellikle, ticarî, sınai, zirai ve meslekî faaliyetlerle ilgili olmayan giderlerdir.

Amortisman tabi iktisadî kıymetlere ait indirim:

MADDE 34. — Tasarının 32 nci maddesinde mükellefin işi ile ilgili “girdi” vergilerinin indirileceği derpiş olunmuştur. İşletmede kullanılan amortisman tabi iktisadî kıymetler de işletme açısından bir “girdi” teşkil ettiği cihetle bunlara ait verginin de indirim konusu yapılması tabii bulunmaktadır. Burada Ortak Pazar Konseyi Direktifine ve bazı ülkelerdeki uygulamaya paralel olarak “paylara bölerek indirim” usulü kabul edilmiş ve amortisman tabi iktisadî kıymetlere ait verginin bunların aktifte girdiği veya kullanılmaya başlandığı vergilendirme döneminden itibaren 5 yıl içinde ve 5 eşit miktarda indirim konusu yapılabileceği hükme bağlanmıştır. Bu suretle verginin yatırımlar üzerinde tarafsız olması sağlanarak işletmelerin bir kısım sermayelerinin vergiye bağlanması suretiyle yatırım imkânların daraltılmamak gayesi güdülmüştür.

Maddenin 2 nci fıkrasında Bakanlar Kuruluna yatırımların teşviki amacıyla sektör veya mal grupları itibarıyla bu süreyi azaltma yetkisi verilmiştir. Aynı fıkra da amortisman tabi söz konusu kıymetlerin işletmede en az 5 yıl kullanılması şartı getirilmiş olup bu kıymetlerin beş yıl içinde satılması, işletmeden çekilmesi veya işletme dışı amaçlarla kullanılmaya başlanması halinde daha önce indirim konusu yapılan verginin düzeltileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

İstisna edilmiş işlemler; indirim:

MADDE 35. — Katma Değer Vergisi teorisinde vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan işlemler dolayısıyla vergi indirimi yapılması mümkün bulunmamakta, bu gibi hallerde vergi indirimi yapılabilmesi için kanun özel bir hüküm yer alması gerekmektedir. Bu amaçla düzenlenmiş bu maddeye göre tasarının 14 ve 16 ncı maddelerinde vergiden istisna edilmiş işlemlerle ilgili fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen Katma Değer Vergisinin, mükel-

leflerin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanacak Katma Değer Vergisinden indirileceği, vergiye tabi işlemlerinin mevcut olmaması veya hesaplanan verginin indirilecek vergiden az olması hallerinde ise indirilemeyen Katma Değer Vergisinin Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit edilecek esaslara göre bu işlemleri yapanlara iade olunacağı hükme bağlanmıştır.

Bu madde ülke ekonomisi açısından önem ve özellik taşıması nedeniyle, ihracat ve bir kısım ulaştırma sektörünün ve bunlara bağlı bir kısım hizmetlerin vergi yüklerini tamamen kaldırmak ve bu suretle uluslararası ticarete rekabet ve eşitliği sağlayabilmek amacıyla düzenlenmiş bulunmaktadır.

Kısmî vergi indirimi:

MADDE 36. — Tasarıya göre, esas itibarıyla mükelleflerin vergiye tabi işlemlerine ait bulunan girdi vergilerinin indirilmesi mümkün bulunmaktadır. Ayrıca 35 inci maddede belirtilen istisnâ hallerde de genel prensipten sapılarak vergi indirimi yapılması kabul edilmektedir. İndirilemeyecek Katma Değer Vergisine ait düzenleme ise 33 üncü madde de yer almaktadır.

Bu madde, bu şekilde indirim hakkı tanınan ve tanınmayan işlemlerin bir arada yapılması halinde indirim miktarının ne şekilde hesaplanacağını göstermektedir. Bu durumda, tasarıнын 57 inci maddesinde de hükme bağlandığı üzere mükellef, vergiye tabi olan işlemleri ile vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş işlemlerini hesaplarında ayrı ayrı takip edecek ve girdi vergilerinin yalnızca indirim hakkı tanınan kısmına isabet eden miktarını indirim konusu yapabilecektir.

Maddenin 2 nci fıkrasında ise kısmî vergi indirimine ilişkin usul ve esaslar ile vergiye tabi olan ve olmayan iki tip muameleye müştereken sarfedilen girdilerden indirim konusu yapılacak miktarın hesaplanmasında kullanılmak üzere indirim emsallerini tespit etmeye Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

İndirimin belgelendirilmesi:

MADDE 37. — Bu madde ile vergi indirimi mekanizmasının işliyebilmesi için gerekli bazı şekil şartları tayin edilmiş bulunmaktadır.

Buna göre, yapılacak indirimin gerçeğe uygun olması ve bu hususun mükelleflerce tevsik edilmesi zorunludur. Bu nedenle indirim konusu Katma Değer Vergisinin, maddede belirtilen belgelerde gösterilmesi ve kanunî defterlere kaydedilmesi şartı konulmuştur.

Matrah ve indirim miktarlarının değişmesi:

MADDE 38. — Maddenin birinci fıkrası, malların iadesi vergi konusu işlemin gerçekleşmesi, işlemten vazgeçilmesi gibi matrahta değişiklik yaratan hallerde mükelleflere kolaylık sağlamak ve ödeyecekleri yahut indirebilecekleri vergi miktarlarında gerekli düzeltmeleri yapabilmelerine imkan sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. Fıkra hükmüne göre, söz konusu düzeltmeler, değişikliğin vuku bulduğu dönem içinde yapılabilecektir. Fıkarda geçen “dönem” tabiri ile 42 nci maddedeki vergilendirme dönemleri kastolunmuş bulunmaktadır.

Düzeltilmenin diğer bir şartı da, iade olunan malların fiilen işletmeye girmiş olması ve bu girişin defter kayıtları ile beyannamede gösterilmesidir. Bu hüküm, mükelleflerin yapacakları düzeltme işlemlerinin gerçeğe uygunluğu sağlamak amacını taşımaktadır.

Yetki:

MADDE 39. — Madde hükmüyle, indirim hakkı kısıtlanan veya kaldırılan mal ve hizmetleri belirleme konusu Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ KISIM
Verginin Tarhı ve Ödenmesi
BİRİNCİ BÖLÜM
Vergilendirme Usulleri

Gerçek usulde vergilendirme:

MADDE 40. — Tasarı hükümlere göre gerçek usul genel ve esas vergilendirme usulü olup, götürü ve telafi edici vergileme usulleri bunun istisnaları olmaktadır.

Gerçek usulde, mükellefle birlikte girdi ve çıktılara ait gerçek vergilerini tasarıda belirlenen usuller dahilinde kayıt ve belgelerinde göstermek ve dolayısıyla, ödeyecekleri vergilerle, vergi indirimlerini gerçek miktarlara göre tespit etmek durumunda olacaklardır.

Götürü usulde vergilendirme:

MADDE 41. — Esas itibariyle küçük tip işletmelerin faaliyetlerinin vergilendirilmesi amacıyla götürü usulde vergilendirme ihdas edilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasında Gelir Vergisi Kanununa göre kazançları götürü usulde tespit edilen ticaret ve serbest meslek erbabı ile kazançları götürü gider usulüne göre tespit edilen çiftçiler götürü usulde vergilendirilecekleri hükmolunmuştur.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, götürü usulde tabi ticaret ve serbest meslek sahiplerinin nasıl vergilendirilecekleri açıklanmıştır.

Buna göre bu mükelleflerin Katma Değer Vergisi her türlü mal ve hizmet alışları ile giderleri toplamına % 13 oranının uygulanması suretiyle bulunacak miktardan alış ve giderlerine ait belgelerde gösterilen Katma Değer Vergisinin indirilmesi suretiyle hesaplanacaktır.

Kazançları götürü gider usulüne göre tespit edilen çiftçilerin Katma Değer Vergisi, bunların gelir vergisi tarhına esas olan matrahları üzerinden hesaplanacaktır. Böylece mükellefler bir takvim yılı içindeki teslim ve hizmetleri nedeniyle gelir vergisi matrahları üzerinden bir kez de % 10 nispetinde Katma Değer Vergisi ödeyeceklerdir. Bu uygulama eğitim seviyesi düşük bir mükellef kitlesi açısından basitlik sağlayacaktır.

Maddenin son fıkrası ise vergi idaresi açısından bir emniyet teşkil edecek, götürü usule tabi mükelleflerden beklenen Katma Değer Vergisi hâsılatı bunların gelir vergisi matrahlarının % 10 nundan hiç bir zaman az olmayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

Vergilendirme Dönemi ve Beyan Esası

Vergilendirme dönemi:

MADDE 42. — Bu maddeye göre, Katma Değer Vergisinde vergilendirme dönemi, faaliyet gösterilen takvim yılının üçer aylık dönemleridir. Ancak üçer aylık vergilendirme dönemi yerine birer aylık dönemler tespit etmeye Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

Esas vergilendirme usulü olarak kabul edilen gerçek usulde vergilendirme dönemi üç ay olarak belirlenmiştir. Bu üç aylık dönem bir takvim yılının başlangıcından itibaren başlayacaktır. Vergilendirme döneminin üç ay olarak belirlenmesi ise mükellefler ve vergi idaresi yönünden rahatlık sağlama amacına yöneliktir.

Götürü usulde, vergilendirme dönemi, Gelir Vergisi Kanunu hükümleriyle paralellik ve dolayısıyla kolaylık sağlama amacıyla bir takvim yılı olarak kabul edilmiştir.

Vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar için vergilendirme dönemi bir ay olarak tespit edilmiştir.

İthalat, transit ve Türkiye ile yabancı ülkeler arasındaki taşımacılık işlerinde vergilendirme dönemi gümrük hattının geçildiği andır.

Maddenin üçüncü fıkrasında, Maliye ve Gümrük Bakanlığına, mükelleflerin iş durumlarına göre özel vergilendirme dönemi tespit etmek bakımından yetki tanınmıştır.

Beyan esası:

MADDE 43. — Tasarının bu maddesine göre, mükelleflerin katma değer vergileri, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, bunların yazılı beyanları üzerinde tarh olunacaktır. Keza bu Kanuna göre vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanların vergileri de beyan üzerine tarh olunacak ve bu beyan vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar tarafından yapılacaktır.

Vergileme emniyetini ve mükelleflerin devamlı takibini sağlamak amacıyla, maddenin 3 üncü fıkrasında, herhangi bir vergilendirme döneminde vergiye tabi işlemi bulunmayan mükellefler için de beyanname verme mecburiyeti ihdas edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında, gider vergileri uygulanmasında bugüne kadar alışılmış bir usulde devamı olarak, ithalatta alınan katma değer vergisinin de gümrük giriş beyanına dayanılarak tarholunacağı belirtilmiştir. Yine maddenin aynı fıkrasında gümrük giriş beyannamesi verilmeyen haller ve motorlu kara taşıtları ile Türkiye ile yabancı ülkeler arasındaki yük ve yolcu taşıma ile transit taşımalara ait işlemlerin katma değer vergisi bu işlemlerin özelliği ve arzılığı göz önünde tutularak, özel beyanname ile bildirilmesi esası kabul edilmektedir.

Beyanname verme zamanı:

MADDE 44. — Tasarının bu maddesinde, beyan zamanları belirlenmiş bulunmaktadır. Madde hükmüne göre, mükellefler ile vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar beyanlarını vergilendirme dönemini takibeden ayın 25 inci günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine yapacaklardır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, özellik arz eden bazı işlemlere ait beyan zamanları gösterilmiştir. Bu işlemler için vergi mükellefiyetinin başladığı anda beyanda bulunma zorunluluğu getirilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise, götürü usule tabi katma değer vergisi mükelleflerinin beyannamelerini, bu mükelleflerin gelir vergilerinin tarh dönemleri içinde verileceği hüküm altına alınarak, bu tür götürü mükellefiyetler için de Gelir Vergisi Kanunu ile paralellik kurulmuştur.

Beyannamelerin şekli ve muhtevası:

MADDE 45. — Bu madde hükmüyle katma değer vergisi beyannamelerinin şekil ve muhtevası ile gümrük giriş beyannamelerinde katma değer vergisine ilişkin olarak yer alacak bilgilerin tespit ve tanzimine ait yetki Maliye ve Gümrük Bakanlığına verilmiş bulunmaktadır.

Getirilen bu hüküm, vergi uygulaması bakımından tabii ve zorunlu görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tarh işlemleri

Tarh yeri:

MADDE 46. — Tasarıda Katma Değer Vergisinin işlemlere yönelik bir vergi olduğu bususu göz önünde tutularak, iş yeri ile vergilendirme arasındaki bağı kopartmamak amacıyla, bu verginin mükellefinin işyerinin bulunduğu yer vergi dairesince tarholunması esas alınmıştır.

Mükellefin ayrı ayrı vergi dairelerinin faaliyet bölgesinde iş yerlerinin bulunduğu hallerde ise mükellefin faaliyetlerini bir merkezde izleyebilmek maksadıyla, Katma Değer Vergisi, Gelir ve Kurumlar Vergileri yönünden bağlı oldukları vergi dairesince tarholunacağı hükme bağlanmıştır. Bu hüküm vergi idaresinin hizmet yükünü azaltması bakımından da gerekli görülmüştür.

Maddenin üçüncü fıkrasında, mükelleflere bir seçimlik hal verilerek, istemleri halinde Katma Değer Vergisi gayrimenkulün bulunduğu yer vergi dairesince tarholunacaktır.

Maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında da ithalde ve gümrük hattından geçişle ilgili hallerde, Katma Değer Vergisinin tarholunması görevi zorunlu olarak ilgili gümrük idarelerine verilmiştir.

Verginin tarh yeri yukarıdaki hükümlerde gösterilmiş olmakla beraber, vergilemede kolaylık ve güvenlik sağlamak amacıyla veya faaliyetin gereği olarak, gerek resen ve gerekse mükelleflerin müracaatları üzerine verginin tarh yerine tayin yetkisi Maliye ve Gümrük Bakanlığına verilmiş; buna dair hüküm maddenin son fıkrasına konulmuştur.

Tarhiyatın muhatabı:

MADDE 47. — Tasarının bu maddesine göre Katma Değer Vergisi, esas itibariyle, bu vergiyle mükellef gerçek ve tüzelkişiler adına tarhedilecektir. Ancak bu genel kurallın uygulanmasına imkân görülmeyen istisnâî durumlar da dikkate alınarak, bu hallerde tarhiyatın muhatabının kimler olacağı maddede iki bent halinde ayrıca belirlenmiştir. Bu maddenin düzenlenmesinde, Vergi Usul Kanununun kanunî temsilcisi ile ilgili hükümleri de göz önüne alınmıştır.

Tarh zamanı:

MADDE 48. — Bu madde de beyanı dayanan veya götürü usulde tarholunan Katma Değer Vergilerinin ne zaman tarholunacağı belirtilmiş bulunmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Verginin Ödenmesi

Verginin ödenmesi:

MADDE 49. — Katma Değer Vergisinin ödenmesine ve ödeme zamanına ilişkin esaslar bu madde ile düzenlenmiş bulunmaktadır.

Katma Değer Vergisi için beyanname vermeye mecbur olan mükellefler, bir vergilendirme dönemine ait vergilerin beyanname verme süresi içinde ödeyeceklerdir.

Buna göre verginin beyan zamanı ile verginin ödeme zamanı aynı olmaktadır.

İthalde alınan Katma Değer Vergisi, Gümrük Vergisi ile birlikte ve aynı zamanda ödenecektir. Bu hükümle, ithalleri hem Gümrük Vergisine hem de Katma Değer Vergisine tabi olan işlemlerin vergilerinin ödeme zamanları bakımından aralarında tam bir birlik kurulmuştur.

Gümrük Vergisine tabi olmamakla beraber Katma Değer Vergisine tabi olan ithal işlemlerinin vergilerinin ödenme zamanı olarak, bu işlemlere ait özel beyannamelerin verilme süresi kabul edilmiştir. Bu husus Türkiye'de ikametgâh, işyeri, iş merkezi ve kanunî merkezi bulunmayanların motorlu kara taşıtları ile yaptıkları yük ve yolcu taşımaları içinde geçerlidir.

Beyanname vermek mecburiyetinde bulunmayan götürü usulde Katma Değer Vergisine tabi olan mükellefler için verginin ödenme süresi, tarh süresi olarak tayin edilmiştir.

Maddenin son fıkrasında ise Maliye ve Gümrük Bakanlığı katma değer vergisinin bazı vergiye tabi işlemlerden önce ödenmesi şartını koymaya yetkili kılınmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Gümrük İdarelerince Alınan Katma
Değer Vergisine İlişkin Hükümler

Gümrük makbuzu:

MADDE 50. — Tasarının bu maddesinde, ithal sırasında alınan Katma Değer Vergisinin gümrük makbuzunda ayrıca gösterileceği hususuna açıklık getirilerek sistemin tam olarak işletilebilmesi amaçlanmıştır.

Düzeltilme işlemleri:

MADDE 51. — Bu madde, yurda sokulan eşya için Katma Değer Vergisinin noksan ödenmiş veya hiç ödenmemiş olması hallerinde Gümrük Konusundaki esaslara göre işlem yapılması amacıyla düzenlenmiştir.

Ancak verginin fazla ödenmiş olması halinde, indirim uygulaması bu miktara göre yapılacağından, karışıklıklara meydan vermemek için madde kapsamı dışında bırakılmıştır.

Teminatlı işlemler:

MADDE 52. — Bu madde, Gümrük vergisinin Gümrük Kanunu ile diğer kanunlar uyarınca teminata bağlandığı hallerde Katma Değer Vergisinin de teminata bağlanması amacıyla düzenlenmiştir. Böylece vergilendirmeye ilişkin işlemlerde paralellik kurulabilmesi imkânı sağlanmıştır.

Muhatap:

MADDE 53. — Bu maddeden Katma Değer Vergisinin kimlere tebliğ edileceği ve bu tebliğ üzerine açılacak davalar için gümrük vergisine ilişkin usul ve esasların uygulanacağı belirtilmiştir.

Matrah farklarına uygulanacak işlemler:

MADDE 54. — Matrah farklarına uygulanacak işlemlerle ilgili olarak Gider Vergileri Kanununda mevcut olan esaslar, bu konudaki uygulamanın prensip olarak devam ettirilmesi amacıyla, Katma Değer Vergisi sistemine de alınmıştır.

Maktu vergi:

MADDE 55. — Bu madde hükmü, Katma Değer Vergisi Kanunu ile Gümrük Vergisi Kanunu uygulanmasında paralellik sağlamak ve Katma Değer Vergisini Gümrük Vergisi ile birlikte tahsil edecek olan gümrük idarelerine mümkün olduğu kadar az külfet yüklemek amacıyla düzenlenmiştir. Böylece, Gümrük Vergisinin maktuen alındığı hallerde, Gümrük Vergisinin tarhına esas alınacak bir bedel tespitine ve vergi hesaplanmasına gerek olmadığından, gümrük idarelerinin işleri basitlik ve sürat kazanacak, öte yandan mükellefler bakımından da büyük bir kolaylık sağlanacaktır.

Gümrük Vergisinin maktuen alındığı hallerde sağlanan bu avantajların muhafazası amacıyla, madde de, tek ve maktu tarifenin ithalde Alınacak Katma Değer Vergisi de dahil edilmek suretiyle tespit olunacağı hükme bağlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Usul hükümleri

Fatura ve benzeri vesika düzenlenmesi:

MADDE 56. — Kayıtların tevsik mecburiyeti ve ispat edici kâğıtların neler olduğu hakkındaki hükümler, Vergi Usul Kanununda yerini almış bulunmaktadır.

Bu hükümler arasında bulunan fatura ve fatura yerine geçen vesikalar ise, mükelleflerin ödevlerinin en önemli bir kısmını teşkil etmektedir.

Tasarıda geçen fatura ve benzeri vesikalar deyiminin bu madde hükmüyle Vergi Usul Kanununda düzenlenen vesikaları ifade ettiği belirtilmiştir. Esasen bu vesikalar, satılan emtia veya yapılan bir iş karşılığında müşterinin borçlandığı tutarı ispat edici ticarî vesikalar niteliğinde olup, bunlar fatura, perakende satış vesikaları, Gider pusulası, müstahsil makbuzu ve serbest meslek makbuzu gibi belgelerdir.

Kayıt düzeni:

MADDE 57. — Katma Değer Vergisi mükellefleri, defter tutma ve vesika düzenleme bakımından Vergi Usul Kanundaki hükümlere tabi olmakla beraber, bu konu ile ilgili olacak sistemin özelliği gereğince tasarıya özel bir hüküm de konulmuştur.

Tasarının 57 nci maddesinde, kayıtların verginin hesaplanmasına ve kontrolüne imkân verecek şekilde düzenlenmesi mecburiyeti getirilmiş fakat kayıt düzeni konusunda bir sınırlama yapılmamıştır. Bunun birlikte, mükelleflerin kayıtlarında mutlaka bulunması gereken hususlar dört bent halinde sayılmış ve bu hususların kayıtlarda açıkça gösterilmesi şart koşulmuştur.

Kayıtlarını tevsik etmek mecburiyetinde olan mükellefler, işlemlerini vesikalara dayandırmak zorunda olduklarından ve ayrıca genellikle şümulü bir muhasebe düzenine sahip bulunduklarından, verginin işleyişi ile ilgili her türlü bilgiyi günü gününe takip edebilecek bir kayıt düzeni kurmakta güçlük çekmeyeceklerdir. Bunun için muhasebe kayıtlarında işlemlerin vergili, vergisiz tutarlarını, indirilebilir vergi miktarlarını indirim konusu yapılamayacak işlemlerle ilgili vergi tutarlarını, vergiden istisna edilmiş işlemleri, ödenen terkin edilen ve iade olunan vergi tutarlarını ayrı hesap ve bölümlerde göstermek mümkün olabilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, emtia üzerine iş yapanlar için emtia envanterinde veya envanter defterinde, dönem sonundaki mevcut emtiayı Katma Değer Vergisine tabi olan ve olmayanlar itibariyle ayırıp ayrı ayrı göstermek mecburiyeti getirilmiştir. Bu hüküm, Katma Değer Vergisi kapsamına giren emtianın izlenmesi yönünden kolaylık sağlayacağı kuşkusuzdur.

Vergi teminatı:

MADDE 58 - Gider Vergileri Kanununda da bulunan bu hüküm, Hazinesinin Katma Değer Vergisi alacağının emniyet altına alınması amacıyla aynen tasarıya aktarılmış bulunmaktadır.

BEŞİNCİ KISIM

Çeşitli Hükümler

Asgari randıman-oranları ve birim satış bedelleri:

MADDE 59. — Bu madde hükmü ile Maliye ve Gümrük Bakanlığına, imal ve inşaa işlerinde hammadde, yardımcı madde, enerji, işçilik ve benzeri ölçüleri esas alarak belli iş ve sanat kolları itibariyle asgari randıman oranları, alım - satım ve hizmet işlerinde asgari birim satış bedellerini tespit etme ve belirleme yetkisi verilmiştir.

Tespit edilecek asgari randıman oranları ile, mükelleflerin Katma Değer Vergilerine esas olacak mamul malların izlenmesini kaynağında kavramak, böylece bu randıman oranlarına göre hesaplanacak Katma Değer Vergisinin tahakkuku sağlamak istenmiştir. Tasarıdaki bu hükümle, mükellefler bu oranlara göre belirlenecek katma Değer Vergisinden daha düşük bir verginin tahakkukunu sağlayacak bir beyanda bulunamayacaklar, eğer bulunmuş iseler mükelleflerin beyanları bu oranlara göre düzeltilecektir.

Alım - satım ve hizmet işlerinde ise, bu durum, belirlenecek asgari birim satış bedelleri ile sağlanacaktır.

Tasarıda bu madde hükmünün yer almasına, ülkemizdeki vergi mükelleflerin vergilemeden haksız rekabet aracı olarak yararlanmalarını önlemek ve ekonomiyi çağdaş teknolojiden yararlanı hale getirmek açısından gerekli görülmüştür.

Verginin etikette gösterilmesi mecburiyeti:

MADDE 60. — Madde hükmü, diğer ülkelerdeki uygulamalarda dikkate alınarak özellikle tüketiciyi korumak ve bu arada vergi kaçakını da kontrol altına almak amacıyla tedvin edilmiştir.

Verginin gider kaydedilemeyeceği:

MADDE 61. — Tasarının bu maddesinde, Katma Değer Vergisinin Gelir ve Kurumlar Vergisi matrahlarının tespitinde gider olarak kabul edilemeyeceği hususunda da açık getirilmektedir.

Kanunların uygulama alanı:

MADDE 62. — Tasarı ile bazı vergiler kaldırılmakta ve bunların yerine benzer nitelikte olan Katma Değer Vergisi konulmaktadır. Ancak, çeşitli kanunlarda ve Vergi Usul Kanununda, Katma Değer Vergisi ile kaldırılan vergilere, örneğin İstihsal Vergisine atıfta bulunan hükümler mevcut bulunmaktadır. Bütün bu hükümlerin yeniden düzenlenmesi mümkün olmadığından, bunların Katma Değer Vergisi açısından da geçerli sayılması tasarının 38 inci maddesinde hükme bağlanmış bulunmaktadır.

ALTINCI KISIM

Kaldırılan Hükümler, Yürütme ve Geçiş Hükümleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Kaldırılan Hükümler

Kaldırılan hükümler:

MADDE 63. — Bugüne kadar muhtelif vergi kanunlarının kapsamına giren işlemlerin büyük bir kısmı Katma Değer Vergisi Kanun Tasarısı kapsamına alınmış; bazı vergi kanunları ise tamamen kaldırılmış bulunmaktadır. Bu şekilde kaldırılan hükümler tasarının 63 üncü maddesinde sayılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1. — Katma Değer Vergisinin uygulanmasına geçiş döneminde perakende mal satışı ile uğraşan bir kısım mükelleflerin uygulamada bazı sorunlarla karşılaşmaları muhtemeldir. Özellikle geniş müşteri kitlesiyle çalışan ve satışları yekûn tutmayan mükellefler yönünden sonra Katma Değer Vergisinin uygulamasının külfetli olacağı açıktır. Bu nedenle, kanunun yürürlük tarihinden sonra gelen 10 yıllık süre için de, Maliye ve Gümrük Bakanlığının belirleyeceği iş grupları veya sektörler kapsamına giren ve perakende mal satışı ile uğraşan mükellefler telafi edici vergilendirme usulü ile vergilendirilmeleri öngörülmüştür.

Maliye ve Gümrük Bakanlığınca telafi edici vergilendirme usulü kapsamına alınan perakendeciler, sadece ticaretiyle uğraştıkları malların alımı sırasında alış bedeli üzerinden hesaplanacak % 13 nispetinde nihai vergiyi satana ödeyecekler; buna karşılık bu malların tüketicilere teslimleri sırasında Katma Değer Vergisi uygulamayacaklardır. Dolayısıyla perakende aşamasında alınacak Katma Değer Vergisi, bir önceki aşamada alınarak perakende ticaretle uğraşanların bir kısmından Katma Değer Vergisi mükellefiyetini yerine getirme ödevleri aranmayacaktır. Doğal-

dır ki, bu mükellefler ve bu mükelleflerden mal satın alanların vergi indirim hakları bulunmamaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrasında, telafi edici vergilendirme usulü kapsamına giren mükellefler yönünden ihtiyarı olduğu, bunların diledikleri takdirde genel esaslara göre Katma Değer Vergisine tabi tutulabilecekleri belirtilmiştir.

Tela fi edici vergilendirme usulü kanunun yürürlük tarihinden sonra gelen 10 yıl süre ile uygulama alanı bulacak, bu süre sonrasında bu kapsama giren mükellefler genel esaslara göre katma değer vergisi mükellefiyetini yerine getireceklerdir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Geçiş döneminde, tasarının vergiyi doğuran olayla ilgili 13 üncü maddesinin değişik şekillerde yorumlanmasından hâsıl olabilecek bazı tereddütlere mahal bırakmamak amacıyla tasarının geçici 2 nci maddesi hükmü getirilmiş bulunmaktadır. Madde hükmüne göre, daha önce fatura ve benzeri vesikalar düzenlenmiş ve ödeme yapılmış olsa dahi, Kanunun Yürürlük tarihinden sonra vukubulan Katma Değer Vergisine tabi işlemler için münhasıran Katma Değer Vergisi Kanunu hükümleri uygulanacak; yürürlükten kalkan diğer vergi kanunlarından yer alan hükümler bu işlemler için geçerli olmayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, birden fazla takvim yılına sirayet eden her türlü taahhüt işlerinin özelliği göz önünde bulundurularak, mükerrer vergilendirilmenin önlenmesi amacıyla bunların yalnızca Kanunun yürürlüğünden sonra ifa edilen kısmının, Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit edilecek usul ve esaslara göre vergilendirilmesi esası benimsenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Kiralama sözleşmelerinin Kanunun yürürlük tarihinden önce yapılmış ve kira bedellerinin de peşinen tahsil edilmiş olması hallerinde, kiralama işlemlerine konu teşkil eden hizmetin belli bir anda değil de bir zaman süresi içinde ifasının söz konusu olması nedeniyle, açıklık sağlamak ve geçiş döneminde vergi kaybına yol açabilecek olan durumları önlemek amacıyla tasarının geçici 3 üncü maddesi hükmü getirilmiştir. Bu madde de Kanunun yürürlük tarihinden sonraki sürele re isabet edecek kira bedellerinin Katma Değer Vergisine tabi tutulacağı belirtilmiştir. Yine aynı madde ile bu hususta yapılacak bazı tespitler için Maliye ve Gümrük Bakanlığına yetki verilmiş bulunmaktadır.

GEÇİCİ MADDE 4. — Katma Değer Vergisinin uygulanmaya başlandığı tarihte Katma Değer Vergisinin mükelleflerinin stoklarının bir kısmında İstihsal Vergisi yükü mevcut olacaktır. Bu yük nazara alınmadan bu malların tesliminde ayrıca Katma Değer Vergisine de tabi tutulması mükerrer vergilendirme sonucunu doğuracaktır. Bu nedenle, stok mallarda mevcut istihsal vergisi yükünün telafisi amacıyla bu madde düzenlenmiştir. Ancak, söz konusu mallar için bir piyasa fiyatı teşekkül etmiş olması, toptan fiyat endeksindeki gelişmeler, beyanların kontrolündeki zorluklar ve ilk uygulama yılında vergi hâsulatının muvazah yollarla azaltılması gibi endişelerle indirimin belirli ölçülerde yapılması gerekli görülmüştür.

Stok mallar ya İstihsal Vergisi mükellefleri elinde veya bu mükelleflerden söz konusu malları alan kimseler elinde bulunabilir ve bu mallar doğrudan doğruya istihsal Vergisine tabi olma veya ilk ve yardımcı maddeleri istihsal Vergisine tabi olma nedeniyle bir yük taşırlar.

Madde, bu hususlar göz önünde bulundurularak, mükellefin ve stokların duruma ve niteliğine göre ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Maddenin son fıkrasında, yapılacak indirim e ait usul ve esaslara stok beyannamesinin şekil ve muhtevasının Maliye ve Gümrük Bakanlığınca düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

GEÇİCİ MADDE 5. — Su dağıtım ı ile elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve sair şekillerdeki enerji dağıtım ı tasarının 5 inci maddesinin 3 üncü fıkrası hükmü uyarınca teslim konusu işlemler arasında yer almaktadır. Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla bütün abonelerin bunlara ait sarfiyat miktarlarını ve borçlarını kesin bir şekilde tespit etmek ve dolayısıyla vergileri doğru bir şekilde hesaplamak olanağı bulunmadığından, geçici 5 inci madde ile meseleye zorunlu bir

özüm tarzı getirilmiştir. Buna göre Kanunun yürürlük tarihinden sonra tahakkuk ettirilen bedeller, bunların hangi dönemlere ait olduklarına bakılmaksızın münhasıran Katma Değer Vergisine tabi tutulacaklardır.

GEÇİCİ MADDE 6. — Katma Değer Vergisinin adil ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi, yürürlük tarihine kadar her türlü idari hazırlıkların bitirilmesi, uygulanan tarihinden sonra ise, belirli bir süre idareye gerekli hareket serbestisinin tanınmasına bağlıdır.

Diğer taraftan bu verginin uygulanmasında görev alacak elemanların en iyi şekilde yetiştirilmesi ve bu görevlerin cazip hale getirilmesi zorunlu görülmektedir. Madde bu amaçlarla tedvin edilmiştir.

MADDE 64. — Tasarının bu maddesinde Kanunun 1985 takvim yılı başı itibariyle yürürlüğe girmesi öngörülmüş bulunmaktadır. Bu husus vergi sistemimizde vergilendirme dönemi ve kayıt düzeni için genel olarak kabul edilmiş olan “takvim yılı” esasıyla paralellik sağlamak amacına matuf bulunmaktadır.

Yine bu madde hükmüyle, tasarının kanunlaştığı tarih ile yürürlüğe girme tarihi arasında belli bir zaman süresi bırakılarak bu süre zarfında ilgililerin kanun hükümlerine intibakları ve idare tarafından bu Kanunla getirilen yeni sistemin tanıtılması ve gerekli organizasyonun yapılması imkânı sağlamak istenmiştir.

Ancak, uygulamaya geçiş için gerekli işlemlerin yapılabilmesi amacıyla, Kanunun Maliye ve Gümrük Bakanlığına yetki veren hükümlerinin yayını tarihinde yürürlüğe girmesi kabul edilmiştir.

Yürütme:

MADDE 65. — Tasarının bu maddesiyle bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulunun yürüteceği hükme bağlanmıştır.

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU RAPORU

*Türkiye Büyük Millet Meclisi
Plan ve Bütçe Komisyonu
Esas No: 1/498
Karar No: 37*

17.10.1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maliye ve Gümrük Bakanlığınca hazırlanarak, Bakanlar Kurulunca 14.6.1984 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve 15.6.1984 tarihinde Komisyonumuza havale edilen "Katma Değer Vergisi Kanunu Tasarısı" Komisyonumuzun 3, 4, 5, 10, 11, 12.10.1984 tarihlerinde yapılan 3, 4, 5, 6, 7 ve 8 inci birleşimlerinde Hükümet temsilcilerinde katılmasıyla görüşüldü.

Ülkemizde, mal ve hizmetler üzerinden alınan ve harcama vergileri sistemini oluşturan yürürlükteki İstihsal Vergisi, Nakliyat Vergisi, PTT Hizmetleri Vergisi, Şeker İstihlak Vergisi, İlan ve Reklam Hizmetleri Vergisi ve İşletme Vergisi bir bütün olarak ele alındığın da ahenkli ve müşterek bir yapıya sahip olmadıkları görülmektedir. Bu ise ekonomik hedeflere ulaşmayı güçleştirmekte ve istenmeyen farklı vergi yüklerine yol açmaktadır. Bu nedenle, 4 üncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile Yıllık Programlarda belirtildiği gibi, Sistemin temel bir değişikliğe tabi tutularak günümüz ekonomik, mali ve sosyal gereklerine uygun duruma getirilebilmesi için Katma Değer Vergi sistemine geçilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

Bu tasarı ile harcamaların vergilendirilmesi alanında günümüzde ulaşılmış en ileri aşama olan modern bir vergilendirme tekniğinin getirilmek istendiği ve bu yolla muamele vergilerinin ekonomi üzerindeki olumsuz etkisinin giderilmesi, yatırımların teşvik edilmesi, ihracatın geliştirilmesi, sanayi üzerindeki vergi yükünün azaltılması, enflasyonist baskının önlenmesi, vergi adaletinin sağlanması ve vergi hâsulatının artırılması gibi yararlar sağlanmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Komisyonumuzda tasarının görüşülmesi sırasında söz alan üyeler; Katma Değer Vergisi Sisteminin getirilmesini vergide bir reform olarak nitelemişler ve bunu olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. Ancak, üyeler Katma Değer Vergisinin maliyet enflasyonunu artıracak, Maliyenin elindeki kadro ile bu kanunun uygulanmasının zor olacağı bu nedenle gerekli elemanların yetiştirilmesini göz önüne alarak kanunun uygulanma tarihinin 1986 mali yılbaşına ertelenmesinin gerektiği, vergide getirilen istisnaların azaltılmasının gerektiği, zira istisnaların fazlalığının vergi kaçaklarına eden olabileceği, uygulamada götürü usulde vergi veren mükellefin kanun kapsamı dışında bırakılmasının vergi gelirlerinde kayba neden olabileceği ve tasarıda öngörülen % 10 Katma Değer Vergisi oranının sosyal adalet ilkesine uymadığı Batı ülkelerinde olduğu gibi değişik oranların uygulanmasının yerinde olacağı gibi hususlarla ilgili endişelerini belirtmişlerdir.

Komisyon üyelerinin sorularını cevaplayan hükümet temsilcileri, getirilmek istenen Katma Değer Vergi sisteminin kümülatif değil yaygın bir vergi sistemi olduğunu, halen uygulandığı 31 yabancı ülkede başarılı sonuçlar verdiğini, memleketimizin Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkileri açısından önem taşıdığını, zira Avrupa Ekonomik Topluluğunda Ekonomik ve Mali Birliğin sağlanması için üye ülkelerin vergi sistemlerinin ahenkleştirilmesi konusuna önem verildiği, tüketim harcamaları üzerindeki frenleyici etkisinin enflasyonist baskıyı hafifleteceği, daha önce çıkartılan ve reform niteliğinde olan vergi kanunlarının da kısa sürelerde yürürlüğe konulduğu, kaldığı Katma Değer Vergisi Sistemine ilişkin çalışmaların uzun senelerden beri devam ettiği ve maliyenin teşkilat olarak bunun üstesinden gelebileceği, Katma Değer Vergisinin vergi gelirini azaltıcı değil aksine vergi hâsulatını artıran bir faktör teşkil edeceği, vergi ödenmesinde kendiliğinden kademeli olarak kontrolü sağlayacağı ve söz konusu istisnaların vergi gelirleri üzerin-

deki kaybının önemli olmayacağı şeklindeki açıklamalarından sonra tasarının tümü kabul edilecek maddelerinin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının 1, 2, 3 ve 4 üncü maddeleri katma değer vergisinin konusunu teşkil etmesi nedeniyle Komisyonumuzda tek bir madde halinde düzenlenmiş ve 1 inci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 5 inci maddesi 2 inci madde, 6 ncı maddesi 3 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 7 inci maddesinin 2 inci fıkrasında yer alan “bir duruma veya bir muameleye tahammül etmek” ifadesi vergi ödeyen kişiler üzerinde psikolojik baskı yapacağı gerekçesiyle madde metninden çıkarılmış, fıkra numaraları yeniden düzenlenmiş ve 4 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 8 inci maddesi 5 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 9 uncu maddesi, gelir vergisi kanununun 7 nci maddesine atfen yeniden düzenlenmiş ve 6 ncı madde olarak kabul edilmiştir. Tasarının 10 uncu maddesinde yer alan “kısmında” kelimesi “kısmı” olarak değiştirilmiş, “hizmet” kelimesi metinden çıkartılarak ve 7 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 11 inci maddesinin (d) fıkrasında yer alan “TRT Kurumu” ibaresi “Radyo ve Televizyon Kurumları” olarak, (e) fıkrasında yer alan “Millî Piyango” sözcüğü “Piyango (Millî Piyango dahil)” olarak, (g) fıkrasında yer alan “3 üncü maddenin (d) bendine” ifadesinin “1 inci maddenin 3 üncü fıkrasının (c) bendine” olarak (ı) fıkrasında da “ihtiyarî” kelimesi “isteğe bağlı” şeklinde değiştirilmiş ve 8 inci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 12 inci maddesinde yer alan “veya” kelimesi “ve” olarak düzeltilmiş, “diğer bir şahsı” ibaresi “diğer ilgili bir şahsı” şeklinde düzelterek 9 uncu madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 13 üncü maddesinin (j) fıkrasında yer alan “merkez veya” ibaresi “merkezi ve” olarak değiştirilmiş ve 10 uncu madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 14 üncü maddesinin ikinci fıkrası istisna hükümlerinin parasal olarak belirtilmesi tatbikatta sakınca yaratacağı gerekçesiyle metinden çıkarılmış, ayrıca ihraç mallarından vergi alınmaması için madde metni yeniden düzenlenmiş ve 11 inci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 15 inci maddesi, bir malın ihraç edilebilmesi, gümrük hattından geçmesi, teslimi, yurt içindeki firmalar veya alıcı tarafından her safhada uygulanacak işlemlerin gerçekleştirilebilmesi için mükellefe kolaylık sağlamak amacıyla madde metni yeniden düzenlenmiş ve 12 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 16 ncı maddesi 13 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 17 nci maddesinin 2 nci fıkrasında yer alan “veya” kelimesi “ve” olarak değiştirilmiş ve 14 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 18 inci maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendine, konuya açıklık getirmek amacıyla “karşılıklı olmak kaydıyla” ifadesi eklenmiş, ikinci fıkrası istisna hükümlerinin parasal olarak belirtilmesi tatbikatta sakıncalar yaratacağı gerekçesiyle madde metninden çıkarılarak ve son fıkrasına “ile istisnanın uygulanacağı asgarî miktarı tespiti” ifadesi eklenmiş ve fıkranın sonundaki “belirler” kelimesi “yetkilidir” şeklinde değiştirilmiş ve 15 inci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 19 uncu maddesinde Gümrük Vergisi Kanununa atıf yapması nedeniyle birinci fıkranın (b) bendi yeniden düzenlenmiş, madde başlığı metinden çıkarılmış ve 16 ncı madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının sosyal askerî ve diğer istisnalar amacını taşıyan 20 nci maddesi, kanunla kurulan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, siyasi partiler, sendi-

kalar, hisse senedi, tahvil ve zirai sulama gibi sosyal amaçlı kuruluşları da kapsayacak şekilde madde metni Komisyonumuzca yeniden düzenlenmiş ve 17 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 21 inci maddesinin 2 nci fıkrasında yer alan "20 nci maddenin" ifadesi 17 nci maddeye atıf yapması nedeniyle "17 nci maddenin" şeklinde değiştirilmiş ve 18 inci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 22 nci maddesi 19 uncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 23 üncü maddesine 4 üncü bir fıkra eklenerek belli bir tarife göre fiyatı tespit edilen işler ile bedelin biletle tahsil edildiği hallerde, verginin müşteriye ayrıca intikal etmemesi için maddeye açıklık getirilmiş, ayrıca maddenin 3 üncü fıkrasındaki "mükellefin vergiye tabi faaliyetleri kapsamında kullanacağı" ibaresindeki "kapsamında" kelimesi çıkarılarak "Mükellefin vergiye tabi faaliyetlerinde kullanacağı" şeklinde değiştirilerek 20 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 24 üncü maddesi 21 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 25 inci maddesinde yer alan "işyeri" kelimesi konuyla ilgili olarak daha önce kabul edilen 14 üncü maddenin 2 inci fıkrasına paralel olarak çıkarılmış, "Kanunî merkez veya" ibaresi "kanunî merkezi ve" şeklinde değiştirilmiş ve maddenin başlığı "Uluslararası yük ve yolcu taşımalarında matrah" şeklinde değiştirilerek 22 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 26 ncı maddesinin (a) fıkrası tasarının 3 ve 8 inci maddelerine uygunluk bakımından redaksiyona tabi tutularak "Spor - Toto oyununda ve Millî Piyango dahil her türlü piyangoda oyuna ve piyangoya katılma bedeli" şeklinde düzeltilmiş ve 23 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 üncü maddeleri 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30 ve 31 inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 35 inci maddesinde yer alan "Bu Kanunun 14 ve 16 ncı maddelerinde" ibaresi kanunun bütünlüğünü temin etmek amacıyla, "Bu Kanunun 11, 13, 14 ve 15 inci maddeleri uyarınca" şeklinde yeniden düzenlenmiş ve 32 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 36 ncı maddesinin 2 nci fıkrasındaki "usul ve esaslar ile indirim emsallerini tespite" ibaresindeki "ile indirim emsallerini" ibaresi çıkartılarak "usul ve esasları tesbite" şeklinde yeniden düzenlenmiş ve 33 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 37, 38, 39, 40 ncı maddeleri 34, 35, 36 ve 37 nci maddeleri olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 41 inci maddesi Gelir Vergisi Kanunu ile paralellik sağlamak amacıyla 3 üncü fıkrasındaki "gelir vergisi tarhına esas matrahları üzerinden hesaplanır" ibaresi "Gelir Vergisi Kanununa göre tespit edilen safi kazançları üzerinden hesaplanır" ve 4 üncü fıkrasındaki "gelir vergisi matrahlarının % 10 tutarından az olamaz" ibaresi "safi kazançlarının % 10'undan az olamaz" şeklinde yeniden düzenlenmiş ve 38 inci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 42 nci maddesi 39 uncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 43 üncü maddesinin 2 nci fıkrasındaki "12 nci maddesinde" ibaresi madde numaralarının değişmesi nedeni ile "9 uncu maddesinde" şeklinde değiştirilmiş ve 40 ncı madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 44, 45 inci maddeleri 41 ve 42 nci maddeleri olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 46 ncı maddesi daha önceden yapılan redaksiyon ve önergeler ışığında 5 inci fıkrasındaki "işyeri" ibaresi çıkartılmış "kanunî merkez veya" ibaresi "kanunî merkezi ve" şeklinde düzeltilmiş ve 43 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 47 ve 48 inci maddeleri 44 ve 45 inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 49 uncu maddesinin 3 üncü fıkrasında redaksiyon değişikliği yapılarak “işyeri” ibaresi çıkarılmış “kanunî merkez veya” ibaresi “kanunî merkezi ve” şeklinde düzeltilmiş ayrıca aynı fıkradaki “taşıtları ile” ibaresi “taşıtlarıyla” şeklinde düzeltilmiş ve 46 ncı madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 50 ve 51 inci maddeleri ve 47 ve 48 inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 52 ncı maddesinin sonundaki “tutulabilir” kelimesi “tutulur” şeklinde değiştirilerek 49 uncu madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 53, 54, 55, 56 ncı maddeleri 50, 51, 52, 53 üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 57 ncı maddesinin 2 nci fıkrasına açıklık kazandırmak için “dönem sonunda” ibaresi “hesap dönemi sonunda” şeklinde değiştirilerek 54 üncü madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 58, 59 uncu maddeleri 55 ve 56 ncı maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 60 ncı maddesinin 1 inci fıkrasındaki “miktarını” kelimesi “miktarı” olarak düzeltilmiş ve 57 ncı madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 61 ve 62 ncı maddeleri 58 ve 59 uncu maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Verilen bir önerge ile, şimdiye kadar bütün mamulleri ile her türlü alkollü ve alkolsüz içkilerin istihsal vergisine tabi olduğu, şimdi bu kanunla mezkûr verginin yürürlükten kaldırılması nedeni ile aradaki farkın kapatılabilmesi için ek bir vergi ihdası öngörülmüştür. Bu nedenle 60 ncı madde olarak “Ek Vergi” başlığı altında yeni bir madde tasarıya eklenmiştir.

Tasarının 63 üncü maddesinin (a) fıkrasındaki (Banka ve sigorta muameleleri vergileri hariç) ibaresi (Banka ve sigorta muameleleri vergilerine ilişkin hükümleri hariç) şeklinde düzenlenmiş ve 61 inci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının Geçici 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tasarının Geçici 2 inci maddesinin 2 nci fıkrasında yer alan “... her türlü...” ibaresinden sonra fıkraya açıklık getirmek amacıyla “... inşaat ve ...” ibaresi eklenmiştir.

Tasarının Geçici 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tasarının Geçici 4 üncü maddesi, maddeye açıklık getirmek amacıyla yeniden düzenlenmiştir.

Katma Değer Vergisi Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra tahakkuk ettirilen bedellerin ait oldukları dönemlere bakılmaksızın bu vergi kapsamına alınmasını öngören Geçici 5 inci madde, uygulama safhasında karışıklıklara yol açabileceği gerekçesi ile tasarı metninden çıkarılmıştır.

Tasarının Geçici 6 ncı maddesi Geçici 5 inci madde olarak ve 1 inci fıkrasına açıklık getirilecek şekilde 3 üncü fıkrası ise geçici personel istihdamına Maliye ve Gümrük Bakanlığını yetkili kılacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Tasarının yürürlük ve yürütmeye ilişkin 64 ve 65 inci maddeleri 62 ve 63 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan

Başkan vekili

Sözcü

MUHALEFET ŞERHİ

Katma Değer Vergisi Batıda geliştirilmiş bir gider vergisi türüdür. Memleketimizde de gider vergileri yerine bu verginin uygulamaya konması gereğine inanıyoruz. Ancak, bugünkü koşullarda bu verginin hemen uygulamaya başlanması halinde başarılı olacağına da kani değiliz. Bu hususta ciddi bir hazırlığa ve bir hazırlık dönemine ihtiyaç görüyoruz.

Evvela, vergi mevzuu çok geniştir. Mükellef sayısı ve vergi sorumlusu sayısı milyonun üstünde olacaktır. Bugünkü Maliye teşkilatımız bu vergiye ait hizmetleri yürütmeye ve ciddi bir kontrol yapmaya yeterli değildir. Teşkilatı ve özellikle kontrol teşkilatını ihtiyaca uygun bir seviyeye getirmek ve gerekli eğitimi yaptırmak lazımdır. Aksi halde, büyük bir vergi ziyayı karşı karşıya gelinecektir.

İkinci olarak, bu verginin başarıyla uygulanabilmesi için, ekonominin istikrar ortamına girmesini beklemeye mecburuz. Bu kadar şümlü bir verginin ekonominin bunalımlı olduğu ve enflasyonun kontrol edilemediği bir dönemde uygulanmasından çeşitli sakıncalar doğacaktır. Ayrıca, bu verginin mevzuuna bugün gider veya istihlak vergisine tabi olmayan ihtiyaç maddeleri de girmektedir. Bunlar üzerinden üreticiden tüketiciye ulaşıncaya kadar el değiştirildikçe vergi alınacaktır. Bu yüzden hayat pahalılığının bir kat daha artması mümkündür.

Vergi, bazı mükelleflerden beyan usulü, diğer bazı mükelleflerden götürü usulle alınacaktır. Bu usul, mükellefler arasında haksız rekabete yol açabileceği gibi, piyasada fiyat anarşisi doğurabilir.

Fenni İslimyeli

Balıkesir Milletvekili

Ferit Melen

Van Milletvekili

MUHALEFET ŞERHİ

Yürürlük maddesine muhalifim.

Vergi teşkilatı ve mükellefler böyle bir vergiye hazır değildir. Birkaç ay içinde hazırlanmaları da mümkün değildir. Bu itibarla yürürlük için 1.1.1986 tarihinin alınmasında büyük yarar vardır.

C. Tayyar Sadıklar

Çanakkale Milletvekili

MUHALEFET METNİ

Söz konusu Yasanın 17 nci, 4 üncü ve 28 inci maddelerine karşıyım.

Enver Özcan

Tokat Milletvekili

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Katma Değer Vergisi Kanunu Tasarısı

BİRİNCİ KISIM

Mükellefiyet

BİRİNCİ BÖLÜM

Verginin Konusu

Verginin konusunu teşkil eden işlemler:

MADDE 1. — Türkiye’de yapılan aşağıdaki işlemler Katma Değer Vergisine tabidir:

a) Ticarî, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler,

b) Her türlü ithalat,

c) Bu Kanunun 3 üncü maddesinde sayılan diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetler,

2. Bu işlemlerin kanunların veya resmî makamların gösterdiği gerek üzerine yapılması, bunları yapanların hukukî statü ve kişilikleri, Türk tabiiyetinde bulunup bulunmamaları, ikametgâh veya işyerlerinin yahut kanunî merkez veya iş merkezlerinin Türkiye’de olup olmaması işlemlerin mahiyetini değiştirmez ve vergilendirmeye mani teşkil etmez.

Faaliyetlerin devamlılığı:

MADDE 2. — Ticarî, sınai, zirai faaliyet ile serbest meslek faaliyetinin devamlılığı,kapsamı ve niteliği Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre; Gelir Vergisi Kanununda açıklık bulunmadığı hallerde, Türk Ticaret Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine göre tayin ve tespit edilir.

Diğer faaliyetler:

MADDE 3. — Diğer işlerden doğan teslimler ve hizmetler şunlardır:

a) Posta, telefon, telgraf, teleks ve bunlara benzer hizmetler ile Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun hizmetleri,

b) Spor - Toto oynanması, Milli Piyango tertiplenmesi,

c) At yarışları ve diğer müşterek bahis ve talih oyunları tertiplenmesi, oynanması,

d) Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar, yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi, gösterilmesi,

e) Gümrük depoları ve müzayede mahallerinde yapılan satışlar,

f) Boru hattı ile hampetrol, gaz ve bunların ürünlerinin taşınmaları,

g) Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralanması işlemleri,

h) Gelir Vergisi Kanununun 82 nci maddesinde belirtilen arazi ticarî, zirai ve meslekî faaliyetler çerçevesinde, yapılan teslim ve hizmetler,

i) Genel ve katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birliklere, üniversitelere, dernek ve vakıflara, her türlü meslekî kuruluşlara ait veya tabi olan veyahut bunlar tarafından kurulan veya işletilen müesseseler ile döner sermayeli kuruluşların veya bunlara ait veya tabi diğer müesseselerin ticarî, sınai, zirai ve meslekî nitelikteki teslim ve hizmetleri,

j) Rekabet eşitsizliğini gidermek maksadıyla ihtiyarî mükellefiyet suretiyle vergilendirilecek teslim ve hizmetler.

İthalat:

MADDE 4. — 1. İthalat, her türlü mal ve hizmet ithalini ifade eder.

2. İthalatın kamu sektörü, özel sektör veya herhangi bir gerçek veya tüzelkişi tarafından yapılması veya herhangi bir şekil ve surette gerçekleştirilmesi, özellik taşıması vergilendirmeye tesir etmez.

Teslim:

MADDE 5. — Teslim, bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik veya onun adına hareket edenlerce, alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesidir. Bir malın alıcı veya onun adına hareket edenlerin gösterdiği yere veya kişilere tevdi teslim hükmündedir. Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi halinde, malın nakliyesinin başlatılması veya nakliyeciyi veya sürücüye tevdi edilmesi de mal teslimidir.

2. Bir mal üzerindeki tasarruf hakkının iki veya daha fazla kimse tarafından zincirleme âkit yapılmak suretiyle, malın bu arada el değiştirmeden doğrudan sonuncu kişiye devredilmesi halinde, aradaki safhaların her biri ayrı bir teslimdir.

3. Su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri şekillerdeki dağıtımlar da mal teslimidir.

4. Döküntü ve tali maddelerin geri verilmesinin mutad olduğu hallerde teslim bunların dışında kalan şeyler itibarıyla yapılmış sayılır. Bunların yerine aynı cins ve mahiyette döküntü ve tali maddelerin geri verilmesinde de aynı hüküm uygulanır.

5. Trampa iki ayrı teslim hükmündedir.

Teslim sayılan haller:

MADDE 6. — Aşağıdaki haller teslim sayılır:

a) Vergiye tabi malların her ne suretle olursa olsun, vergiye tabi işlemler dışındaki amaçlarla işletmeden çekilmesi, vergiye tabi malların işletme personeline ücret, prim, ikramiye, hediye, teberru gibi namlarla verilmesi,

b) Vergiye tabi malların, üretilip teslimi vergiden istisna edilmiş olan mallar için her ne suretle olursa olsun kullanılması veya sarfı,

c) Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlarda zilyedliğin devri,

d) Amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin işletmede kullanılmak üzere imal veya inşa edilmesi halinde, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre bu kıymetlerin aktive alınması veya kullanılmaya başlanması.

Hizmet:

MADDE 7. - 1. Hizmet, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemlerdir.

2. Bu işlemler bir şeyi yapmak, işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, kiralamak, bir duruma veya bir muameleye tahammül etmek, bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi şekillerde gerçekleşebilir.

3. Bir hizmetin karşılığının bir mal teslimi veya diğer bir hizmet olması halinde bunların her biri ayrı işlem olup, hizmet veya teslim hükümlerine göre ayrı ayrı vergilendirilirler.

Hizmet sayılan haller:

MADDE 8. — Vergiye tabi bir hizmetten, işletme sahibinin, işletme personelinin veya diğer şahısların karşılıksız yararlandırılması hizmet sayılır.

İşlemlerin Türkiye’de yapılması:

MADDE 9. — İşlemlerin Türkiye’de yapılması:

- a) Malların teslim anında Türkiye’de bulunmasını,
- b) Hizmetin Türkiye’de yapılmasını veya hizmetten Türkiye’de faydalanılmasını, ifade eder.

Uluslararası taşıma işleri:

MADDE 10. — Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşıma işlerinde, hizmetin iç parkura isabet eden kısmında hizmet Türkiye’de yapılmış sayılır.

İKİNCİ BÖLÜM**Mükellef ve Vergi Sorumlusu****Mükellef:**

MADDE 11. — 1. Katma Değer Vergisinin mükellefi:

- a) Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde bu işleri yapanlar,
- b) İthalatta mal ve hizmet ithal edenler,
- c) Transit taşımalarda gümrük veya geçiş işlemine muhatap olanlar,
- d) PTT İşletme Genel Müdürlüğü ve TRT Kurumu,
- e) Spor - Toto, Milli Piyango ve benzeri oyunlarda oyunların teşkilat müdürlükleri,
- f) At yarışları ve diğer müşterek bahis ve talih oyunlarında bunları tertipleyenler,
- g) 3 üncü maddenin (d) bendine giren hallerde bunları tertipleyenler veya gösterenler,
- h) Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesinde belirtilen mal ve hakları kiraya verenler,
- ı) İhtiyarî mükellefiyette talepte bulunanlardır.

2. Vergiye tabi bir işlem söz konusu olmadığı veya Katma Değer Vergisini fatura veya benzeri vesikalarda göstermeye hakkı bulunmadığı halde;düzenlediği bu tür vesikalarda Katma Değer Vergisi gösterenler, bu vergiyi ödemekle mükelleftirler. Bu husus kanuna göre borçlu oldukları vergi tutarından daha yüksek bir meblağı gösteren mükellefler için de geçerlidir.

Vergi sorumlusu:

MADDE 12. — Mükellefin Türkiye içinde ikametgâhının, işyerinin, kanunî merkez veya iş merkezinin bulunmaması hallerinde ve gerekli görülen diğer hallerde Maliye ve Gümrük Bakanlığı, vergi alacağının emniyet altına alınması amacıyla, vergiye tabi işlemlere taraf olanları veya diğer bir şahsı verginin ödenmesinden sorumlu tutabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Vergiye Doğuran Olay

Vergiye doğuran olayın meydana gelmesi:

MADDE 13. — Vergiye doğuran olay:

- a) Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde, malın teslimi veya hizmetin yapılması,
- b) Malın tesliminden veya hizmetin yapılmasından önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi,
- c) Kısım kısım mal teslimi veya hizmet yapılması mutat olan veya bu hususlarda mutabık kalınan hallerde, her bir kısmın teslimi veya bir kısım hizmetin yapılması,
- d) Komisyoncular vasıtasıyla veya konsinyasyon suretiyle yapılan satışlarda, malların alıcıya teslimi,
- e) Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi halinde, malın nakliyesine başlanması veya nakliyeciyen sürücüye tevdi,
- f) Amortismanına tabi menkul veya gayrimenkul malların işletmede kullanılmak üzere imal veya inşa edilmesi halinde, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre bu kıymetlerin aktive alınması veya kullanılmaya başlanması,
- g) Su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri enerji dağıtım veya kullanımlarında bunların bedellerinin tahakkuk ettirilmesi,
- h) Kiraya verme işlemlerinde kullanıma terkedilmesi,
- ı) İthalatta, Gümrük Kanununa göre gümrük vergisi ödeme mükellefiyetinin başlaması, gümrük vergisine tabi olmayan işlemlerde ise fiili ithalin yapılması,
- j) İkametgâhı, işyeri, kanunî merkez veya iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlar tarafından yabancı ülkeler ile Türkiye arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılıkta gümrük hattından geçilmesi,

Anında meydana gelir.

İKİNCİ KISIM

İstisnalar

BİRİNCİ BÖLÜM

İhracat İstisnası

Mal ve hizmet ihracı:

MADDE 14. — 1. Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır:

- a) Doğrudan doğruya veya üçüncü şahıslar aracılığıyla yapılan ihracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler,
- b) İkametgâhı ve işyeri Türkiye'de olmayanlara veya onların nam ve hesabına hareket edenlere, malları Türkiye dışına göndermeleri kayıt ve şartıyla yapılan teslim ve bunlara ilişkin hizmetler,
- c) Türkiye'de ikamet etmeyen yolcuların satın alarak Türkiye dışına götördükleri malların teslimi,

2. Birinci fıkranın (c) bendindeki istisnanın uygulanabilmesi için bir defada aynı satıcıdan alınan malların toplam değerinin 50.000 lirayı aşması gerekir. Bu tutarı yirmi katına kadar yükseltmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

3. Bu istisnaların uygulanmasına ilişkin usul ve esasları Maliye ve Gümrük Bakanlığı belirler.

İhracat öncesi istisna:

MADDE 15. — Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır:

a) Türkiye dışından yapılan siparişler üzerine işlemek, şeklini değiştirmek, boyamak vesair üretim işlemine tabi tutmak maksadıyla geçici mal ve hizmet ithali, bu amaçla ülke içinde her türlü mal ve hizmet alışları,

b) İhraç edilecek mal ve hizmetin meydana getirilmesi için mükelleflerin her türlü mal ve hizmet alışları ve ithali,

c) Uluslararası ihaleye açılan yatırımlar için mal ve hizmet alışları ve ithali,

2. Mükelleflerin mal ve hizmet alışları bir önceki hesap döneminin iş hacmi ve bunun içindeki ihracat payı ile sınırlıdır. Bu sınırı daraltmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bu kayıt uluslararası ihaleye açılan yatırımlar için aranmaz.

3. Bu istisnaların uygulanmasına ilişkin usul ve esasları Maliye ve Gümrük Bakanlığı belirler.

İKİNCİ BÖLÜM

Deniz, Hava ve Demiryolu Araçları İstisnası

Araçlara ilişkin istisna:

MADDE 16. — Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır:

a) Deniz, hava ve demiryolu taşıma araçlarının, yüzer tesis ve araçların inşası, tadili, onarımı ve bakımına ilişkin teslim ve hizmetler,

b) Deniz ve hava taşıma araçları için liman ve hava meydanları işletmeleri tarafından yapılan hizmetler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Taşımacılık İstisnası

Transit taşımacılık:

MADDE 17. — 1. Transit ve Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık işleminde, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek taşıma işleri vergiden müstesnadır.

2. Bu istisna, ikametgâhı kanunî merkez veya iş merkezi Türkiye’de bulunmayan mükelleflere, ilgili ülkeler itibarıyla karşılıklı olmak şartıyla tanınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diplomatik İstisnalar

MADDE 18. — 1. Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır:

a) Yabancı devletlerin Türkiye’deki diplomatik temsilciliklerine, konsolosluklarına ve bunların diplomatik haklara sahip mensuplarına yapılan teslim ve hizmetler.

b) Uluslararası anlaşmalar gereğince vergi muafiyeti tanınan uluslararası kuruluşlara ve bunların mensuplarına yapılan teslim ve hizmetler,

2. Birinci fıkradaki istisnanın uygulanabilmesi için bunların karşılıklı olması ve bir defada aynı satıcıdan alınan mal ve hizmetlerin değerinin 50.000 lirayı aşması gerekir. Bu tutarı yirmi katına kadar yükseltmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

3. Bu istisnaların uygulanmasına ilişkin usul ve esasları Maliye ve Gümrük Bakanlığı belirler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İthalat İstisnası

İthalat istisna olan işlemler:

MADDE 19. — 1. Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır:

a) Bu Kanuna göre teslimleri vergiden istisna edilen mal ve hizmetlerin ithali,

b) Gümrük Kanununun 7, 8, 9, 10, 12, 13, 118, 119 ve 132 nci maddelerinde yazılı Gümrük Vergisinden muaf olarak ithal edilen eşyanın mezkûr maddelerindeki kayıt ve şartlarla ithali,

c) Transit, aktarma, gümrük antreposu, geçici depo, gümrük sahası, serbest bölge rejimlerinin uygulandıkları mal ve hizmetler,

2. Gümrük Kanununun 132 nci maddesine göre geri gelen eşya dışında bir ameliyeye tabi tutulduğu veya aslı kısmına bir ilave yapıldığı takdirde eşyanın kazandığı değer farkı istisnaya dahil değildir.

ALTINCI BÖLÜM

Sosyal ve Askerî Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar

MADDE 20. — 1. Kültür ve Eğitim Amacı Taşıyan İstisnalar:

a) Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler, köyler, bunların teşkil ettikleri birlikler, üniversiteler, döner sermayeli kuruluşlar tarafından ilim, fen ve güzel sanatları, tarımı yaymak, ıslah ve teşvik etmek amacıyla yapılan teslim ve hizmetler,

b) Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler, köyler, bunların teşkil ettikleri birlikler üniversiteler, döner sermayeli kuruluşlar tarafından işletilen veya yönetilen tiyatro, konser salonu, müze, kütüphane, sergi, nebat ve hayvanat bahçesi ve spor tesislerinin kültür ve eğitim amacı taşıyan faaliyetlerine ilişkin teslim ve hizmetler,

2. Sosyal Amaç Taşıyan İstisnalar:

Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler, köyler, bunların teşkil ettikleri birlikler, üniversiteler, döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan veya tüzelkişiliği haiz emekli ve yardım sandıkları, kamu menfaatine yaralı dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile korunmaya muhtaç çocukları koruma birlikleri tarafından işletilen veya yönetilen hastane, nekahathane, klinik, dispanser, prevantoryum, sanatoryum, kan ve göz bankaları, müzeler, anıtlar, botanik ve zooloji bahçeleri, parklar kütüphaneler, okuma salonları, konferans salonları ile veteriner, bakteriyoloji, seroloji ve distofajin gibi kuruluşlar ile öğrenci veya yetiştirme yurtları, yaşlı ve sakat bakım ve huzurevleri, parasız fukara aşevleri, düşkünevleri ve yetimhanelerin kuruluş amaçlarına uygun teslim ve hizmetleri,

3. Askerî Amaç Taşıyan İstisnalar:

a) Askerî fabrika, tersane ve atölyeler tarafından yapılan kuruluş amaçlarına giren teslim ve hizmetler,

b) Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığına yapılan harp silah, araç, gereç, teçhizat, makina, cihaz ve sistemleri ile bunların yapım, bakım ve onarımlarında kullanılacak yedek parçaların teslimi,

4. Diğer İstisnalar:

a) Gelir Vergisi Kanununa göre vergiden muaf esnaf tarafından yapılan teslim ve hizmetler,

b) Gelir Vergisi Kanununa göre vergiden muaf olan küçük çiftçiler tarafından yapılan teslim ve hizmetler,

c) Gelir Vergisi Kanununun 81 inci ve Kurumlar Vergisi Kanununun 37 ve 39 uncu maddelerinde belirtilen işlemler,

d) İktisadî işletmelere dahil olmayan gayrimenkullerin kiralanması işlemleri,

e) Banka ve sigorta muamelelerine ilişkin hizmetler,

f) Darphane ve Damga Matbaası tarafından yapılan teslim ve hizmetler,

g) Külçe altın, para, damga pulu ithali ve teslimi,

YEDİNCİ BÖLÜM

İstisnadan Vazgeçme ve İstisnaların Sınırı

İstisnadan vazgeçme:

MADDE 21. — 1. Vergiden istisna edilen işlemleri yapanlar diledikleri takdirde ilgili vergi dairesine yazılı olarak müracaatta bulunarak bu işlemleri dolayısıyla vergiye tabi tutulmalarını talep edebilirler. Bu talebin mükellefin istisnaya dahil olan işlemlerinin tamamını kapsamı şarttır.

2. Ancak 20 nci maddenin birinci ve ikinci fıkraları ile üçüncü fıkrasının (a) ve dördüncü fıkrasının (a), (b) ve (e) bentlerinde yazılı istisnalar hakkında yukarıdaki birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

3. İstisnadan vazgeçeceklerin talepleri üzerine, vergi dairesince, vergi mükellefiyetleri talep tarihinden itibaren tesis olunur. Bu şekilde mükellef olanlar üç yıl geçmedikçe mükellefiyetten çıkamazlar. Mükellefler üç yıllık sürenin bitiminden önce mükellefiyetten çıkma talebinde bulunmadıkları takdirde mükellefiyet yeniden üç yıl süre ile uzatılmış sayılır.

İstisnaların sınırı:

MADDE 22. — 1. Diğer kanunlardaki vergi muafılık ve istisna hükümleri bu vergi bakımından geçersizdir. Katma değer vergisine ilişkin istisna ve muafiyetler ancak bu Kanuna hüküm eklenmek veya bu Kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenir.

2. Uluslararası anlaşma hükümleri saklıdır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Matrah, Nispet ve İndirim

BİRİNCİ BÖLÜM

Matrah

Teslim ve Hizmet İşlemlerinde Matrah:

MADDE 23. — 1. Teslim ve hizmet işlemlerinde matrah, bu işlemlerin karşılığını teşkil eden bedeldir.

2. Bedel deyimi, malı teslim alan veya kendisine hizmet yapılan veyahut bunlar adına hareket edenlerden bu işlemler karşılığında her ne suretle olursa alınan veya bunlarca borçlanılan para, mal ve diğer suretlerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaat, hizmet ve değerler toplamını ifade eder.

3. Mükellefin vergiye tabi faaliyetleri kapsamında kullanacağı amortismanına tabi menkul veya gayrimenkul malların imali veya inşası işlemlerinde matrah bunların Vergi Usul Kanununa göre tespit edilen değerleridir.

İthalatta matrah:

MADDE 24 - İthalatta verginin matrahı aşağıda gösterilen unsurların toplamıdır:

a) İthal edilen malın gümrük vergisi tarhına esas olan kıymeti, gümrük vergisinin kıymet esasına göre alınmaması veya malın gümrük vergisinden muaf olması halinde sigorta ve navlun bedelleri dahil (CIF) değeri, bunun belli olmadığı hallerde malın gümrükçe tespit edilecek değeri,

b) İthalat sırasında ödenen her türlü vergi, resim, harç ve paylar,

c) Fiilî ithalata kadar yapılan diğer giderler ve ödemeler ile mal bedeli üzerinden hesaplanan fiyat farkı, kur farkı gibi ödemeler.

Yük ve yolcu taşımalarında matrah:

MADDE 25. — İkametgâhı, işyeri, kanunî merkez veya iş merkezi Türkiye’de bulunmayanlar tarafından yabancı ülkeler ile Türkiye arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılıkta şahıs ve ton başına kilometre itibarıyla yurt içi emsalleri göz önüne alınmak suretiyle, matrah tespitine Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

Özel matrah şekilleri:

MADDE 26. — Özel matrah şekilleri şunlardır:

a) Spor - Toto oyununda ve Millî Piyangoda, oyuna ve piyangoya katılma bedeli,

b) At yarışları ve diğer müşterek bahis ve talih oyunlarında bu yarış ve oyunlara katılma karşılığında alınan bedel ile bunların icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel,

c) Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar ve yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi ve gösterilmesinde bunların icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel ile bu mahallerde yapılan teslim ve hizmetlerin bedeli,

d) Gümrük depolarında ve müzayede salonlarında yapılan satışlarda kesin satış bedeli.

Matraha dahil olan unsurlar:

MADDE 27. - Aşağıda yazılı unsurlar matraha dahildir:

- a) Teslim alanın gösterdiği yere kadar satıcı tarafından yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri,
- b) Ambalaj giderleri, sigorta, komisyon ve benzeri gider karşılıkları ile vergi, resim, harc, pay, fon karşılığı gibi unsurlar,
- c) Vade farkı, fiyat farkı, faiz, prim gibi çeşitli gelirler ile servis ve benzer adlar altında sağlanan her türlü menfaat, hizmet ve değerler.

Matraha dahil olmayan unsurlar:

MADDE 28. — Aşağıda yazılı unsurlar matraha dahil değildir:

- a) Teslim ve hizmet işlemlerinde fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen ticarî teamüllere uygun miktardaki iskontolar,
- b) Hesaplanan katma değer vergisi.

Döviz ile yapılan işlemler:

MADDE 29. — Bedelin döviz ile hesaplanması halinde döviz, vergiyi doğuran olayın meydana geldiği andaki cari kur üzerinden Türk parasına çevrilir. Cari kuru belli olmayan dövizlerin Türk parasına çevrilmesine ilişkin esasları Maliye ve Gümrük Bakanlığı belirler.

Emsal bedeli ve emsal ücreti:

MADDE 30. — 1. Bedeli bulunmayan veya bilinmeyen işlemler ile bedelin mal, menfaat, hizmet gibi paradan başka değerler olması halinde matrah işlemin mahiyetine göre emsal bedeli veya emsal ücretidir.

2. Bedelin emsal bedeline veya emsal ücretine göre açık bir şekilde düşük olduğu ve bu düşüklüğün mükellefçe haklı bir sebeple açıklanamadığı hallerde de, matrah olarak emsal bedeli veya emsal ücreti esas alınır.

3. Emsal bedeli ve emsal ücreti Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tespit olunur.

4. Katma değer vergisi uygulaması bakımından emsal bedelin tayininde genel idare giderleri ve genel giderlerden mamule düşen hissenin bedele katılması mecburidir.

5. Serbest meslek faaliyetleri için ilgili meslek teşekküllerince tespit edilmiş bir tarife varsa, hizmetin bedeli, bu tarifiede gösterilen ücretten düşük olamaz.

İKİNCİ BÖLÜM

Nispet

Nispet:

MADDE 31. — Katma değer vergisinin nisbeti vergiye tabi her işlem için % 10'dur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İndirim

Vergi indirimi:

MADDE 32. — 1. Mükellefler, yaptıkları vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden, bu Kanunda aksine hüküm olmadıkça, faaliyetlerine ilişkin olarak aşağıdaki vergileri indirebilirler:

a) Kendilerine yapılan teslim ve hizmetler dolayısıyla hesaplanarak düzenlenen fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisi,

b) İthal olunan mal ve hizmetler dolayısıyla ödenen katma değer vergisi,

2. Bir vergilendirme döneminde indirilecek katma değer vergisi toplamı, mükellefin vergiye tabi işlemleri dolayısıyla hesaplanan katma değer vergisi toplamından fazla olduğu takdirde, aradaki fark sonraki dönemlere devrolunur, iade edilmez.

3. Maliye ve Gümrük Bakanlığı vergi indirimi uygulanmasında doğabilecek aksaklıkları, vergi mükerrerliğine ve vergi muafiyetine meydan vermeyecek şekilde, bu Kanunun ana ilkelerine uygun olarak gidermeye ve indirimle ilgili usul ve esasları düzenlemeye yetkilidir.'

İndirilemeyecek katma değer vergisi:

MADDE 33. — Aşağıdaki vergiler mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden indirilemez:

a) Vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan malların teslimi ve hizmet ifası ile ilgili alış vesikalarında gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan katma değer vergisi,

b) İşletmeye ait binek otomobillerinin alış vesikalarında gösterilen katma değer vergisi,

c) Zayi olan malların alış vesikalarında gösterilen katma değer vergisi,

d) Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre kazancın tespitinde indirimi kabul edilmeyen giderler dolayısıyla ödenen katma değer vergisi.

Amortismanı tabi iktisadî kıymetlere ait indirim:

MADDE 34. — 1. Amortismanı tabi iktisadî kıymetlerin katma değer vergisi, bunların aktifte girdiği veya kullanılmaya başlandığı vergilendirme döneminden itibaren, 5 yıl içinde ve beş eşit miktarda bu bölümdeki esaslar dairesinde indirim konusu yapılır.

2. Yatırımların teşviki amacıyla sektör veya mal grupları itibariyle Bakanlar Kurulu, bu süreleri azaltmaya yetkilidir. Ancak, bu iktisadî kıymetlerin en az beş yıl işletmede kullanılması şarttır. Bu iktisadî kıymetlerin beş yılda daha kısa bir süre içinde satılması, işletmeden çekilmesi, işletme dışı amaçlarla kullanılmaya başlanması halinde indirim konusu yapılan vergi düzeltilir.

İstisna edilmiş işlemlerde indirim:

MADDE 35 . — Bu Kanunun 14 ve 16 ncı maddelerinde vergiden istisna edilmiş bulunan işlemlerle ilgili fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisi, mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanacak katma değer vergisinden indirilir. Vergiye tabi işlemlerin mevcut olmaması veya hesaplanan verginin indirilecek vergiden az olması hallerinde indirilemeyen katma değer vergisi, Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit edilecek esaslara göre bu işlemleri yapanlara iade olunur,

Kısmi vergi indirimi:

MADDE 36. — 1. Bu Kanuna göre indirim hakkı tanınan işlemlerle indirim hakkı tanınmayan işlemlerin bir arada yapılması halinde, fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisinin ancak indirim hakkı tanınan işlemlere isabet eden kısmı indirim konusu yapılır.

2. Kısmi vergi indirimine ilişkin usul ve esaslar ile indirim emsallerini tespiti Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

İndirimin belgelendirilmesi:

MADDE 37. — 1. Yurt içinden sağlanan veya ithal olunan mal ve hizmetlere ait katma değer vergisi, alış faturası veya benzeri vesikalar ve gümrük makbuzu üzerinden ayrıca gösterilmek ve bu vesikalar kanunî defterlere kaydedilmek şartıyla indirilebilir.

2. Katma değer vergisinin fatura ve benzeri vesikalarda ayrıca gösterilmesine gerek görülmeyen işlemlerde vergi indiriminin nasıl belgelendirileceği Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit olunur.

Matrah ve indirim miktarlarının değişmesi:

MADDE 38. — Malların iade edilmesi, işlemin gerçekleşmemesi, işlemde vazgeçilmesi veya sair sebeplerle matrahta değişiklik vukubulduğu hallerde, vergiye tabi işlemleri yapmış olan mükellef bunlar için borçlandığı vergiyi; bu işlemlere muhatap olan mükellef ise indirim hakkı bulunan vergiyi değişikliğin mahiyetine uygun şekilde ve değişikliğin vukubulduğu dönem içinde düzeltir. Şu kadar ki, iade olunan malların fiilen işletmeye girmiş olması ve bu girişin defter kayıtları ile beyannamede gösterilmesi şarttır.

Yetki:

MADDE 39. — Bakanlar Kurulu indirim hakkını kısmen veya tamamen kaldırmaya veya yeniden koymaya ve bu şekilde indirim hakkı kısıtlanan mal veya hizmetleri belirlemeye yetkilidir.

ÜÇÜNCÜ KISIM**Verginin Tarhı ve Ödenmesi****BİRİNCİ BÖLÜM****Vergilendirme Usulleri****Gerçek usulde vergilendirme:**

MADDE 40. — Aksine hüküm bulunmadıkça mükellefler gerçek usulde vergilendirilirler.

Götürü usulde vergilendirme:

MADDE 41. — 1. Gelir Vergisi Kanununa göre kazançları götürü usulde tespit edilen ticaret ve serbest meslek erbabı ile, kazançları götürü gider usulüne göre tespit edilen çiftçiler götürü usulde vergilendirilirler.

2. Gelir Vergisi Kanununa göre kazançları götürü usulde tespit edilen ticaret ve serbest meslek erbabının katma değer vergisi, her türlü mal ve hizmet alışları ile giderleri toplamına % 13 oranının uygulanması suretiyle bulunacak miktardan, alış ve giderlerine ait belgelerde gösterilen katma değer vergisinin indirilmesi suretiyle hesaplanır.

3. Gelir Vergisi Kanununa göre kazançları götürü gider usulüne göre tespit edilen çiftçilerin katma değer vergisi, gelir vergisi tarhına esas matrahları üzerinden hesaplanır.

4. Götürü usule tabi katma değer vergisi mükelleflerinin yıllık katma değer vergisi, Gelir Vergisi Kanununa göre, götürü olarak belirlenen gelir vergisi matrahlarının % 10 tutarından az olamaz.

İKİNCİ BÖLÜM

Vergilendirme Dönemi ve Beyan Esası

Vergilendirme dönemi:

MADDE 42. - 1. Katma Değer Vergisinde vergilendirme dönemi, faaliyet gösterilen takvim yılının üçer aylık dönemleridir. Ancak, Maliye ve Gümrük Bakanlığı mükelleflerin yıllık gayri safi hâsılatlarına göre üç aylık vergilendirme dönemi yerine birer aylık vergilendirme dönemi tespit etmeye yetkilidir.

2. Aşağıdaki hallerde vergilendirme dönemi:

- a) Götürü usulde vergilendirilen mükellefler için bir takvim yılı,
- b) Vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar için bir ay,
- c) İthalat, transit ve Türkiye ile yabancı ülkeler arasındaki taşımacılık işlerinde gümrük hatından geçildiği andır.

3. Maliye ve Gümrük Bakanlığı, mükellefleri gruplar içinde toplamaya ve gruplar için vergilendirme dönemlerinin başlangıç aylarını tespit etmeye yetkilidir. Bu takdirde üçer aylık dönemlerin aynı takvim yılı içinde olması şartı aranmaz.

Beyan esası:

MADDE 43. — 1. Katma Değer Vergisi, bu kanunda hüküm bulunmadıkça mükelleflerin yazılı beyanları üzerinde tarholunur.

2. Bu kanunun 12 nci maddesinde belirtilen hallerde bu beyan, vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar tarafından yapılır.

3. Herhangi bir vergilendirme döneminde vergiye tabi işlemleri bulunmayan mükellefler de beyanname vermek mecburiyetindedirler.

4. İthalatta alınan Katma Değer Vergisi, gümrük giriş beyannamesindeki beyan üzerine, gümrük giriş beyannamesi verilmeyen haller ve motorlu kara taşıtları ile Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan yük ve yolcu taşımaları ile transit taşımalara ait Katma Değer Vergisi mükelleflerin yapacakları özel beyan üzerine tarholunur. Bu fıkra hükmüne göre tarhiyata alınacak beyannamelerde, vergi matrahının unsurları ile vergi oranının açıkça gösterilmesi gereklidir.

Beyanname verme zamanı:

MADDE 44. — 1. Mükellefler ve vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar Katma Değer Vergisi beyannamelerini, vergilendirme dönemini takibeden ayın 25 inci günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine vermekle yükümlüdürler.

2. Katma Değer Vergisi beyanının gümrük giriş beyannamesi veya özel beyanname ile yapılması gerektiği hallerde bu beyannameler vergi mükellefiyetinin başladığı anda ilgili gümrük idaresine verilir.

3. Götürü usule tabi Katma Değer Vergisi mükellefleri beyannamelerini Gelir Vergisinin tarh dönemi içerisinde verirler.

Beyannamelerin şekil ve muhtevası:

MADDE 45. — Katma Değer Vergisi beyannamelerinin şekil ve muhtevası ile gümrük giriş beyannamelerinde Katma Değer Vergisine ilişkin olarak yer alacak bilgiler Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit ve tanzim olunur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tarh İşlemleri

Tarh yeri:

MADDE 46. — 1. Katma Değer Vergisi, mükellefin iş yerinin bulunduğu yer vergi dairesince tarholunur.

2. Mükellefin, ayrı ayrı vergi dairelerinin faaliyet bölgelerinde iş yerleri varsa, Katma Değer Vergisi, Gelir ve Kurumlar Vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesi tarafından tarholunur.

3. Gayrimenkul teslimlerinde mükellefin istemi halinde, Katma Değer Vergisi beyan üzerine gayrimenkulün bulunduğu yer vergi dairesince tarholunur.

4. İthalde alınan Katma Değer Vergisi ilgili gümrük idaresince tarholunur.

5. İkametgâhı, iş yeri, kanunî merkez veya iş merkezi Türkiye’de bulunmayanlar tarafından motorlu kara taşıtlarıyla Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılığa ait Katma Değer Vergisi de, ilgili gümrük idaresince tarholunur.

6. Maliye ve Gümrük Bakanlığı, faaliyetin gereğini göz önünde tutar mükellefin müracaatı üzerine veya re’sen tarh yerini tayin etmeye yetkilidir.

Tarhiyatın muhatabı:

MADDE 47. — Katma Değer Vergisi, bu vergiyle mükellef gerçek veya tüzelkişiler adına tarholunur.

Şu kadar ki:

a) Adi ortaklıklarda, verginin ödenmesinden müteselsilen sorumlu olmak üzere, ortaklardan herhangi biri,

b) Türkiye’de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler ile kanunî merkez veya iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmayan tüzelkişilerde, bu kanuna göre vergi kesintisi yapmakla sorumlu kişi; vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulan bir şahsın bulunamaması halinde, mükellefin Türkiye’deki daimî temsilcisi, Türkiye’de birden fazla temsilcisinin mevcudiyeti halinde mükellefin tayin edeceği temsilci; tarhiyat tarihine kadar böyle bir tayin yapılmamışsa temsilcilerden herhangi birisi, daimî temsilci mevcut değilse işlemleri mükellef adına yapanlar,

Tarhiyata muhatap tutulurlar.

Tarh zamanı:

MADDE 48. — Katma Değer Vergisi beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse, vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi takibeden yedi gün içinde tarhedilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Verginin Ödenmesi

Verginin ödenmesi:

MADDE 49. — 1. Beyanname vermek mecburiyetinde olan mükellefler ile vergi kesmekle sorumlu tutulanlar, bir vergilendirme dönemine ait Katma Değer Vergilerini Beyanname süresi içinde ödemeye mecburdurlar.

2. İthalde alınan Katma Değer Vergisi, Gümrük Vergisi ile birlikte ve aynı zamanda ödenir.

3. Gümrük Vergisine tabi olmayan ithalata ve ikametgâhı, işyeri, kanunî merkez veya iş merkezi yurt dışında bulunanlar tarafından motorlu kara taşıtları ile Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılığa ait Katma Değer Vergisi, bu işlemlere ait özel beyannamelerin verilme süresi içinde ödenir.

4. Beyanname vermek mecburiyetinde olmayan mükelleflerin Katma Değer Vergisi, tarh süresi içinde ödenir.

5. Maliye ve Gümrük Bakanlığı, işlemin mahiyetini göz önünde tutarak Katma Değer Vergisinin işlemten önce ödenmiş olması şartını koymaya yetkilidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Gümrük İdarelerince Alınan Katma Değer Vergisine

İlişkin Hükümler

Gümrük makbuzu:

MADDE 50. — İthal sırasında alınan Katma Değer Vergisi gümrük makbuzunda ayrıca gösterilir.

Düzeltilme işlemleri:

MADDE 51. — Bu kanuna göre vergisi ödenmeden veya eksik ödenerek yurda sokulan eşyaların hiç alınmamış veya eksik alınmış Katma Değer Vergileri hakkında Gümrük Kanunundaki esaslara göre işlem yapılır.

Teminath işlemler:

MADDE 52. — Gümrük Kanunu ile diğer kanunlar gereğince Gümrük Vergisi teminata bağlanarak işlem gören her türlü madde ve kıymetlere ait Katma Değer Vergisi de aynı usule tabi tutulabilir.

Muhatap:

MADDE 53. — 1. Gümrükte tarhedilen Katma Değer Vergisi, tarh sırasında hazır bulunan mükellefe, kanunî temsilcisine, adına hareket eden komisyoncusu ile gümrük veya geçiş işlemine muhatap olanlara tebliğ edilir.

2. Bu tebliğ üzerine açılacak davalar için Gümrük Vergisinin tabi olduğu usul ve esaslar uygulanır.

Matrah farklarına uygulanacak işlemler:

MADDE 54. — Mükelleflerin ithalde beyan ettikleri matrahla tahakkuk veya inceleme yapanların veyahut teftişe yetkili kılınanların buldukları matrahlar üzerinden hesaplanan vergi farkları hakkında Gümrük Kanunu uyarınca Gümrük Vergisindeki esaslar dairesinde ceza uygulanır.

Maktu vergi:

MADDE 55. — Gümrük Vergisinin maktuen alındığı hallerde, tek ve maktu tarife, ithalde alınacak Katma Değer Vergisi de dahil edilmek suretiyle tespit olunur.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Usul Hükümleri

Fatura ve benzeri vesika düzenlenmesi:

MADDE 56. — Bu Kanunda geçen fatura ve benzeri vesikalar tabiri Vergi Usul Kanununda düzenlenen vesikaları ifade eder.

Kayıt düzeni:

MADDE 57. — Katma Değer Vergisi mükellefleri, tutulması mecburi defter kayıtlarını bu verginin hesaplanmasına ve kontrolüne imkan verecek şekilde düzenlerler.

Bu kayıtlarda en az aşağıdaki hususların açıkça gösterilmesi şarttır:

- a) Vergi konusu işlemlerin mahiyeti, vergisiz tutarları, hesaplanan vergi, indirilebilir vergi miktarları,
- b) Vergiden istisna edilen işlemlerin, indirim hakkı tanınan ve tanınmayanlara göre mahiyeti ve ayrımı ile hesaplanan indirilebilir vergi miktarı,
- c) İndirim konusu yapılamayacak işlemlerin niteliği ve bu işlemlerle ilgili vergi miktarları,
- d) Matrah ve indirim miktarlarındaki değişmelerle, ödenen, terk edilen ve iade olunan vergiler.

2. Emtia üzerine iş yapanlar, emtia envanterinde veya envanter defterinde, dönem sonunda mevcut emtiayı Katma Değer Vergisine tabi olan ve olmayanlar itibariyle tefrik edip göstermeye mecburdurlar.

Vergi teminatı:

MADDE 58. — Mükelleflerin fabrika, imalathane, ticarethane, şube, satış mağzası ve depolarında mevcut ilk madde, yarı mamul ve mamul madde stokları, üçüncü şahıslara satılmış veya rehnedilmiş olsa dahi, Katma Değer Vergisi ile zam ve cezalarının teminatı hükmünde olup, bedellerinden ilk önce sözü edilen hazine alacağı tahsil olunur.

BEŞİNCİ KISIM

Çeşitli Hükümler

Asgari randıman oranları ve birim satış bedelleri:

MADDE 59. — 1. Maliye ve Gümrük Bakanlığı; imal ve inşa işlerinde, hammadde, yardımcı madde, enerji, işçilik ve benzeri ölçüleri esas alarak belli iş ve sanat kolları itibariyle asgarî randıman oranları tespit etmeye, alım - satım ve hizmet işlerinde ise asgarî birim satış bedellerini belirlemeye yetkilidir.

2. Mükelleflerin Katma Değer Vergisi, bu oranlara ve birim satış bedellerine göre hesaplanacak Katma Değer Vergisinden aşağı olamaz.

Verginin etikette gösterilme mecburiyeti:

MADDE 60. — 1. Perakende satışı yapılan mallara ait etiketlerde, Katma Değer Vergisinin satış fiyatına dahil olup olmadığı açıkça belirtilir. Vergi satış fiyatından hariç ise bunun miktarı ayrıca gösterilir.

2. Katma Değer Vergisinin fatura ve benzeri vesikalarda ayrıca gösterilmesine gerek görülmeyen işlemlerde yukardaki hüküm uygulanmaz.

Verginin gider kaydedilemeyeceği:

MADDE 61. — Mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan Katma Değer Vergisi ile mükellefçe indirilebilecek Katma Değer Vergisi, Gelir ve Kurumlar Vergisi matrahlarının tespitinde gider olarak kabul edilmez.

Kanunların uygulama alanı:

MADDE 62. — Bu kanunla yürürlükten kaldırılan vergilerle ilgili olarak Vergi Usul Kanunu ile diğer kanunlarda yer alan ve bu kanuna aykırı olmayan hükümler; Katma Değer Vergisi bakımından da geçerli sayılır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kaldırılan Hükümler

Kaldırılan hükümler:

MADDE 63. — 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu (Banka ve Sigorta Muameleleri Vergileri hariç)

- b) 2456 sayılı İşletme Vergisi Kanunu,
 - c) 1318 sayılı Finansman Kanununun Spor - Toto Vergisine ilişkin hükümleri,
 - d) 6747 sayılı Kanunun Şeker İstihlak Vergisine ilişkin hükümleri,
- Yürürlükten kaldırılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Geçiş Hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1. — Telafi Edici Vergilendirme Usulü:

1. Maliye ve Gümrük Bakanlığı perakende mal satışı ile uğraşan mükelleflerden belirleyeceği iş gruplarına veya sektörlere dahil olanları telafi edici vergilendirme usulüyle vergilendirmeye yetkilidir.

2. Telafi edici vergilendirme usulünde Katma Değer Vergisi, mal alış bedellerine mal alışları sırasında % 13 nihai vergi nispeti uygulanmak suretiyle hesaplanır.

3. Bu usule tabi mükellefler, mal ve hizmet satışları dolayısıyla, Katma Değer Vergisi uygulamazlar. Bu mükelleflerden mal ve hizmet satın alanların, bu alışları için vergi indirim hakları yoktur.

4. Bu usule tabi tutulan mükellefler diledikleri takdirde, genel esaslara göre Katma Değer Vergisine tabi tutulurlar.

5. Bu usul, kanunun yürürlük tarihinden sonra gelen 10 yıl süre ile uygulanabilir.

GEÇİCİ MADDE 2. — 1. Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce fatura veya benzeri belge düzenlenmiş veya ödeme yapılmış olmakla beraber, bu belge veya ödeme ile ilgili işlemler kanunun yürürlüğünden sonra yapılmış ise, işlemin tamamı hakkında bu kanun hükümleri uygulanır.

2. Birden fazla takvim yılına sirayet eden hertürlü taahhüt işlerinin, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ifa edilen kısmı, Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit olunacak usul ve esaslara göre vergiye tabi tutulur.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu Kanunun yürürlüğünden önce yapılmış olup, yürürlükten sonraki döneme de sirayet eden kiralama sözleşmelerinde, kira bedeli peşin tahsil edilmiş olsa bile, kanunun yürürlük tarihinden sonraki süreye isabet eden kira bedeli Katma Değer Vergisine tabidir. Bu süreye ait kira bedelinin Kanunun yürürlüğünden önce tahsil edilmiş olması halinde, bu bedele ait Katma Değer Vergisinin ne şekilde ödeneceği Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit edilir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu Kanuna göre teslim veya ithali Katma Değer Vergisine tabi olan ve stok mal olarak beyan edilmiş bulunan mallara ait veya bünyelerinde yer alan istihsal vergisinin aşağıda belirtilen kısmı, ilk vergilendirme dönemlerine ait Katma Değer Vergisinden eşit miktarlarda indirilir:

a) İstihsal vergisi mükellefleri tarafından stok olarak beyan edilen Katma Değer Vergisine tabi mallar:

aa) İstihsal vergisine tabi ilk, yardımcı ve ambalaj maddelerinin ithali veya doğrudan doğruya amil veya müstahsillerinden satın alınması suretiyle imal edilen mamullerin (bb ait bendine girenler hariç) bünyesine girmiş olan ve bu maddelerin alış faturalarında veya gümrük makbuzlarında ayrıca gösterilmiş bulunan İstihsal Vergisinin % 20 si,

bb) (aa) Alt bendine girenlerle, ilk madde ve yardımcı maddeleri için İstihsal Vergisi ödenmemiş İstihsal Vergisine tabi maddelerden, satılmak üzere komسیونculara, konsinyasyon suretiyle iş yapanlara, fiyal, şube ve satış mağazalarına gönderilmiş olanlar için 6802 sayılı Kanunun 3/c maddesine göre evvelce emsal satış bedeli üzerinden ödenmiş İstihsal Vergisinin % 20 si. (İndirim hakkı, satılmak üzere fiyalere gönderilen mallar için fiyalerce, diğerlerine gönderilen mallarda ise, amil veya müstahsillerince uygulanır.)

cc) Aynı işletmede imal olunmuş vergiye tabi maddelerden vücuda getirilen vergiye tabi olmayan mallar için dahili sarf beyannamesi üzerinden tahakkuk etmiş verginin % 20 si.

b) İstihsal vergisi mükellefi olmayanlar tarafından stok olarak beyan edilen Katma Değer Vergisine tabi mallar:

aa) İstihsal Vergisine tabi maddelerin ithali veya doğrudan doğruya amil veya müstahsillerinden satın alınması suretiyle ödenmiş bulunan ve alış faturalarında veya gümrük makbuzlarında ayrıca gösterilen istihsal Vergisinin % 20 si,

bb) İstihsal Vergisine tabi ilk, yardımcı ve ambalaj maddelerinin ithali veya doğrudan doğruya amil veya müstahsillerinden satın alınması suretiyle İstihsal Vergisine tabi olmayan malların imal edilmesi halinde, mamullerin bünyesine giren ve alış faturalarında veya gümrük makbuzlarında ayrıca gösterilmiş bulunan İstihsal Vergisinin % 20 si,

c) Bu maddeye göre yapılacak indirimde ait usul ve esaslarla; stok beyannamesinin zamanı, şekil ve muhtevasına ilişkin esaslar Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tayin olunur.

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu Kanunun 5 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında yer alan teslim konusu işlemlerde, bu Kanunun yürürlüğünden sonra tahakkuk ettirilen bedeller, bunların hangi dönemlere ait olduğuna bakılmaksızın, bu tahakkukun yapıldığı dönemin matrahı olarak kabul edilir ve Katma Değer Vergisi bu bedellerin tamamı üzerinden tarholunur. Bu işlemlerden ayrıca İstihsal Vergisi alınmaz.

GEÇİCİ MADDE 6 — 1. Katma Değer Vergisi hazırlık ve uygulamasıyla ilgili harcamaları yapmak üzere 1984 - 1985 yılları Bütçe Kanunlarının Maliye ve Gümrük Bakanlığına ait (A) cetvelinin 112 Kod numaralı "Devlet Gelirlerine İlişkin Hizmetler Yönetim - Uygulama Denetim ve Yargı Hizmetleri" Programında yer alan toplam ödeneklerinyüzde yirmisine kadar kısmını bir fonda toplamaya ve her harcama kaleminden ne kadarının fona aktarılacağını belirlemeye, Maliye ve Gümrük Bakanı yetkilidir.

2. Bu fondan; bina satın alınarak veya kiralanarak yeni vergi dairelerinin kurulması, vergi dairelerinin döşenmesi, mekanizasyon, basılı kâğıtların hazırlanması ve diğer uygulama hizmetleri ile, eğitim ve tanıtma çalışmaları yapılmasına ilişkin her türlü harcamalar, 1050 ve 2886 sayılı Kanunlara ve 832 sayılı Kanunun 30 - 37 nci maddelerinden yer alan vize hükümlerine tabi olmadan yapılır.

3. Fonun kullanımına ilişkin hizmetlerde geçici olarak görevlendirilecekler yolluk yerine gerçek gider karşılığı ödeme yapılmasına ve bu hizmetlerde tam gün ya da yarım gün çalıştırılmak üzere 1984 - 1988 yıllarında geçici personel istihdamına Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

4. Katma Değer Vergisi ile ilgili basılı kâğıtların basım, depolama ve dağıtım hizmetleri Gelirler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür.

Yürürlük:

MADDE 64. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu ile Maliye ve Gümrük Bakanlığına yetki veren hükümleri yayımı tarihinde, diğer hükümleri 1. 1. 1985 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

MADDE 65. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan

T. Özal

28.4.1984

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU METNİ

Katma Değer Vergisi Kanunu Tasarısı

BİRİNCİ KISIM

Mükellefiyet

BİRİNCİ BÖLÜM

Verginin Konusu

Verginin Konusunu teşkil eden işlemler:

MADDE 1. — Türkiye’de yapılan aşağıdaki işlemler katma değer vergisine tabidir:

1. Ticarî, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler,

2. Her türlü mal ve hizmet ithalatı,

3. Diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetler:

a) Posta, telefon, telgraf, teleks ve bunlara benzer hizmetler ile radyo ve televizyon hizmetleri,

b) Spor-Toto oynanması, piyango tertiplenmesi (Millî Piyango dahil), at yarışları ve diğer müşterek bahis ve talih oyunları tertiplenmesi, oynanması,

c) Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonel sporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar, yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi, gösterilmesi,

d) Müzayede mahallerinde ve gümrük depolarında yapılan satışlar,

e) Boru hattı ile hampetrol, gaz ve bunların ürünlerinin taşınmaları,

f) Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralanması işlemleri,

g) Genel ve katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birliklere, üniversitelere, dernek ve vakıflara, her türlü mesleki kuruluşlara ait veya tabi olan veya bunlar tarafından kurulan veya işletilen müesseseler ile döner sermayeli kuruluşların veya bunlara ait veya tabi diğer müesseselerin ticarî, sınai, zirai ve meslekî nitelikteki teslim ve hizmetleri,

h) Rekabet eşitsizliğini gidermek maksadıyla isteğe bağlı mükellefiyetler suretiyle vergilendirilecek teslim ve hizmetler.

Ticarî, sınai, zirai faaliyet ile serbest meslek faaliyetinin devamlılığı, kapsamı ve niteliği Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre; Gelir Vergisi Kanununda açıklık bulunmadığı hallerde, Türk Ticaret Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine göre tayin ve tespit edilir.

Bu faaliyetlerin kanunların veya resmî makamların gösterdiği gerek üzerine yapılması, bunları yapanların hukukî statü ve kişilikleri, Türk tabiyetinde bulunup bulunmamaları, ikametgah veya işyerlerinin yahut kanunî merkez veya iş merkezlerinin Türkiye’de olup olmaması işlemlerin mahiyetini değiştirmez ve vergilendirmeye mani teşkil etmez.

İthalatın kamu sektörü, özel sektör veya herhangi bir gerçek veya tüzelkişi tarafından yapılması veya herhangi bir şekil ve surette gerçekleştirilmesi, özellik taşıması vergilendirmeye tesir etmez.

MADDE 2 — 3. — Tasarının 5-6 ncı maddeleri 2-3 ncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Teslim:

MADDE 2. — Tasarının 5 inci maddesi 2 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teslim sayılan haller:

MADDE 3. — Tasarının 6 ncı maddesi 3 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Hizmet:

MADDE 4. —

1. Hizmet, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemlerdir.

Bu işlemler; bir şeyi yapmak, işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, kiralamak, bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi, şekillerde gerçekleşebilir.

2. Bir hizmetin karşılığının bir mal teslimi veya diğer bir hizmet olması halinde bunların her biri ayrı işlem olup, hizmet veya teslim hükümlerine göre ayrı ayrı vergilendirilirler.

Hizmet sayılan haller:

MADDE 5. — Tasarının 8 inci maddesi 5 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

İşlemlerin Türkiye’de yapılması:

MADDE 6. — İşlemlerin Türkiye’de yapılması:

a) Malların teslim anında Türkiye’de bulunmasını,

b) Hizmetin Türkiye’de yapılmasını, değerlendirilmesini veya hizmetten Türkiye’de faydalanmasını, (değerlendirme Gelir Vergisi Kanununun 7 nci maddesine göre tayin olunur), ifade eder.

Uluslararası taşıma işleri:

MADDE 7. — Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşıma işlerinde, hizmetin iç parkura isabet eden kısmı Türkiye’de yapılmış sayılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Mükellef ve Vergi Sorumlusu

Mükellef:

MADDE 8. —

1. Katma Değer Vergisinin Mükellefi:

a) Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde bu işleri yapanlar,

b) İthalatta mal ve hizmet ithal edenler,

c) Transit taşımalarda gümrük veya geçiş işlemine muhatap olanlar,

d) PTT İşletme Genel Müdürlüğü ve radyo ve televizyon kurumları,

e) Spor-Toto, piyango (Millî Piyango dahil) ve benzeri oyunlar da oyunların teşkilat müdürlükleri,

f) At yarışları ve diğer müşterek bahis ve talih oyunlarında bunları tertipleyenler,

g) 1 inci maddenin 3 üncü fıkrasının (c) bendine giren hallerde bunları tertipleyenler veya gösterenler,

h) Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesinde belirtilen mal ve hakları kiraya verenler,

ı) İsteğe bağlı mükellefiyete talepte bulunanlardır.

2. Vergiye tabi bir işlem söz konusu olmadığı veya katma değer vergisini fatura veya benzeri vesikalarda göstermeye hakkı bulunmadığı halde; düzenlediği bu tür vesikalarda katma değer vergisi gösterenler, bu vergiyi ödemekle mükelleftirler. Bu husus kanuna göre borçlu oldukları vergi tutarından daha yüksek bir meblağı gösteren mükellefler için de geçerlidir.

Vergi sorumlusu:

MADDE 9. — Mükellefin Türkiye içinde ikametgahının, işyerinin, kanunî merkezi ve iş merkezinin bulunmaması hallerinde ve gerekli görülen diğer hallerde Maliye ve Gümrük Bakanlığı, vergi alacağının emniyet altına alınması amacıyla, vergiye tabi işlemlere taraf olanları veya diğer ilgili bir şahsı verginin ödenmesinden sorumlu tutabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Vergiye Doğuran Olay

Vergiye doğuran olayın meydana gelmesi:

MADDE 10. — Vergiye Doğuran Olay:

a) Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde, malın teslimi veya hizmetin yapılması,

b) Malın tesliminden veya hizmetin yapılmasından önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi,

c) Kısım kısım mal teslimi veya hizmet yapılması mutad olan veya bu hususlarda mutabık kalınan hallerde, her bir kısmın teslimi veya bir kısım hizmetin yapılması,

d) Komisyoncular vasıtasıyla veya konsinyasyon suretiyle yapılan satışlarda, malların alıcıya teslimi,

e) Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi halinde, malın nakliyesine başlanması veya nakliyeciyi veya sürücüye tevdi,

f) Amortisman tabi menkul veya gayrimenkul malların işletmede kullanılmak üzere imal veya inşa edilmesi halinde, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre bu kıymetlerin aktifte alınması veya kullanılmaya başlanması,

g) Su, elektrik, gaz, ısıtma, soğutma ve benzeri enerji dağıtım veya kullanımlarında bunların bedellerinin tahakkuk ettirilmesi,

h) Kiraya verme işlemlerinde kullanıma terkedilmesi,

ı) İthalatta, Gümrük Kanununa göre gümrük vergisi ödeme mükellefiyetinin başlaması, gümrük vergisine tabi olmayan işlemlerde ise fiili ithalin yapılması,

j) İkametgâhı, işyeri, kanunî merkezi ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlar tarafından yabancı ülkeler ile Türkiye arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılıkta gümrük hattından geçilmesi, anında meydana gelir.

İKİNCİ KISIM
İstisnalar
BİRİNCİ BÖLÜM
İhracat İstisnası

Mal ve hizmet ihracatı:

MADDE 11. — 1. Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır:

a) İhracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler ile yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler,

b) Türkiye’de ikamet etmeyen yolcuların satın alarak Türkiye dışına götürdükleri malların teslimi,

2. Bu istisnaların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile istisnanın uygulanacağı asgari miktarları tespiti Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

İhracat teslimi ve yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler:

MADDE 12. — 1. Bir teslimin ihracat teslimi sayılabilmesi için aşağıdaki şartlar yerine getirilmiş olmalıdır:

a) Teslim yurt dışındaki bir müşteriye yapılmalıdır;

b) Teslim konusu mal Türkiye Cumhuriyeti gümrük hattından geçerek bir dış ülkeye vasıl olmalıdır. Teslim konusu malın ihraç edilmeden önce yurt dışındaki alıcı adına hareket eden yurt içindeki firmalar veya bizzat alıcı tarafından işlenmesi veya herhangi bir şekilde değerlendirilmesi durumu değiştirmez.

2. Yurt dışındaki müşteri tabiri; ikametgâhı, işyeri, kanunî ve iş merkezi yurt dışında olan alıcılar ile yurt içinde bulunan bir firmanın yurt dışında kendi adına müstakilen faaliyet gösteren şubelerini ifade eder. Bir hizmetin yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmet sayılabilmesi için aşağıdaki şartlar yerine getirilmiş olmalıdır.

a) Hizmetler yurt dışındaki bir müşteri için yapılmış olmalıdır.

b) İmal olunan, işlenen veya değerlendirilen mal bir dış memlekete ihraç edilmiş olmalı veya hizmetten yurt dışında faydalanılmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM
Deniz, Hava ve Demiryolu Araçları İstisnası

Araçlara ilişkin istisna:

MADDE 13. — Tasarının 16 ncı maddesi 13 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Taşımacılık İstisnası

Transit taşımacılık:

MADDE 14. — 1. Transit ve Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık işlerinde, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek taşıma işleri vergiden müstesnadır.

2. Bu istisna, ikametgâhı, kanunî merkezi ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan mükelleflere, ilgili ülkeler itibarıyla karşılıklı olmak şartıyla tanınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diplomatik İstisnalar

MADDE 15. — 1. Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır:

a) Karşılıklı olmak kaydıyla, yabancı devletlerin Türkiye’deki diplomatik temsilciliklerine, konsolosluklarına ve bunların diplomatik haklara sahip mensuplarına yapılan teslim ve hizmetler,

b) Uluslararası anlaşmalar gereğince vergi muafiyeti tanınan uluslararası kuruluşlara ve bunların mensuplarına yapılan teslim ve hizmetler,

2. Bu istisnaların uygulamasına ilişkin usul ve esaslar ile istisnanın uygulanacağı asgarî miktarları tespiti Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İthalat İstisnası

MADDE 16. — 1. Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır:

a) Bu Kanuna göre teslimleri vergiden istisna edilen mal ve hizmetlerin ithali,

b) Gümrük Kanununun 7 nci maddesinin 3, 4, 5, 6, 7 numaralı bentleri ile 8, 9, 10, 12, 13 119 ve 132 nci maddelerinde yazılı olup Gümrük Vergisinden muaf vemüstesna olarak ithal edilen eşyanın mezkûr maddelerindeki kayıt ve şartlarla ithali,

c) Transit, aktarma, gümrük antreposu, geçici depo, gümrük sahası, serbest bölge rejimlerinin uygulandıkları mal ve hizmetler,

2. Gümrük Kanununun 132 nci maddesine göre geri gelen eşya dışarıda bir ameliyeye tabi tutulduğu veya aslı kısmına bir ilave yapıldığı takdirde eşyanın kazandığı değer farkı istisnaya dahil değildir.

ALTINCI BÖLÜM

Sosyal ve Askerî Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar

MADDE 17. — 1. Kültür ve Eğitim Amacı Taşıyan İstisnalar:

Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler, köyler bunların teşkil ettikleri birlikler, üniversiteler, döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, siyasî partiler ve sendikalar, kanunla kurulan veya tüzelkişiliği haiz emekli ve yardım sandıkları, kamu menfaatine yararlı dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıfların;

a) İlim, fen ve güzel sanatları, tarımı yaymak, ıslah ve teşvik etmek amacıyla yaptıkları teslim ve hizmetleri,

b) Tiyatro, konser salonu, kütüphane, sergi, okuma ve konferans salonları ile spor tesisleri işletmek veya yönetmek suretiyle ifa ettikleri kültür ve eğitim faaliyetlerine ilişkin teslim ve hizmetleri,

2. Sosyal Amaç Taşıyan İstisnalar:

a) Yukarıda sayılan kurum ve kuruluşların hastane, nekahathane, klinik, dispanser, prevan-toryum, sanatoryum, kan bankası ve organ nakline mahsus bankalar, anıtlar, botanik ve zooloji bahçeleri, parklar ile veteriner, bakteriyoloji, seroloji ve distofajin laboratuvarları gibi kuruluşlar, öğrenci veya yetiştirme yurtları, yaşlı ve sakat bakım ve huzurevleri, parasız fukara aşevleri, düşkünevleri ve yetimhaneleri işletmek veya yönetmek suretiyle ifa ettikleri kuruluş amaçlarına uygun teslim ve hizmetleri,

b) Yukarıda sayılan kurum ve kuruluşlara bedelsiz olarak yapılan teslimler ile ifa edilen hizmetler,

3. Askerî Amaç Taşıyan İstisnalar:

a) Askerî fabrika, tersane ve atölyelerin kuruluş amaçlarına uygun olarak yaptıkları teslim ve hizmetler,

b) Harp silah, araç, teçhizat, makine, cihaz ve sistemleri ile bunların yapım, bakım ve onarımalarında kullanılacak yedek parçaların Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğüne teslimi,

4. Diğer İstisnalar:

a) Gelir Vergisi Kanununa göre vergiden muaf esnaf tarafından yapılan teslim ve hizmetler,

b) Gelir Vergisi Kanununa göre vergiden muaf olan küçük çiftçiler tarafından yapılan teslim ve hizmetler,

c) Gelir Vergisi Kanununun 81 inci ve Kurumlar Vergisi Kanununun 37 ve 39 uncu maddelerinde belirtilen işlemler,

d) İktisadî işletmelere dahil olmayan gayrimenkullerin kiralanması işlemleri,

e) Banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemler,

f) Darphane ve Damga Matbaası tarafından yapılan teslim ve hizmetler,

g) Külçe altın, döviz, para, damga pulu, hisse senedi ve tahvil teslimleri,

h) Ziraî sulama amaçlı su teslimleri.

YEDİNCİ BÖLÜM

İstisnadan Vazgeçme ve İstisnaların Sınırı

İstisnadan vazgeçme:

MADDE 18. — 1. Vergiden istisna edilen işlemleri yapanlar diledikleri takdirde ilgili vergi dairesine yazılı olarak müracaatta bulunarak bu işlemleri dolayısıyla vergiye tabi tutulmalarını talebedebilirler. Bu talebin mükellefin istisnaya dahil olan işlemlerinin tamamını kapsamaması şarttır.

2. Ancak 17 nci maddenin birinci ve ikinci fıkraları ile üçüncü fıkrasının (a) ve dördüncü fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı istisnalar hakkında yukarıdaki birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

3. İstisnadan vazgeçeceklerin talepleri üzerine, vergi dairesince, vergi mükellefiyetleri talep tarihinden itibaren tesis olunur. Bu şekilde mükellef olanlar üç yıl geçmedikçe mükellefiyetten çıkamazlar. Mükellefler üç yıllık sürenin bitiminden önce mükellefiyetten çıkma talebinde bulunmadıkları takdirde mükellefiyet yeniden üç yıl süre ile uzatılmış sayılır.

İstisnaların sınırı:

MADDE 19 - Tasarının 22 nci maddesi 19 uncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Matrah, Nispet ve İndirim

BİRİNCİ BÖLÜM

Matrah

Teslim ve hizmet işlemlerinde matrah:

MADDE 20. — 1. Teslim ve hizmet işlemlerinde matrah, bu işlemlerin karşılığını teşkil eden bedeldir.

2. Bedel deyimi, mal teslim alan veya kendisine hizmet yapılan veyahut bunlar adına hareket edenlerden bu işlemler karşılığında her ne suretle olursa olsun alınan veya bunlarca borçlanılan para, mal ve diğer suretlerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaat, hizmet ve değerler toplamını ifade eder.

3. Mükellefin vergiye tabi faaliyetlerinde kullanacağı amortismanı tabi menkul veya gayrimenkul malların imali veya inşası işlemlerinde matrah bunların Vergi Usul Kanununa göre tespit edilen değerleridir.

4. Belli bir tarife göre fiyatı tespit edilen işler ile bedelin biletle tahsil edildiği hallerde tarife ve bilet bedeli;

Katma Değer Vergisi dahil edilerek tespit olunur ve vergi müşteriye ayrıca intikal ettirilmez.

İthalatta matrah:

MADDE 21. — Tasarının 24 üncü maddesi 21 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Uluslararası yük ve yolcu taşımalarında matrah:

MADDE 22. — İkametgâhı, kanunî merkezi ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlar tarafından yabancı ülkeler ile Türkiye arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılıkta şahıs ve ton başına kilometre itibarıyla yurt içi emsalleri göz önüne alınmak suretiyle matrah tespitine Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

Özel matrah şekilleri:

MADDE 23. — Özel matrah şekilleri şunlardır:

a) Spor-Toto oyununda ve Millî Piyango dahil her türlü piyangoda, oyuna ve piyangoya katılma bedeli,

b) At yarışları ve diğer müşterek bahis ve talih oyunlarında bu yarış ve oyunlara katılma karşılığında alınan bedel ile bunların icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel,

c) Profesyonel sanatçıların yer aldığı gösteriler ve konserler ile profesyonelsporcuların katıldığı sportif faaliyetler, maçlar ve yarışlar ve yarışmalar tertiplenmesi ve gösterilmesinde bunların icra edildiği mahallere giriş karşılığında alınan bedel ile bu mahallerde yapılan teslim ve hizmetlerin bedeli,

d) Gümrük depolarında ve müzayede salonlarında yapılan satışlarda kesin satış bedeli,

Matraha dahil olan unsurlar:

MADDE 24. — Tasarının 27 nci maddesi 24 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Matraha dahil olmayan unsurlar:

MADDE 25. — Tasarının 28 inci maddesi 25 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Döviz ile yapılan işlemler:

MADDE 26. — Tasarının 29 uncu maddesi 26 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Emsal bedeli ve emsal ücreti:

MADDE 27. — Tasarının 30 uncu maddesi 27 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Nispet

Nispet:

MADDE 28. — Tasarının 31 inci maddesi 28 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İndirim

Vergi indirimi:

MADDE 29. — Tasarının 32 nci maddesi 29 uncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

İndirilemeyecek Katma Değer Vergisi:

MADDE 30. — Tasarının 33 üncü maddesi 30 uncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Amortismanına tabi iktisadî kıymetlere ait indirim:

MADDE 31. — Tasarının 34 üncü maddesi 31 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

İstisna edilmiş işlemlerde indirim:

MADDE 32. — Bu Kanunun, 11, 13, 14 ve 15 inci maddeleri uyarınca vergiden istisna edilmiş bulunan işlemlerle ilgili fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen Katma Değer Vergisi, mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanacak Katma Değer Vergisinden indirilir. Vergiye tabi işlemlerin mevcut olmaması veya hesaplanan verginin indirilecek vergiden az olması hallerinde indirilemeyen Katma Değer Vergisi, Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit edilecek esaslara göre bu işlemleri yapanlara iade olunur.

Kısmî vergi indirimi:

MADDE 33. —

1. Bu kanuna göre indirim hakkı tanınan işlemlerle indirim hakkı tanınmayan işlemlerin bir arada yapılması halinde, fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisinin ancak indirim hakkı tanınan işlemlere isabet eden kısmı indirim konusu yapılır.

2. Kısmî vergi indirimine ilişkin usul ve esasları tespiti Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

MADDE 34 — 35 — 36. — Tasarının 37-38-39 ncu maddeleri 34-35-36 ncı maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ KISIM**Verginin Tarhı ve Ödenmesi****BİRİNCİ BÖLÜM****Vergilendirme Usulleri****Gerçek usulde vergilendirme:**

MADDE 37. — Tasarının 40 ncı maddesi 37 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Götürü usulde vergilendirme:

MADDE 38. — 1. Gelir Vergisi Kanununa göre kazançları götürü usulde tespit edilen ticaret ve serbest meslek erbabı ile, kazançları götürü gider usulüne göre tespit edilen çiftçiler götürü usulde vergilendirilirler.

2. Gelir Vergisi Kanununa göre kazançları götürü usulde tespit edilen ticaret ve serbest meslek erbabının Katma Değer Vergisi, her türlü mal ve hizmet alışları ile giderleri toplamına % 13 oranının uygulanması suretiyle bulunacak miktardan, alış ve giderlerine ait belgelerde gösterilen Katma Değer Vergisinin indirilmesi suretiyle hesaplanır.

3. Gelir Vergisi Kanununa göre kazançları götürü gider usulüne göre tespit edilen çiftçilerin Katma Değer Vergisi, Gelir Vergisi Kanununa göre tespit edilen safikazançları üzerinden hesaplanır.

4. Götürü usule tabi Katma Değer Vergisi mükelleflerinin yıllık Katma Değer Vergisi, Gelir Vergisi Kanununa göre götürü olarak belirlenen safi kazançlarının % 10 undan az olamaz.

İKİNCİ BÖLÜM**Vergilendirme Dönemi ve Beyan Esası****Vergilendirme dönemi:**

MADDE 39. — Tasarının 42 ncı maddesi 39 uncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Beyan Esası:

MADDE 40. — 1. Katma Değer Vergisi, bu Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça mükelleflerin yazılı beyanları üzerine tarh olunur.

2. Bu Kanunun 9 uncu maddesinde belirtilen hallerde bu beyan, vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar tarafından yapılır.

3. Herhangi bir vergilendirme döneminde vergiye tabi işlemleri bulunmayan mükellefler de beyanname vermek mecburiyetindedirler.

4. İthalatta alınan Katma Değer Vergisi, gümrük giriş beyannamesindeki beyan üzerine, gümrük giriş beyannamesi verilmeyen haller ve motorlu kara taşıtları ile Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan yük ve yolcu taşımaları ile transit taşımalara ait Katma Değer Vergisi mükelleflerin yapacakları özel beyan üzerine tarholunur. Bu fıkra hükmüne göre tarhiyata esas alınacak beyannamelerde, vergi matrahının unsurları ile vergi oranının açıkça gösterilmesi gereklidir.

Beyanname verme zamanı:

MADDE 41. — Tasarının 44 üncü maddesi 41 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Beyannamelerin şekil ve muhtevası:

MADDE 42. — Tasarının 45 inci maddesi 42 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tarh İşlemleri

Tarh yeri:

MADDE 43. — 1. Katma Değer Vergisi, mükellefin iş yerinin bulunduğu yer vergi dairesince tarholunur.

2. Mükellefin, ayrı ayrı vergi dairelerinin faaliyet bölgelerinde iş yerleri varsa, Katma Değer Vergisi, gelir veya Kurumlar Vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesi tarafından tarholunur.

3. Gayrimenkul teslimlerinde mükellefin istemi halinde, Katma Değer Vergisi beyan üzerine gayrimenkulün bulunduğu yer vergi dairesince tarholunur.

4. İthalde alınan katma değer vergisi ilgili gümrük idaresince tarholunur.

5. İkametgâhı, kanunî merkezi ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayanlar tarafından motorlu kara taşıtlarıyla Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılığa ait Katma Değer Vergisi de, ilgili gümrük idaresince tarholunur.

6. Maliye ve Gümrük Bakanlığı, faaliyetin gereğini göz önünde tutarak mükellefin müracaatı üzerine veya resen tarh yerini tayin etmeye yetkilidir.

Tarhiyatın muhatabı:

MADDE 44. — Tasarının 47 nci maddesi 44 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Tarh zamanı:

MADDE 45. — Tasarının 48 inci maddesi 45 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Verginin Ödenmesi

Verginin ödenmesi:

MADDE 46. — 1. Beyanname vermek mecburiyetinde olan mükellefler ile vergi kesmekle sorumlu tutulanlar, bir vergilendirme dönemine ait katma değer vergilerini beyanname verme süresi içinde ödemeye mecburdurlar.

2. İthalde alınan katma değer vergisi, gümrük vergisi ile birlikte ve aynı zamanda ödenir.

3. Gümrük vergisine tabi olmayan ithalata ve ikametgâhı, kanunî merkezi ve iş merkezi yurt dışında bulunanlar tarafından motorlu kara taşıtlarıyla Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılığa ait katma değer vergisi, bu işlemlere ait özel beyannamelerin verilme süresi içinde ödenir.

4. Beyanname vermek mecburiyetinde olmayan mükelleflerin katma değer vergisi, tarh süresi içinde ödenir.

5. Maliye ve Gümrük Bakanlığı, işlemin mahiyetini göz önünde tutarak katma değer vergisinin işlemiden önce ödenmiş olması şartını koymaya yetkilidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Gümrük İdarelerince Alınan Katma

Değer Vergisine İlişkin Hükümler

Gümrük makbuzu:

MADDE 47. — Tasarının 50 nci maddesi 47 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Düzeltilme işlemleri:

MADDE 48. — Tasarının 51 inci maddesi 48 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teminatlı işlemler:

MADDE 49. — Gümrük Kanunu ile diğer kanunlar gereğince gümrük vergisi teminata bağlanarak işlem gören her türlü madde ve kıymetlere ait katma değer vergisi de aynı usule tabi tutulur.

Muhatap:

MADDE 50. — Tasarının 53 üncü maddesi 50 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Matrah farklarına uygulanacak işlemler:

MADDE 51. — Tasarının 54 üncü maddesi 51 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Maktu vergi:

MADDE 52. — Tasarının 55 inci maddesi 52 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

BEŞİNCİ KISIM

Usul Hükümleri

Fatura ve benzeri vesika düzenlenmesi:

MADDE 53 - Tasarının 56 ncı maddesi 53 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Kayıt düzeni:

MADDE 54. — 1. Katma değer vergisi mükellefleri, tutulması mecburi defter kayıtlarını bu verginin hesaplanmasına ve kontrolüne imkan verecek şekilde düzenlerler.

Bu kayıtlarda en az aşağıdaki hususların açıkça gösterilmesi şarttır:

- a) Vergi konusu işlemlerin mahiyeti, vergisiz tutarları, hesaplanan vergi, indirilebilir vergi miktarları,
- b) Vergiden istisna edilen işlemlerin, indirim hakkı tanınan ve tanınmayanlara göre mahiyeti ve ayırımı ile hesaplanan indirilebilir vergi miktarı,
- c) İndirim konusu yapılamayacak işlemlerin niteliği ve bu işlemlerle ilgili vergi miktarları,
- d) Matrah ve indirim miktarlarındaki değişmelerle, ödenen, terkin edilen ve iade olunan vergiler.

2. Emtia üzerine iş yapanlar, emtia envanterinde veya envanter defterinde, hesap dönemi sonunda mevcut emtiayı katma değer vergisine tabi olan ve olamayanlar itibariyle tefrik edip göstermeye mecburdurlar.

Vergi teminatı:

MADDE 55. — Tasarının 58 inci maddesi 55 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

ALTINCI KISIM

Çeşitli Hükümler

Asgari randıman oranları ve birim satış bedelleri:

MADDE 56. — Tasarının 59 uncu maddesi 56 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Verginin etikette gösterilme mecburiyeti:

MADDE 57. — 1. Perakende satışı yapılan mallara ait etiketlerde, katma değer vergisinin satış fiyatına dahil olup olmadığı açıkça belirtilir. Vergi satış fiyatından hariç ise bunun miktarı ayrıca gösterilir.

2. Katma Değer Vergisinin fatura ve benzeri vesikalarda ayrıca gösterilmesine gerek görülmeyen işlemlerde yukardaki hüküm uygulanmaz.

Verginin gider kaydedilemeyeceği:

MADDE 58. — Tasarının 61 inci maddesi 58 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Kanunların uygulama alanı:

MADDE 59. — Tasarının 62 nci maddesi 59 uncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Ek vergi:

MADDE 60. — 1. Aşağıda yazılı malların ithali veya imalatçıları tarafından teslimi hizalarında gösterilen nisbetlerde ek vergiye tabidir.

a) Tütün mamülleri (sigara, puro, pipo tütünleri, kıyılmış tütün, enfiye, tömbeki ve benzeri) % 50

b) Her türlü alkollü içkiler (Tabii köpüren şarap ile vermut ve kınakına şarabı dahili, sair şarap ve bira hariç) % 50

c) Sair şaraplar ve bira % 15

d) Her türlü alkolsüz içkiler ve özütler (sade gazoz ve meyva suları hariç) % 15

2. Ek verginin matrahı, Katma Değer Vergisi ve ek vergi hariç Katma Değer Vergisi matrahını oluşturan unsurlardan teşekkül eder.

3. Ek verginin tarh, tahakkuk ve ödenmesi ile vergilendirmeye ilişkin diğer hususlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.

4. İthal veya dahilde teslimi ek vergiye tabi tutulmuş maddelerden yapılan mamul madde ayrıca ek vergiye tabi tutulmaz.

5. Ek vergi Katma Değer Vergisinden indirilemez.

6. Mükellefler satış faturalarında ek vergiyi ayrıca göstermeye mecburdurlar. İthal sırasında ödenen ek vergi ise, gümrük makbuzlarında ayrıca gösterilir.

7. Ek vergiye tabi malların vergi nispetlerinin her birini ayrı ayrı sıfıra kadar indirmeye veya kanunî seviyelerine kadar çıkarmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

8. Bu maddenin 1 numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerine göre alınan ek verginin % 30 u ile (c) ve (d) bentlerine göre alınan ek verginin % 100 ü tahsilini takip eden ay içinde Toplu Konut Fonuna gelir olarak aktarılır. Bu konudaki usul ve esaslar Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından tespit edilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kaldırılan Hükümler

Kaldırılan hükümler:

MADDE 61. — a) 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu (Banka ve sigorta muameleleri vergilerine ilişkin hükümleri hariç)

b) 2456 sayılı İşletme Vergisi Kanunu,

1318 sayılı Finansman Kanununun Spor-Toto Vergisine ilişkin hükümleri,

d) 6747 sayılı Kanunun Şeker İstihlak Vergisine ilişkin hükümleri, yürürlükten kaldırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Geçiş Hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1. — Tasarının geçici 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — 1. Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce fatura veya benzeri belge düzenlenmiş veya ödeme yapılmış olmakla beraber, bu belge veya ödeme ile ilgili işlemler

kanunun yürürlüğünden sonra yapılmış ise, işlemin tamamı hakkında bu kanun hükümleri uygulanır.

2. Birden fazla takvim yılına sirayet eden her türlü inşaat ve taahhüt işlerinin, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ifa edilen kısmı, Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit olunacak usul ve esaslara göre vergiye tabi tutulur.

GEÇİCİ MADDE 3. — Tasarının geçici 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4. — 1. Bu kanuna göre teslim veya ithali Katma Değer Vergisine tabi olan ve stok mal olarak beyan edilmiş olan mallara ait veya bünyelerinde yer alan İstihsal Vergisi bu malların teslimini takibeden ilk vergilendirme döneminde ödenecek Katma Değer Vergisinden indirilir.

2. Bu maddeye göre yapılacak indirimde ait usul ve esaslara; stok beyannamesinin zamanına, şekil ve muhtevasına ilişkin esaslar Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından tayin olunur.

GEÇİCİ MADDE 5. — 1. Katma Değer Vergisi hazırlık ve uygulamasıyla ilgili harcamaları yapmak üzere 1985 yılından başlamak üzere 5 yıl süre ile Bütçe Kanunlarının Maliye ve Gümrük Bakanlığına ait (A) cetvelinin 112 kod numaralı "Devlet Gelirlerine İlişkin Hizmetler Yönetim - Uygulama, Denetim ve Yargı Hizmetler" programında yer alan toplam ödeneklerin her yıl için % 30 una kadar kısmını bir fonda toplamaya ve her harcama kaleminden ne kadarının fona aktarılacağını belirlemeye, Maliye ve Gümrük Bakanı yetkilidir.

2. Bu fondan; bina satın alınarak veya kiralanarak yeni vergi dairelerinin kurulması, vergi dairelerinin döşenmesi, mekanizasyon, basılı kâğıtların hazırlanması ve diğer uygulama hizmetleri ile, eğitim ve tanıtma çalışmaları yapılmasına ilişkin her türlü harcamalar, 1050 ve 2886 sayılı Kanunlara ve 832 sayılı Kanunun 30-37 nci maddelerinde yer alan vize hükümlerine tabi olmadan yapılır.

3. Fonun kullanılmasına ilişkin hizmetlerde görevlendirilen personele, Bütçe Kanunları ve diğer mevzuatla sınırlı olmaksızın fazla mesai ve yolluk ödenmesine ve bu hizmetlerde çalıştırılmak üzere geçici personel istihdamına Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

4. Katma Değer Vergisi ile ilgili basılı kâğıtların basım, depolama ve dağıtım hizmetleri Gelirler Genel Müdürlüğü tarafından yürütür.

MADDE 62 — 63. — Tasarının 64-65 nci maddeleri 62-63 ncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.